

Vrye
AENVVYSING VAN

de Onwaerheyden/ trou-loose verdray-
inghen/ calumnien/ende andere grove mis-
slaghen/ bevonden in de ghenaemde

Historie

Van FREDERICK DE VRY Bur-
ghemeester der Stadt Amstelredam/ aengaende
de Kerckelijcke beroerten van Hollandt.

Ghestelt
By Forme van 't Samen-spraeck tusschen den
selven De Vry ende den Aenvvijser.

Psal.12.5.
VVy vverden *Groot* door ons tong' vol fenijn,
Ons lippen *Vry* ons alleen toe-behooren,
Laet ons *Lieghen*, vvie sal ons *Meester* sijn?

Ghedruckt in't Iaer ons Heeren 1621.

VRYE
Voor-reden aenden Heere Borghemeester De Vry.

HEer Borghemeester: Dat *de Satan door sijne Instrumenten altijdt gearbeydt heeft de Kercke Christi met tastelijcke onwaerheden, swaere lasteringhen ende veele afgrijselijcke misdaden te becladden ende verdacht te maecken*, blijckt by dese onse tijden overvloedelijck, onder anderen oock uyt het Schrift, 'twelck V. E. den naem gheeft van *Historie*, ofte *Kort ende waerachtich verhael vanden oorspronck* &c. *der Kerckelijcker beroerten in Hollandt*: waer in uwe E. 'tsegghen vanden Ouden *Tertullianus*, ende den nieuwen *Iuellus* (op welcke beyde V. E. haer beroept) der maten met u eyghen exempel bewaerheydt, datmen oorsaeck heeft te twijffelen, of de Loghen- ende Laster-gheest in eenighe jaren herwaerts yet dierghelijcks uyt sijne loghen smisse heeft voorts ghebracht, ghelijck V. E. alhier duydelijck aenghewesen sal worden: Soo dat.

Indien met Lieghen Vry *oyt prijs was te verwerven:*
De Vry *met Lieghen* Vry *de croone moet beerven.*

VVie sach oyt History-schrijver de eerste ende voornaemste History-schryveren wet (dewelcke is waerheydts betrachtinghe) soo onbeschaemdelijck overschryden als geschiedt in dit Boeck? Op dat ick noch verswyge de lasteringen ende valsche beschuldigingen daer mede 'tselve geheel van voor tot achter doorspeckt is. Al stracks inden aenvanck, eer ghy ter saken comt, gaet ghy de Remonst. met sulcke onbeschofte wapenen te keer, noemende de selve: *des Satans Instrumenten: Vyanden van Christi Kerck: factieuse Arminianen, onrustighe menschen, wilde Baren der Zee, haer eyghen schande opschuymende, die met seditieuse propoosten,*

fenijnighe Missiven, ende lasterlijcke Schriften, de ghetrouwe Leeraers der Ghereformeerde Christelijcke Religie, de salichmakende Leere des Euangeliums, ende de Christelijcke Overheyden by een yeder soecken verdacht, hatich, ende afgrijsich te maecken. Ghy legtt hun te last eenighe propoosten, die men, moghelijck, sommighe van 'tHeer-Omnes, door ghevveldt van persecutien, heeft uytgeperst: Ghy seght? *datse hun verblyden ende verheughen inden teghenspoedt der Kercke Christi, ende 'tgheluck vande Erf-vyanden vande Religie ende 'tVaderlandt*; neffens dierghelijcke Calumnien ende tastelijcke onvvaerheyden meer, die V. E. so los ende confident uytsmijt, als of ghy daer Zeghels en Brieven van hadt. Maer vvaer is het bevvijs? Ten verschijnt nerghens. V. E. en schijnt met bevvijsen niet seer becommert te zijn. 'Tis u genoech dat ghy't seght: even of ghy Privilegie hadt, om oock sonder bevvijs gheloofe te moeten vverden. Een Histori-schrijver behoort onpartydich te vvesen, immers onparthydich te schrijven. VVie verstandigh, sal die Historie ghelooven, vande vvelcke de Schrijver sijn vverck voor doet met soo eene vinnighe ende parthydighe Voor-rede? Ist vvel moghelijck dat eene soo parthydighe penne vvaerheydt schrijven sal? ende dat yemandt die comt om de rechte gheleghentheydt van eenighe gheschiedenisse onparthydelijck te hooren verhaelen, ghelooven sal dat de vertelder, die soo haest als hy den mondt open doet soo bitterlijck uytvaert tot voordeel van d'eene ende naedeel van d'ander parthye, sonder passie spreeckt? Hier mede, Lieve Man, beneemt ghy u Schrift alle Credit, vvant daer passie domineert, daer heeft selden Reden of VVaerheydt plaetsche, daer dese ontbreecken int verhaelen van een saeck, daer steecktmen de Luyden fabulen inde vuyst voor Historijen,

rijen, men ſpelt hun Logenen op de mouvve, ende ſendtſe ghemeenlijck na huys met een opinie, of dat de ſaecken heel anders gheleghen zyn dan men hun gheſeydt heeft, of dat immers hy die ſoo partydigh ſchrijft gheen gheloof en meriteert. Hadt ghy u, Heer Borghemeeſter, vvat binnen ghehouden, ende uvve Onvvaerheyden met een onpartydigh mom-aenſicht bedeckt; ick ſoude moghelijck eenighe moeyten hebben moeten nemen om u dat mom-aenſicht af te trecken, ende te verthonen uyt uvve, in deſe ſaeck vele laeren achter een ghepleeghde parthydighe bitterheyt, hoe onbequaem uvve E. is eene VVaerachtighe Hiſtorye van deſe ſaecken uyt te gheven: Nu bevrijdt ghy my van dien arbeydt, vvanneer ghy ſelve 't mom-aenſicht af doende, in u Voor-rede ſeght, dat ghy een *Apologie* ſchrijven vvilt. VVeet uvve E. vvel vvat *Hiſtorye*, vvat *Apologie* te ſegghen is? Hadt uvve E. dat ghevveten, ghy en ſoudt u Schrift gheen *Hiſtorye* ghenoemt hebben, of 't ſelve eens die *perruque* op gheſet hebbende, en ſoudt het in uvve Voor-rede den naem niet hebben gegeven van *Apologie*. Deſe leſte Tytel van *Apologie* comt evenvvel vvat beter, om te thonen dat ghy in uvve ghenaemde *Hiſtorye* u eyghen ſaeck bepleyt. Men moet evenvvel mede-lijden hebben met u *Apologiſeren*, aengheſien ghy uvve, ende uvver medeſtanderen, namelijck, der Factieuſe Gomarianen ende onruſtigher menſchen ſaecke ſoo jammerlijck verdedight, dat indien ſy niet meer hulps en hadden van 't gevveldt van vvapenen, dan in de goetheydt der ſaecke, men de ſelve haeſt ſoude ſien over hoop vallen.

Ghy ſegt, *dat de Remonſtranten uyt het midden vande Gereformeerde Kercke op-geſtaen*, ende vande *ſelve af-ghevveecken*

zijn, als of dat eene soo vreemde saeck vvare? VVt vvat Kerck sijn doch de Ghereformeerde opghestaen, ende van vvien syn sy afghevveecken? Vande Roomsche. Is dat opstaen, ende die afvvijckinge goedt, vvaerom is dese quaedt? Ghy sult segghen dat de Roomsche Kerck de Kerck Christi niet en vvas. De Ghereformeerde nochtans hieldense daer voor, eer sy haer daer teghen opstelden. Ist oock al bevvesen dat de Ghereformeerde Kerck alleen de *Kercke Christi* sy, soo dat niemandt buyten de uyterlijcke ghemeynschap der selver salich vvorden can? Ick vvedde, Borghemeester, dat niemandt van u Predicanten, hoe stout sy syn, dat sal derven segghen. Hoe die ghene, die Christum noch daghelijcks cruycen, om desen rock dobbelen, hoe elck een die soeckt tot hem te trecken, ende den naem vande *Kercke Christi* voeren vvil, is een yeder bekent. De Remonstranten laten anderen gaerne den naem, als sy maer de saeck hebben. Haer meeningh vvas niet de ghemeynschap der Ghereformeerde te verlaten, maer inde selve blijvende, den *suerdeessem* die sy in dat Ghereformeert-ghenaemde huys bemerckten, met vvettige behoorlijcke middelen *uyt te suyveren*, om *feest te houden, niet inden Suerdeeßem der boosheydt ende listicheydt, maer in onghesuerde Brooden der oprechticheyt ende Waerheyt*. Dit vvilden de Gheloofs-heerschers onder de Contra-Remonstranten niet lijden, maer hebben als boose knechten hare mede-dienaers gheslaghen, ghestooten, ende ten huyse uytgedreven. Sy sochten soo veel in hun vvas, scheuringe te vermijden, int huys blyvende allenexkens te beteren dat beteringh van noode hadde, ende de vrome Overheyden, die tot Onderlinghe Verdraechsaemheyt arbeyden, te ghehoorsamen: Als mense hier over met gevveldt uytvvierp ende te Lande uytschopte, mosten sy doe niet scheyden: *Arminius* en vvas *haer Meester* niet: *Een is* haer *Meester*, *Christus*.

Vvve

Vvve voorsaten evenvvel, ende de geheele Kerck van Amsterdam hebben gantsch anders ende met beter bescheydenheydt van dien vvaerdighen Man getuyght ende gesproken dan ghy nu doet; Ten is doch van u gheen vvonder, elck Voghel singht soo hy ghebect is.

De naem van *factieux en turbulent* ghevveest te sijn, comt uvve Amsterdamsche plonderaers toe, ende die met haere oproerige predicatien 'tgraeuvv daer toe hebbẽ aengestout. VVil V. E. de luyden, sien die, *Iudas* d'Apostel vergelijct by de *wilde Baren der Zee, hare eyghen schande opschuymende?* V. E. salse daer vinden: devvelcke indiense door partydighe bitterheyt aen't zieden, schuymen, en schryven niet en vvaren gheraeckt, men soude noyt gelooft hebben dat de *Eere* der Contra-Remonstranten ofte Gomarianen (haer alleen de *Gereform. Kerck* noemende) in de *Verdedigingh* van sulcke schandelijcke eñ grouvvelijcke Leer-stucken moste gesocht vvorden. De vervven daer mede V. E. andere bestrijckt, van met *oproerighe, vergiftighe, calumnieuse schriften de Leeraers ende Leer der Euangelischer Waerheydt te blameren ende hatelijck te maken*, ende met een, *de Christelijcke Magistraten vande Vereenichde Provincien te lasteren*, en passen op niemandt beter dan op de selve. 'Tis uyt 'tgunt sy teghen de voorgaende vvettige Overheyden hebben aengherecht, soo claer gebleecken, als dat de Son schijnt vvanneer't middach is.

Dat sy ende haere Complicen getrouwe Leeraers beschuldight hebben van verfoeyelijcke doolinghen, met de selve vreemt omghesprongen ende schandelijck gheprocedeert hebben. Item, dat onder de tegenvvoordige Regenten (de vrome buyten bescheyden) *bloedt-dorstighe wraeckgierighe menschen zijn*: die de Privilegien vercort, de Magistratueren onvvettelijck aenghegrepen, ende *'sLandts vryheyden onderdruct* hebben,

is met

is met vvaerheydt geseydt, ende meer en isser niet geseydt. 'T eerste is uyt haer eygen schriften bevvesen : ende vvat het tvveede belangt, can V. E. ontkennen, dat als de extraordinarise veranderinge der Magistraet t'Amsterdam geschiede, Anno 1618. in volle vergaderingh vande Ses-en-dertich teghen S. Excell. geseydt vvierdt, dat dien handel teghen de Privilegien vvas : ende dat daer op geantvvoordt vvierdt, dattet doe soo vvesen most; dat V. E. daer by doet, tot last der ghenen die V. E. daer mede beticht, syn der selve additien, ende ophopinghen van uvve quaedt-spreeckentheydt. VVat vvil V. E. doch seggen? Heeft u Volck de voorgaende Overheyden niet voor schelmen, dieven, fielen, rabbouvven, jae voor Landt-verraderen gheschholden, ende den slechten vvijs ghemaeckt, dat sy sodanighe vvaren, om deselve door sulcke erdichte boosheden aen't lijf te comen, goedt, bloedt ende eere te benemen? Hebben sy de Remonstranten niet gheschholden in haer scheur-schriften voor *valsche broeders, diemen in Gods Kercke niet en behoort te lijden : voor Vossen die den Wijngaert des Heeren verbreken, ende diemen behoort te vanghen : voor straet-schenders, rovers, lasteraers : voor de principaelste instrumenten daer door de Duyvel werckt, ende voor sulcke, dat de Kercke, neffens de Papisten, geen booser bedeckter noch schadelijcker vyanden en heeft?* Dit zijn de seditieuse propoosten ghevveest, die soo hoogh ghelopen syn dat men sich door sulcke stroyinghen, Meester vande Staet ende de Kercke gemaeckt heeft.

Dat yemandt vande Remonstranten *sich inde teghen-spoet der Kercke Christi soude verblijden, ende verheugen inden voorspoet der erf-vyanden vande Religie, ende 't lieve Vader-landt* is V. E. van uvve Loghen-predickers ende valsche trooster ingheghevon : Een mis-haghen thonen over uvver Caparraiten sottelijck vervvaende trotzigheydt, daer mede sy d

grootst

grootste Potentaten met kaeckelen meynen te verbluffen, en met vvindt te verblasen, doende de Monarchen in gheschilderde Kevien fluyten, ende spottelijck als van armoede op vedelen spelen, en is gheenssins *over 'sLandts Welvaren droevich zijn:* Item, met vervvonderingh aensien, hoe God soodanighe homoedt somvvijlen doet sincken ende leert dat 'tgheen men reeckent als ghevvonnen, dicvvils naulijcx is begonnen, om sommighe te doen vvat sachter gaen, en is niet *sich over der Kercke Christi weder-Weerdicheyt verblijden,* of sich *over den voorspoet van* eenigh *vyandt verheughen :* O verkeert oordeel : Behoortmen, alvooren 'tselve uyt te spreecken, niet vvel te vveten vvelcke *de Kercke Christi,* vvelcke haere rechte *teghenspoedt*, vvelck het *Vaderlandt*, vvelcke der selver *voorspoedt* is, om daer nae te oordeelen vande reste ? Mijn Heer *De Vry*, *Vry* hebt ghy hier noch vvat te leeren.

De *fenijnighe mißiven en lasterlijcke Schriften*, daer V. E. over claeght, behoort V. E. te noemen, soo mocht men sien oft oock soo is als V.E. seydt. Daer is eene *mißive* aen de H.M. Heeren Staten ghesonden over de condemnatien *Grevij*, *Princij*, ende *Vezekij*. Dat men met behoorlijcke eerbiedinghe ende ernst de vrome Luyden verdedight, is dat vergiften ? Datmen de gherechticheydt voorstaet, is dat lasteren ? 'T selve segg' ick oock van andere der Remonstranten Schriften. V. E. heeft over langh *geWenscht dat yemandt had opgestaē die door eene openbaere Apologie de droevighe lasteringē wederleyde ende de Religie met de loffelijcke Regeringe verdedighde.* VVel aen : Ick vvil sien of ick met dese *Aen-Wijsinghe* uvven vvensch sal connen genoech doen. VVant, voorvvaer, de lasteringhen die V. E. in dese sijne *Apologie* uytvverpt teghen de vvare Religie, ende de loffelijcke Regeringhe der voorgaende Regenten vereyschen't, ende ghe-

ven daer toe goede stoffe. Ick vveet vvel dat ghy uvven vvensch verstaet van eene *Apologie* voor uvve Religie ende Regeringhe. Maer behalven dat uvven *Triglandius* tot *verdedigingh vande Leere ende Eere* uvver ghenaemde *Ghereformeerde Kercke* ende Religie, vast sijn uyterste best heeft ghedaen ende V. E. ghelijck oock meer andere (soo't schijnt) noch niet en verghenoeght, hoe vvaer het moghelijck de vreemde opinien daer op ghy de Ghereformeerde Religie bouvvet, met vvaerheydt te verdedighen, of veel Boecken te schryven vande loffelijcke Regeringhe der ghener die, noch so heel jonc zijnde, in hare bedieninge niet veel loffelijcker daden als V. E. over de arme luydtges op voorleden Sint Niclaes avondt t'Amsterdam, een halve dagh min een schoft Schout zijnde, bedreven en hebben, jae schijnen sedert de leste veranderinghe heel veraerdt ende verbastaert te zijn. Ghy oordeelt dat dit u *Schrift, dat ghy in u Liberije onder u papieren haddet leggen, seer dienstich vvas om ghedivulgeert te vvorden:* Maer u oordeel is door parthydicheydt blindt. Is V. E. *Liberije* met veele sulcke *papieren* of Libellen voorsien, soo is u te raden de selve by tijdts van soodanighe partijdige fabulen te suyveren, ende liever peper huyskens daer van te maecken, dan de vverelt met het uytgheven der selver te bedrieghen ende u Schout-Borgemeesterschap meer schande aen te doen. Is die dit inghestelt heeft *een vande gheleertste des Landts*, soo moet hy syne gheleertheyt te huys ghelaten hebben doe hy daer mede besigh vvas, of anderen die minder zijn als hy en moet niet veel gheleertheyts overschieten. Ist oock maer een *Ontvverp* ghevveest (ghelijck ghy't noemt) soo hebt ghy hem onghelijck ghedaen met een *Ontvverp* uyt te gheven, heeft hy het toeghestaen, soo en is hy niet vvijs ghevveest. Die het u ontrieden deden vvijsselijcker, vreesende moghelijck dat sy met schryven verkloeckt sonden

vvor-

vvorden, ende daerom beter deden haer saecken staende te houden met de Spies als met de Pen. Oock is haer par avontuere inden sin ghekomen 'tklepel veersken.

Imperium chartis, Vrbs verbis
Si defendantur, sine viribus este putantur.

dat is:

Gheen Stadt en is voor sterck gheacht
Die int papier stelt hare macht.

Daerom die V. E. gheraden hebben dit juvveelken te *supprimeeren*, hebben V. E. ende den fameusen schryver dienst, ende den Arminianen ondienst vvillen doen: midts dien sy vvel saghen dat 'tuytgheven V. E. ende de saecke die ghy drijft, naedeeligh, den Arminianen voorderlijck soude zijn, vvanneer sy d'onvvaerheyden ende ineptien daer onder schuylende souden komen 'tontdecken. Maer gelijck V. E. doorgaens een vinnigh yveraer is voor der Gomarianen quade saeck, als die uvve promotie meer door hare recommandatie als uvve suffisantie verkreghen hebt, soo hebt ghy oock daer mede door ghevvilt. VVel moet het V. E. bekomen. Maer en veroordeelt doch soodanighe Raders niet terstont, als of sy *niet soo goede lief-hebbers van 'tVaderlandt ende de Religie* en souden zijn als uvve E. die de selve om haren goeden raet schavotteert met den naem van *slappe Lief-hebbers, ende slauwe of onverstandighe Luyden*. Heer Borghemeester, al heet ghy *De Vry*, meynt daerom niet dat u alles vry staet: Men soude u anders sins lichtelijck de Libertyn heten, een naem die men de *Vry-geesten* geeft. Is onse Republijcke vry (daer nu so seer aen getvvijffelt vvordt, als aende vryheyt van Romen ten tijden vande eerste Keysers, daer den Raedt den naem eñ den Prijs alleen de daedt hadde) so behoorẽ ooc d'opinien vry te vvesen. VVaer V. E. een groot Meester, u

(*) 2 Raden

Raden souden u moeten vleyen ende al u doen Amenen, of souden haest een lap krijgen die hun heugen mocht. Doch, om vveder te comen tot den Schrijver van't Boeck, ick en heb in mijne *Aenwijsinghen* niet vvillen vechten teghen mijne schaduvve, maer, siende 'tzelve uytghegheven op uvven naem, met uvve Voor-rede verrijckt, ende dat V. E. soo vyerich is ghevveest in tuytgheven, oock teghen veler goeden Luyden raedt, spreeck ick V. E. doorgaens aen als den Autheur, liever V. E. de eere die daer in gheleghen is gunnende, als eenen onbekenden.

V. E. meynt *in dit Schrift naecktelijck te verthoonen, aen d'eene zijde de recht-maticheydt ende billijckheydt vande procedure, soo wel der Overheyden, die by de handthavinghe vande eenmael aenghenomene Ghereformeerde Christelijcke Religie zijn ghebleven, als der Kercken, onder der selver Regieringhe sorterende, ende aen d'ander zijde den onwettighen oorspronck ende onghesluymigen voortganck vande Factie der Arminianen tot op het Synodus Nationael:* Daer by ghy dan noch voeght eene *Historie, hoe haer de Remonstranten op't Synodus ghedraghen hebben*, met een *Appendix, of Aenhangsel*, van 'tgheen buyten ende nae den Synodum ghevolght is: Maer gheen van allen en vvordt in dit Gheschrift verthoont. Vvve misslaghen zijn soo grof, dat ghy Factie noemt dat gheen Factie maer vvettighe deuchdelijcke handelinghe is: dat ghy tusschen Magistraten en Magistraten onderscheydt maeckt, als of die Magistraten die V. E. door pure Factie heeft helpen onderdrucken niet en vvaren ghebleven by de handthavinghe vande recht Ghereformeerde Religie, daer sy nochtans veel vaster daer by ghebleven zijn als de verdruckers: dat ghy spreect van eene Ghereformeerde Religie als eens aenghenomen, die noyt voor desen, soo V.E. dat verstaet, noch indier voeghen als V.E. te kennen gheeft, by de Geunieerde

Pro-

Provincien Staets ghevvijſe aenghenomen is: dat ghy als een clare Hiſtorie van't verhandelde op't Synodus noemt, dat van menichvuldighe duyſterheyden, onvvaerheyden, ende verdraeyinghen achterhaelt can vvorden: eyntelijck, dat ghy 'tgheen buyten ende nae 'tSynodus vanden Remonſtranten is ghedaen tot haren nadeel verhaelt, daer het ter contrarie (als het nae vvaerheyt vertelt ende in billijckheyt aenghemerckt vvordt) niet en can ſtrecken dan tot der Remonſtranten, groote lof: neffens ontelbaere miſ-ſlaghen meer, die int vervolgh particulierlijck ſullen aenghevveſen vvorden.

In ſumma: V.E. beeldt haer ſelven in, te ſullen vvonderlijcke dingen, met het uytgheven van deſe uvve, niet vvaere noch clare maer onvvare en duyſtere, Hiſtorie, uyt te rechten, als of ghy uvve Regeringhe ende Kerck dapper daer mede ſoudt verdedighen: Och neen, Heer Borghemeeſter, ghy ſoeckt u te decken teghen den regen met een natte ſack. Laet doch deſe al te *Vrye* vervvaentheyt varen: De Voor-rede geſtelt voor de Latijnſche Synodale Acten by den uvven uytghegheven, doet vvat meer daer toe: Daer zijn andere Luyden achter ghevveeſt, ende na ick hoore ſalſe haeſt in Duyts comen, hoevvel oock daer teghen al Palm int vyer is geleyt. Dus hadd'ick vvel gevvilt dat V.E. daer nae gevvacht, ende haer ſoo ſeer met dit *Ontwerp* niet ghehaeſt en hadde, op dat V. E. van ſchande, de Kerck van ſchade, ende ick vanden arbeydt om deſer Hiſtorie vele miſ-ſlaghen ende ontrouvvicheyden aen te vvijſen bevrijdt gevveeſt vvare. Ick ſeg', *vele*, niet alle: VVant moede ghevvorden zijnde, over 'teerſte-deel, daer ghesprocken vvordt van 'tgheen voor den Synode ſoude zijn gheſchiedt: Heb ick 'tander van den Synodo, metten *Appendix* maer int gros aengheraeckt, op dat ick den Leſer niet te moeylijck valle, ende de reſte der

Remonſtranten Hiſtoriſch verhael, dat op handen is, bevelen ſoude.

Nu bid ick V. E. vriendelijck, vvilt ghy hier door geleert zijn, u ſelven voortaen niet ſo veel vryheyts aen te nemen, maer uvven onverſtandighen yver (neemt dit vvoordt ten beſten: d'Apoſtel beriſpt ſulcken yver ſvvaerlijck in ſijne Landtſ-luyden de Ioden, onder de vvelcke vvaren Lieden van ſoo groote qualiteyt als een Borghemeeſter van Amſterdam) matighen, de vvare Religie vruchtbaerlijcker helpen handthaven, uvve Authoriteyt beter bevvaren, 'sLandts vvel-varen anders voorderen, ende in plaets van Gods eer ende glorie uyt te breyden, de ſelve niet krencken, ſo V. E. doet, 'tvvelck u God gheve om Ieſu Chriſti vville, inden vvelcken ick V. E.

Heer Borghemeeſter, alles goedts toe vvenſche tot ſaligheydt.

V. E. Dienſtvvillighe Vrient.

Nicolaus Bonifacius.

VRYE
Aenwijsinghe van de
menichvuldighe onwaerheden / verdraeyinghen / Calumnien / ende andere grove mis-slaghen / bevonden inde
HISTORIE
Van *Frederick de Vry*, Burghemeester der Stadt Amstelredam.

Aengaende
De Kerckelijcke Beroerten in Hollandt: Ghestelt by forme van 'Tsamen-spraeck tusschen den voornoemden de Vry ende den Aenvvijser.

Frederick de Vry. Pag. 1.

ALso de Ghereformeerde Religie het Fondament is van de verlossinge, Conservatie; ende vvonderlijcke vergrootinghe ende vermeerderinge van de Staet deser Landen: Zoo is, &c.

Aenvvijser.

Dat met onwaerheyt begint/ sal selden met waerheyt eynden: niet de Ghereformeerde Religie (soo men die noemt) maer de Vryheyt / voornemelijck der Conscientie / is 't fondament vande verlossinge, &c. vanden Staet deser Landen. Doorsoeckt de Historien / let op alle 'tghepasseerde van den Jare 1566. af. Besiet de Resolutien/ Declaratien/ Protestatien/ Tractaten etc. vanden aenvanck aen/ sonderling' de Naerder Unie van Utrecht: U. E. sal bevinden dat dese saeck heel anders gheleghen is. Laet specialijck opsoecken den Brief der H. H.

Staten van Hollandt aen V. E. voorsaten t'Amsterdam/ vanden 17. Decemb. 1576. ghy sult daer vinden dese woordē: Wy hebben altijdt verclaert ende verclaren als noch, dat vvy de Wapenen om de Religie noyt aenghenomen hebben. Is V. E. Borghemeester 't Amsterdam/ ende weet ghy dit niet? Zoo mach men V. E. stellen by eenen die soo vreemt was in sijn Stadt dat hy / Borghemeester ghecosen zijnde / 't Stadthuys niet wist te vinden.

De Vry.

De Staet van Religie is van 'tbegin der Reformatie ende verlossinghe deser Landen sulcx gheformeert ende ghecontinueert, dat gheen ander, als de Ghereformeerde Religie, openbaer soude vverden gheexerceert ende gemainteneert.

Aenvvijser.

'Tis onwaerheyt: want in alle de Requesten / Supplicatien/ Protestatien/etc. by de Gereformeerde aenden Coninck van Spaengien/ ende anderssins/ oock selve aen den Magistract van Amsterdam int begin der Reformatie over ghegheven/niet anders wordt versocht vande Ghereformeerde/ dan dat sy hare Religie in stillicheyt mochtē oeffenē neffens andere. Dat meer is / wierdt dien van Amsterdam Anno 1578. den 8. Februarij by den H. Prince van Orangien/ ende die van Hollandt ende Zeelandt solemnelijck belooft/ dat in die Stadt gheen andere Religie soude werden geexerceert/als de Roomsche. De Tractaten van Religions vrede spreecken oock anders. Men sie hier op eens nae de Onderhandelinge vande Regenten der Stadt Amsterdam / met den H. Prince van Orangien Hooghl. Memorie/ uytghegeven by die van Amsterdam selfs in hare Handt-vesten Pag. 160. 161. 162. etc. konde ofte behoorde een Burghemeester der selver Stadt hier van onwetende zijn?

De Vry.

Het blijckt ten eersten uyt het 13. Artijckel van de Vnie van Vtrecht, daer by de Landen van Hollandt ende Zeelandt, &c. bedonghen hebben van onveranderlijck te blyven by dese Religie.

Ter contrarie: Het 13. Artijckel vande Vnie seydt: Dat so veel 'tPoint vande Religie aengaet, die van Hollandt ende Zeelandt hun draghen sullen nae haer goedtduncken, ende dat d'andere Provincien hun sullen moghen reguleren, nae inhoudt vande Religions-vrede, ofte daer inne generalijck ofte particulierlijck sulcke ordre stellen, als sy tot rust ende vvelvaert vande Provincien, &c. dienstlijck vinden sullen, sonder dat hen hier in by eenige andere Provincien eenich hinder of belet ghedaen sal moghen worden. Is dat te segghen/ dat geen andere Religie als de Gereformeerde openbaerlijck sal werden geexerceert? Mijn Heer/ bedenckt u: waer zijn u sinnen?

De Vry.

Ten tvveeden: uyt 'tReces der selver Vnie, by 'tvvelck de Ghecommitteerde der samentlijcke Reformeerde Provincien, op't rapport hebben ghestelt Ampliatie van desen Artijckele, in voeghen, dat alle Provincien by de Ghereformeerde Religie souden blyven &c. Iae malcanderen daer inne met goet ende bloet by te staen, Anno 1583. in April.

Aenvvijser.

Int heele Tractaet vande Vnie en wordt niet een woordt van soodanich Reces ghesproken. d'Vnie wierdt besloten den 23. Januarij 1579. Den eersten Februarij des selven jaers volchde eene naerder verclaringe op't voornoemde 13. Artijckel/ medebrenghende/ dat de Gheunieerde bereyt zijn oock sulcke Steden ende Provintien inde Vnie t'ontfangen die sich alleen aende Roomsche Religie sullen willen houden, alsoo de meeninge niet en is (segghense) dat d'een Provincie oft Stadt hem 'tseyt van d'andere int poinct vande Religie sal ondervvinden. Is dat soo veel te segghen / als dat gheen andere Religie als de Ghereformeerde sal werden gheexerceert? 'Tis rechts anders om: 'tReces daer uwe E. van spreeckt/ is eerst gevolcht (soo ghy selve bekent) Anno 1583. Soo datter eene lompe onweetenheyt is / 'tselve een Reces te noemen vande Vnie, meer dan vier jaer te vooren volkomentlijck ghearresteert. Men heeft van 'ghepreteendeerde Reces niet weten te spreken/ tot op den Jare 1618. Doe begondemen daernae te DVYCKEN, om 'tvoornoemde 13.

Artijckel/jae de gheheele Vnie den hals te breken 'ende de voorstanders vande selve haer Proces te maken: Een was evenwel gheen Resolutie ofte Ampliatie (soo uwe E. dat noemt) maer alleen een ontwerp of Vraghe vanden Landt-Raedt/ den Provintien voorghestelt op Reces: naemelijck: Of niet gheraetsaem soude zijn 't 13. Artijckel vande Vnie te veranderen, om inde Ghereformeerde Religie gheen veranderinghe te moghen doen: dan met ghemeen consent van alle de Bontgenoten: Maer daerin malcanderen met lijf goedt ende bloedt te mainteneren &c. Hier op en wierdt by de Provincien gheen eenparighe Antwoordt of Resolutie inghebracht / ende volghens by de Generaliteyt gheen Resolutie ghenomen: soo dat 'tselve Reces desert geloopen is. Tis maer dat die van Hollant haer Advijs daer op hebben inghebracht: Maer dat en verbindt die van Hollant selve niet/ veel min die van Wtrecht ende de andere Provincien die van ander Advijs waren / ende buyten welcker eenparich consent soodanighe Ampliatie of veranderinghe van dit Art. niet geschieden en mocht. Ter contrarie/ blijckt hier uyt tegen 'tseggen vanden Borghemeester/ dat de Provincien inde veranderingh van dat Artijckel geen smaeck hebben ghehadt / de practijcke is oock vele Jaren daer nae in verscheyden Provincien/ merckelijck Hollandt ende Wtrecht/ anders gheweest als nae luydt van dit lieve Reces, sonder dat de Generaliteyt of d'ander Provincien hun des int minste hebben bemoeyt/ oft volghens d'Vnie mochten bemoeyen. Men lette/ onder anderen/ op't aennemen vanden teghenwoordighen H. Prins van Oraengen tot het Stadthouderschap van Wtrecht/ gheschiet/ Anno 1590. Thien jaren nae de Vnie, ende seven Jaren nae 'tghepretendeerde Reces: Waer by zijn Exc. verplicht wiert/ de Religie inde Stadt / Steden ende Landen van Wtrecht te onderhouden ende doen onderhouden / volghens d'Ordinantie by haere Ed. Mog. daer op gemaeckt ende noch te maecken / alsoo sy verstonden de dispositie op't stuck vande Religie hen luyden, volghens het 13. Artijckel vande Naerder Vnie te competeren. 'Tzijn de eygen woorden vande Instructie die Sijne Excel. heeft beswoeren. Dit heeft de Generaliteyt gheapprobeert / ende de Staten van Hollandt hebben beloofst die van Wtrecht daer in te mainteneren. Al wat dan

by

by dese nieuwe Regeringhe/ende by D. Heer Borghemeester daer teghen is ghedaen/is teghen de Vnie misgaders de beloften ende Eeden daer op ghevolcht.

De Vry. Pag.2.

Ten derden, uyt de eendrachtighe Resolutie der Heeren Generale Staten, desen volghende ghenomen binnen Dordrecht, Anno 1583. den 21. November.

Aenvvijser.

Tis abuys: want de Staten Generael te dier tijdt gheen Resolutie ghenomen hebben / tenderende tot verandering van het voorschreven 13. Artijckel vande Vnie. Alleen is den Landt-raedt/of Raedt van State / by instructie eenighe last gegeven over 'tstuck van Religie/ niet om daer in te doen dat de Borghemeester meynt / maer alleen om eenighe sorghe te draghen tot weeringhe van disordre. Ende is evenwel dit Poinct ende andere meer/ nae der handt uyt de Commissie of Instructie vanden selven Raedt ghelaten. Sal oock gheen Acte werden ghethoont/ daer mede de vergaderinghe vande Staten Generael, (weynigher den Raedt van State) tot de dispositie over de Religie/ ende bysonder tot handthavinghe alleen vande Ghereformeerde / sonder speciael consent vande Provincien soude sijn gheauthoriseert.

De Vry.

Ten vierden uyt de speciale verbintenisse der drie Provincien, Hollandt, Zeelandt ende VVtrecht in date den 27. December Anno. 1583.

Aenvvyser.

Bloot segghen sonder bewijs en gheldt niet/als D.E. die speciale verbintenisse sal hebben verthoont / salmen die specialijc beantwoorden. Inden Jare 1583. ende daer nae wierdt binnen Utrecht eene Provincie vande gheseyde drie/ neffens de Consistorie (die haer de Ghereformeerde noemden) noch gheoeffent openbaerlijck de Religie van S. Jacobs Kercke/ die d'andere niet en hilden voor Ghereformeert / sonder dat Hollandt of Zeelandt haer tselve bemoeyden. Waer was doe de Speciale verbintenis. Oock is de questie van alle de Pro-

vincien / niet van dzie : Oversulcx blijft het ghestelde vande Borghemeester onbewesen.

De Vry.

Ten vijfden, uyt de reductie der plaetsen, die overheert zijnde, tot d'Vnie deser vereenichde Landen sijn ghebracht by den oorloge, alvvaer by Ordre vande Generaliteyt desen Staet van Religie is inghevoert.

Aenvvijser.

Dit is buyten propoost. Wat anders ist/ den ghenen / die men door oorloch overwint/ dese of die Wet/ om speciale redenen op te legghen : Wat anders ist / dat de overwinner sich selven de handt bindt / in sulcker voeghen als de Borgemeester seydt/ van dit leste ist gheschil : waer over de Borgemeester zijn segghen niet bewijsen en sal.

De Vrij.

Ten sesten, uyt de publijcke Eeden, Instructien ende Commissien.

Aenvvijser.

Ten gaet met de Eeden, Instructien &c. op vele nae soo breedt niet als de Borghemeester meynt : Ende gheen van allen en bewijst dat de Provincien die de Eeden anderen afvorderen/ d'Instructien maecken/ Commissien gheven / hun selven hebben benomen d'Authoriteyt die sy hun selven by de Vnie op t stuck vande Religie hebben behouden.

De Vry.

Ten sevensten uyt verscheyden Tractaten, &c. met VVtheemsche Princen.

Aenvvijser.

De Tractaten ghemaeckt met Wtheemsche Princen, verbieden den selven Princen wel yet inde Religie deser Landen te veranderen : Maer en bepalen of en vercorten daer mede niet de Authoriteyt ende Vryheydt / die sy hun selven hebben behouden by de Vnie. Wanneer oock de Tractaten ghemaeckt met Wtheemsche Princen, spreecken vande Gereformeerde Religie/ soo en verstaen sy de selve niet precieselijck soo die inde Catechismus

chismus ende Confessie begrepen is / ghelijck men't nu verstaen wil hebben. De Borghemeester sal niet bewijsen datter een eenich Tractaet is / dat soo spreeckt: ende wordt ghebeden hier op eens te sien het Vrymoedic ondersoeck der Placcaten, etc. cap 9. ende 10. al waer dese saecke int breede verhandelt wordt.

De Vry.

Ten achtsten uyt de Professie, die by de Generaliteyt t'alken tijden daer van, soo buyten als binnen 'sLandts, is ghedaen.

Aenvvijser.

Die de Borghemeester dit heeft wijs gemaeckt / heeft hem bedroghen. Want 1. Int beginsel vande Ghenaemde Reformatie is 't Lichaem vande Generaliteyt langh gheweest sonder Professie te doen vande Ghereformeerde Religie: Vele Leden van ghelijcken. De Provincien / die de Generaliteyt representeerden / ten tijden vande Pacificatie van Gent, verklaerden opentlijck te willen mainteneren de R. Religie / latende die van Hollandt ende Zeelandt by hare Religie tot op een Concilium / etc. De Generaliteyt ten tijde vande Naerder Vnie, laet een yder in sijn Vryheydt / sonder voor 't Generael eenighe seeckere Religie aen te nemen. Onder de Leden van de Generaliteyt, zijn langhen tijdt gheweest Prelaten / Heeren / Staten ende Magistraten / doende opentlijck Professie van de Roomsche Religie: Jae noyt en was 't Corpus van de Generaliteyt soo Ghereformeert / of daer en waren alle tijdt eenighe in hare vergaderinghe die geen Professie en deden van de Ghereformeerde Religie. Of men nu voort aen sal willen ende konnen uyt de Regieringh houden al wat niet super Ghereformeert en is op sijn Calvinisch / leert den tijdt.

De Vry.

Ten neghenden: uyt den Staet der Landen selve.

Aenvvijser.

De Borghemeester wil uyt den Staet der Landen bewijsen / dat gheen andere als de Ghereformeerde Religie publijckelijck in dese Landen mach werden gheexerceert: Hoe is dat moghelijck? Ter contrarie: De Landen hadden haren Staet eer de Ghereformeerde

formeerde Religie was/ Zy hadden haer Staet als beyde Religien/ Roomsche ende Ghereformeerde/ te ghelijck int Landt opentlijck wierden gheexerceert. Ende/ als men by de Naerder Vnie den Staet der Landen noch vaster wilde setten/ wierdt expresselijck bedonghen (als een Hooft poinct vande vasticheydt van den Staet) dat elcke Provincie in den heuren soude houden de Vrye dispositie vande Religie: Dat de Religions vrede vanden Ertz-Hertoch Matthia mocht werden onderhoudē: Jae/dat oock sulcke Provinciē eñ Steden/ die geen andere als de R. Religie inden heuren en wildē hebben geoeffent/ inde Vnie mochten komen/ eñ als Leden vandē Staet souden werden aenghenomen. Hoe kan dan waer zijn dat de Staet der Landen haer vasticheydt soude hebben inde eenighe openbare exercitie vande ghenaemde Ghereformeerde Religie? Wijders: Indien de Remonstranten in eenicheyt waren ghebleven/ met de Contra-Remonstranten/ als wesende van eene Gereformeerde Religie/ elck zijn verscheyden ghevoelen over de strijdt-puncten leerende in maticheyt/ volgens de Resolutie der Heeren Staten vanden Jare 1614. Of indien de Remonstranten hare afghesonderde vergaderinghen opentlijck wierden toeghestaen/ om die te moghen houden int Landt soo wel ende vry als de Contra-Remonstranten: Zoude daer mede de Staet vanden Lande vervallen? Datmen eens redenen daer van ghebe. De Staet der Landen soude niet dan te vaster staen. Want om recht te spreecken so is de Vryheyt/ voornemelijck der Conscientien/ de vasticheyt vanden Staet ende welvaren der Landen/ soo oock voor is aenghewesen. Eermen die verkreech/ende soo langh de vervolginghen duerden/ was alles in trouble ende verwarringhe. Doemen die/ verkreghen hebbende/ weder benam door 'tbreecken van Religions vrede in Brabandt/ Vlaenderen/ende elders/verviel men weder in trouble/scheuringhen/ oorloch ende bloedt-vergieten. Zoo siet men oock nu 't Landt wederom gheraeckt in twist/ tweedracht/ partyschap/ haet/ nijt/ ende verderffelijcke oneenicheyt/ende inden Staet der Landen groote verswackinghe/ door dien men de Provincien hare Authoriteyt/ ende den Conscientien hare Vrye oeffeninge van Religie benomē heeft/ 'twelck 's Lants

ruyne ende ondergange ontwijffelijck veroorsaecken sal / indien daer in niet by tijde voorsien en wort. Daerom vraeghden die van Leyden in hare Remonstrantie seer wel: Of sy hun dan te samen verbonden hadden, om eenighe particuliere Religie alleen te foveren, bevveeren, ende in Vryheydt te besitten? Seggende: dat dat haer meenigh noyt gheweest en was. Sulcke verklaringhen zijnder meer / oock by de Generaliteyt ghedaen.

De Vry.

Eyndelijck, uyt dien dat d'Advocaet ende sijne complicen de nieuvve Leere van Arminius, Vorstius, &c. niet anders als onder den naem ende Tijtel vande Ghereformeerde Religie, hebben derven opdringhen, ghevende daer door te verstaen dat gheen andere in desen Staet mach vverden ghemainteneert.

Aenvvijser.

Dit zijn opgheraepte onwaerheyden / ende (met verlof gesproken) schandelijcke Calomnien. 1. De H. Advocaet Z[illegible] (welckers onschuldighe doodt Godt van der Rechteren ende harer aenblaseren handen eysschen sal) en heeft sulck opdringhen noyt ghedreven / noch eenighe complicen daer toe gehadt. De Leere Arminij Zal. is niet nieu: want sy heeft de Waerheyt der H. Schrift / ende der ouder Apostelijcker Kercken: Is oock deselve by vele Ghereformeerde / oock in dese Landen / al langh voor Arminij tijdt gheleert / ghelijck sulcx klaerlijck ende in't breede bewesen is inder Remonstranten Noodighe Antwoordt. 3. Met meerder waerheydt ende oprechtieheyt mocht Arminius (ende die met hem ghesint waren) haer ghevoelen voorstaen onder den naem vande Ghereformeerde Religie, als de Gereformeerde het hare soecken te bedecken/met/ ende onder den naem ende Tijtel van Catholijck / gelijck zy doen wanneer zy hare Religie de Catholijcke Ghereformeerde Religie noemen. Oock met veel meerder rechts / dan de Calvinische Ghereformeerde haer selven den naem vande Augsburchsche Confessie geven / onder welcken naem sy haere Calvinisterye in vele plaetsen van Duytschlandt hebben weten in te dringhen, daer door te verstaen ghevende (nae 't Argument vanden Borgemeester) dat gheen andere als d'Augsburch-

burghsche neffens de Catholijcke int Rijck mochte werden ghemainteneert: 4. Arminius etc. hebben haer met dien naem niet beholpen/ als meynende dat gheen andere Religie in desen Staet mocht werden ghemainteneert: maer om dat haere Leere recht Ghereformeert was/ ende tot rechte Reformatie des levens streckte. Dat van Vorstius ende andere ghesept wordt/ is mede onwaerheyt/ aengesien die gheen particuliere Religie hebben/ om dewelcke op te dringen d'Advocaet of yemant anders sich int minste bemoeyt heeft. Ten betaemt eenẽ Borgemeester niet/ sodanige onwaerheyden/ so ongesouten uyt te smijtẽ. In alle dese acht gemeynde Probatien dan/ komt de Borgemeester te cort ẽ blijft in sijn seggen bloodt staen sonder eenich bewijs: Daer mede dan 'tfondament van sijne gheprętendeerde Historie hem heel ontsackt.

De Vij.

Oock so hebben de Gereformeerde Kercken deser Vereenichde Nederlanden vanden beginne der Reformatie, met approbatie van de Staten der respective Provincien, eendrachtelijck aenghenomen de Confessie des Gheloofs ende forme van Leeringhe, sommierlijck begrepen inde Nederlandtsche Confessie ende Heydelberchsche Catechismus, conform de belydenissen van alle andere Ghereformeerde uytlandtsche kercken, midtsgaders van eene ghemeene Kercken-ordeninghe, nae de vvelcke de Kercken deser Landen op eenen voet souden vverden ghcregeert.

Aenvvijser.

De Borghemeester spreeckt veel van 'tbegin der Reformatie, sonder te seggẽ wanneer die begonnen heeft. Hy telt hier na eenige Synodẽ/ ẽ begint van 't Jaer 1574. Was dat 'tbegin vande Reformatie? Wat warent dan voor Luyden/ die al vanden Jare 1520. (als d'eerste Placcaten op't stuck vande Religie ghemaeckt/ in Nederlandt ghebracht wierden/ soo Meteren verhaelt) anders gheloofden als de R. Kerck gheloofde/ ende onder den Naem van Lutheranen wierden ter doodt ghebracht? Ende (om naerder te komen) het waren immers Ghereformeerde soo ghenaemt/ die inden Jare. 63. 64.65.

64.65 ende 66. hare vergaderinghe int heymelijck ghehouden hebbende / naederhandt buyten en binnen Antwerpen / ende elders openbaerlijck Predickten / en verscheyden Requesten overgaven om te hebben vrye Exercitie van haere Religie. Soo was dan doe de Reformatie in dese Landen al aenghevanghen. Ende nochtans en wistmen doe van soodanich endratchtich aennemen van forme van leeringhe, begrepen inde Nederlantsche Confessie, &c. niet te spreecken / veel weynigher dat sulck aennemen / met approbatie vande Staten der respective Provincien, soude zijn geschiedt. Als ghy dit seght/Borghemeester/soo en schijnt ghy niet te weten wat ghy seght / en thoont dat ghy in dese dinghen gantsch onwetende ende onervaren zijt. De Nederlandtsche Confessie is inden Jare 1566. by weynighen ghesteldt/of/veel liever/uyt het Fransch of Walsch in Duyts overgheset: Maer en sal niet bevonden worden / dat de selve doe/als een Forme van Leere/sy aenghenomen/weynigher met approbatie van Staten. In de Requesten te dier tijdt overghegeven aenden Coninck van Spangien / Staten ende Magistraten/en beroepen haer de Ghereformeerde nerghens op Confessie of Catechismus: maer op de H. Schrift des Ouden ende N. Testaments. Of/wanneer sy yewers van eenighe Confessie spreken / dan spreken sy vande Augsburchsche, geen andere. Noch weynigher wistmen doe vande Heydelberchsche Catechismus: Noch veel weynigher van sulcken Ghemeene Kercken-ordeninghe, als de Borgemeester voorgeeft. Ende nochtans warent Ghereformeerde/ende de Reformatie was doe al aenghevanghen. Waer uyt men weder siet hoe onwaerachtich/onverstandich/ende confuselijck dese dingen geseyt ende ghestelt worden.

De Vry. Pag. 3.

'Tblijckt uyt de Synoden ghehouden Anno 1574. 1578. 1581. 1586. &c. midtsgaders uyt alle Provinciale Synoden vanden beginne der Reformatie, &c.

Aenvvijser.

1. Indien 'tgheen de Borghemeester seydt/ eerst begonnen is int Jaer. 1574. etc. is doe de Reformatie eerst aengevangen, so en isser voor date van dien geen Reformatie in dese Landen

den gewreest/en machme dan alle die te vooren om de Gereformeerde Religie sijn om hals ghebracht (so men't tot noch toe heeft ghehouden) wel een schrabbe gheven/ ende uyt het Ghereformeerde Martelaer-Boeck uyt wissen. Alsoo soude wel mogen warachtich worden 't gene de Cancelier Longolius plagh te segghen/ dat de nieuwe Geusen / die soo preeys ginghen met hare Confessien / d'oude die eenvoudiger gingen/ verdrijven wilden : 't welck dese nieuwe dwangh-meesters noemden / V t is fementum expurgare : Den ouden suyr-deesem uytsuyveren/ of men moet seggen dat t'gheen voor 't jaer 15 4. in dese Landen is gheschiedt/ onder den naem van Reformatie/ niet veel ghedocht en heeft. De Borghemeester mach den Historist / die sijne E. dit inghesteecken heeft / eens int Borghemeesters Toorntgen ontbieden / ende vraghen wat hier over sijne meeninghe is. Indien oock de Reformatie langh te vooren begonnen is (als Jae) soo isse langh gewcest sonder dese Confessie/ en is der halven groot abuys/ te segghen dat die Confessie van aenvanck aenghenomen is. 2. 't Synodus van 1574. raeckt alleen Hollandt ende Zeelandt / niet alle de Provincien daer van hier de questie is. Maer waer is evenwel 't blijck vande Approbatie der selver Synoden, in sulcke termen als de Borgemeester daer van spreeckt! Van ghelijcken sal niet werden bevonden/ dat de Confessie ende Kercken-ordeninghe inden Synode van Dordrecht Anno 1578. in sulcker forme als de Borghemeester meynt aenghenomen zy/ met approbatie vande Staten der respective Provincien. Daer zijn Vereenichde Provincien welcker Staten daer aen part noch deel / jae moghelijck gantsch gheene kennisse daer van hebben ghehadt. Even alsoo ist oock gheleghen met dat van Middelburgh, Anno 1581. Aengaende 't Synodus van den Haghe Anno 1586. de Approbatie van dien is by de Staten Generael exprefselijck ghedifficulteert: So verre ist van daer / dat 't gheen in dit (Leycestersche) Synodus is gheschiedt/ by de Staten vande respective Provincien soude zijn geapprobeert, ofte dat hare H. M. souden hebben ghewilt / dat eene ghemeene Kercken-ordeninghe, nae de welcke de Kercken deser Landen op eenen voet souden werden gheregeert, over al soude werden onderhouden. 3. Dat de voornoemde Leere begrepen in

de Con-

de Confessie ende Catechismus/aenghenomen is conform de Belijdenisse van alle andere Ghereformeerde Wtlandtsche kercken/rechtveerdicht der Remonstranten saeck / die haer altijt op die Harmonie hebben beroepen : Maer de Contra-Remonstranten hebben dat verworpen / ende volghens dien ghedaen teghen haer eyghen Synodale Resolutien / indien waer is dat hier gheseydt wordt.

De Vry.

Midtsgadeis uyt alle de Synoden Provinciael, &c. Iaerlijcx gheceiebreet ten overstaen vande Commissarisen der Hoogher Overheydt.

Aenvvijser.

De Synoden Provinciael en bewijsen 'tminste niet van't geen de Borghemeester seydt/ ende 't overstaen vande Commissarisen is maer ghewecst om toe te sien/ dat in die Vergaderinghen niet Politijcks/ of yet dat tot de Generale Kercken behoorde/ soude werden verhandelt. 2. De Commissarisen hier ghemeldt / waren de Commissarisen vande Staten van yeder Provincie/ ghesonden op de Synoden van yeder Provincie. Waren sy Commissarisen der H. Overheyt. Zoo waren dan de Staten van yeder Provincie elck in den heuren Souverain. Is dit soo: Wat Souveraniteyt heeft dan 't Collegie vande Staten Generael over de Staten van yeder Provincie / om die te doen veranderen / af stellen/ instellen/ haer Dienaers te vanghen/ Proces te maken/ den cop af te slaen/ haer goederen te confisqueren/ te Lande uyt te bannen/ etc. Dat de Borghemeester dit onverdraghelijck ghewelt eene verwe aenstrijcke/ soo hy kan. Evenwel ist geen bewijs van 'tgeen de Borghemeester drijft / aenghesien sodanich aennemen van forme van Leere tot de Provinciale Synoden niet en hoort / oock inde selve/in sulcker voeghen als hier gheseydt wordt / noyt geschiedt en is.

De Vry.

Volgens dese aenghenomen, ende inghevoerde Kerckenordeningh, zijnde in Gods VVoordt ende de Practijcke der eerster kercke gefondeert, is het examē eeñ Iudicature vande

Leeringhe altijdt ghevveest by de kercken, ende zijn kerckelijck ghestraft de Leeraers die eenighe Leere, &c. hebben ghedreven, niet vvesende conform de publijcke aenghenomene Leere der ghemeene kercken.

Aenvvijser.

1. Die Kercken-ordeninge is niet aengenomen by de publijcke Authoriteyt soo nu bewesen is. 2. Sy en is oock in Gods Woort ende de practijcke der eerster Kercke niet gefondeert: Maer verschilt daer van seer veele. 3. De Heeren Staten en hebben den kercken die Iudicature eñ Censuren noyt absolutelijck toeghelaten: Maer hebben alle tijdt selve kennisse vande billijckheyt ofte onbillijckheyt van dien willen nemen / ende dickwils t'effect van die Iudicaturen belettet. 4. Hebben oock noyt gewilt dat de kercken int oeffenen van hare Censuren ofte Iudicaturen souden sien simpelijck op 'tgeen aenghenomen of niet aenghenomen was: want sy wisten dat die practijcke Paeps was / maer wilden voornamelijck op Godts Woordt / ende de ghelegentheyt der saecken die voor quamen / nae reden ende billicheydt ghesien / ende alles ter stichtinghe (twelck Godts Woordt oock mede brenght) gedaen hebben.

De Vry. Pag. 4.

Blijckende uyt d'exempelen van Coolhaes tot Leyden, Herberts tot Dordrecht, VViggertsz tot Hoorn, ende Taco tot Meden-blick, die alle, selfs in Hollandt, met approbatie der H. Overheyt, sijn gheeensureert, &c.

Aenvvijser.

Zijn dese Censuren gheschiedt met approbatie der H. Overheyt: Soo zijnse dan niet absolutelijck ghesch iedt nae 'tgoedt duncken der kercke / soo oock nu is aenghewesen. 2. Wat was het voor een H. Overheydt die dese Censuren approbeerde? Warent de Staten Generael? Neen: Het waren de H. H. Staten van Hollandt. Hoe komt dan datmen vele Kerckendienaers van Hollandt nu laetst heeft doen oordeelen door een ander Souverainiteyt, die sy noyt ghekent / ende daer onder sy noyt ghestaen / ende waer van sy noyt Wetten ontfanghen en hebben. 3. Wt dese Exempelen by den Borghe-

mee-

meester ghealllegeert/kan klaer werden bewesen/ dat de Heeren Staten van Hollandt hier in t'meeste segghen hebben ghehadt/die oock dickwils de kerckelijcke Censuren hebben teghen ghehouden / ende ghemodereert / niet siende juyst op de aenghenomen Leere / maer op de waerheyt: noch oock op dese of die kercken-ordeninghe/maer op de liefde/vrede/ende stichtinghe/ soo inde exempelen van Herberts ende Tako merckelijck ghebleecken is.

De Vry.

Ende dat van vveghen eenighe Leeringen die de ghemelde Personen leerden conform de Leere der huydendaechsche Remonstranten.

Aenvvijser.

Tis onwaerheyt: Sy zijn daerom niet gheeensureert geweest / te weten / van weghen Leeringhen Conform de Leere der huydendaechsche Remonstranten. Men sie daer op de uytghegheven Censuren vrpelijck eens nae.

De Vry.

Volgens haer eygen bekentenisse: midtsdien zy d'Oudtheydt harer Leere poghen te bevvijsen, met d'Exempelen van die Persoonen.

Aenvvijser.

Al faut. Ter contrarie. 1. De Remonstranten / willende de Outdtheyt harer Leere bewijsen / ginghen Coolhaes voorby. Ende alsoo de Contra-Remonstranten 'tselve duyden als gheschiedt om dat sy wisten dat hy over haer ghevoelen soude zijn veroordeelt / gaven sy ter antwoordt / dat sy hem daerom niet en hadden voorby ghegaen: Maer alleen / om dat sy niet recht en wisten of 'tghereschil dat sy nu hebben met de Contra-Remonstranten / in allen deelen 'tselve was / dat Coolhaes hadd' ghehadt met sijne Parthyen: voegende evenwel daer by/dat/ indien Coolhaes niet en was veroordeelt geweest dan om haer gevoelen/dat hy dan t'onrecht veroordeelt was. Men sie het tweede deel vande Noodighe Antvv. op der Contra R.monstranten Teghen-Vertooch Pag.81. 2. Dat van Herberts ghesept wordt/ is mede onwaerheyt: want de Censuren

furen over Herberts ghestreecken/ over 'tgevoelen der Remon-
stranten niet en gaen: Daerom oock de Remonstranten/
Herberts niet voorder en hebben ghealiegeert/ dan in 'tgheen
haer ghevoelen belanght/ 'twelck ter Goude alle tijdt opent-
lijck is ghehandt haest/ tot op dese nieuwe Tyrannye toe/
sonder dat de H. H. Staten hebben willen toelaten/ dat hy
over dese puncten gheecensureert soude worden/ soo uyt alle de
handelinghen met hem gevallen klaerlijck blijckt. 3. Dan
Wiggero ist mede eene openbare faute/ ende de Remonstranten
en allegeeren hem niet tot bewijs vande Oudtheydt harer
Leere. 4. Even 'tselve seggen sy oock van Taco, die om haer
ghevoelen niet en is gheecensureert/ende by hun ten eynde als
voren niet en is gheallegeert: Of is hy om haer ghevoelen
gheecensureert/ soo is hem onghelijck gheschiedt. Dus siet-
men dat dese ghenaemde Historie bycans van woordt te
woordt/ aen een is ghenaeyt met een versengde Logendraet/
die doch gheen steeck houden en kan.

De Vry.

Ende is Notabel dat VViggerssen is ghecondemneert ten
over staen ende met advijs van VVtenbogaert.

Aenvvijser.

Dit is eene Notabele onwaerheydt: Soo al voor desen int
breede bewesen is in de voorschreven Noodighe Antvvoordt
Pag. 77.

De Vry.

'Tblijckt by sijn eyghen onderteeckeningh den 6. Sep-
tember 1595.

Aenvvijser.

Al mede onwaerachtich. 1. Die onderteeckeningh en velt
gheen oordeel/ noch en condemneert niet: Maer advisecrt al-
leen neffens andere/ met de woorden videri nobis, etc. Ons
danckt, etc. 2. Dat advijs raeckt seeckere poincten der Lee-
re die by de Remonstranten noyt gheleert en zijn/ in sulcker
voeghen als die VViggero zijn te laste ghelevt. Siet de voor-
schreven Noodighe Antvvoordt, die dit stuck int breede weder-
leydt/ met aenwijsinge vande poincten/ waerom VViggertsz.
is ghe-

s gheeensureert gheweest/ende hoe vele die verschillen van de poincten der Remonstranten.

De Vry.

De Electie ende beroepingh vande Predicanten,&c. heeft principalijck ghestaen by de Ghemeente.

Aenvvijser.

Gheensins: Maer voornamelijck aende Kercken-raden ende Magistraten.

De Vry.

De Acten vande Synoden ende d'ordinarise Practijcke bevvijsent.

Aenvvijser.

'Tis soo niet: De Synodale Acten en segghent niet / ende de practijck is doorgaens anders gheweest/selve t'Amsterdam/ soo de Borgemeester wel behoort te weten. En hebben even-wel de Remonstrantē hier over met de Contra-Remonstranten geen verschil ghehadt.

De Vry. Pag,5.

By dese eendrachticheyt, etc. hebben haer de Kercken tot deser tydt toe uytnemende vvel bevonden, bloeyende onder de ghehoorsaemheyt der Overheyt in goede rust, etc.

Aenvvijser.

Inde Kercken zijn soo nu soo dan vele oneenicheyden ontstaen/die niet door't beleydt der Kercken/ of hare Predicanten: maer door de wijsheydt der Overheydt zijn gheslist / soo langh der Overheydt Authoriteyt onverbroocken is ghebleven: Maer als de selve Authoriteyt door de Predicanten ende hare Factionisten soo schandelijck wierdt ghevioleert/ datmen der selver Resolutien openbaerlijck dorste teghen-spreecken ende met voeten treden / jae de Magistraten met Opsteeckers opentlijck aggresseren / ende andersins dreyghen/ is alles in't verwerde ghelooopen/ tot dat sy d'oude Magistraten/ door den Heere Stadt-houder (den selven hebbende/ uyt andere als Religieuse Consideratien/ aen hare coorde

re co[r]de ghekreghen) met ghewelt/ ende teghen de Privile-gien af / ende nieuwe hebben doen in-stellen nae haere hu-meuren.

De Vry.

Ghelijck ter Contrarie eene seer erbarmelijcke onrust gheresen is, daermen veranderinghe in de aenghenomen Leere, &c ghesocht heeft in te voeren.

Aenvvijser.

Wederom so veel woorden so veel onwaerheyden. Want/ die Leere die de Borghemeester int hooft heeft/ en is niet aenghenomen in voeghen sijne E. voorgheeft: ende inde Leere die aenghenomen was int begin der Reformatie / en heeft niemandt ghesocht veranderingh in te voeren: Soo en kan dan daer uyt gheen onrust, late staen erbarmelijcke onrust (soo de Barghemeester spreeckt) gheresen zijn. Ghenomen oock/ men hadde veranderinghe ghesocht inde Leere, om datse valsch was/ ende daer uyt ware onrust gheresen, wien wilmen't wijten? Die tot de veranderingh arbeyden? Soo veroor-deelt men Christum den Salichmaker ende sijne Lieve Apo-stelen: Want uyt de veranderingh by hun inghevoert int Jo-den-ende Heydendom / is groote onrust ghevolcht. Maer wat onrust en heeft het invoeren der ghenaemder Reforma-tie/ teghen de Leere te vooren inde Christenheydt aenghen-omen, niet veroorsaeckt door gheheel Europa? Wil de Bur-ghemeester dat sijne Reformateurs te'last legghen? Voor-waer is oyt erbarmelijcke onrust verweckt in de Werelt/ 'tis ghesch[i]edt door den oproerighen Gheest der Calvinisten / en-dat door veele onnoodighe ende onbehoorlijcke veranderin-ghen/ by hun ingheveert in't Gheestelijck ende int Weerelt-lijck. Niet sonder groote bloetstortingh/ soo wel int offende-ren/als int defenderen/ soo wel int doen als int lijden / in an-dere te vervolghen (dat doch teghen Godt is) als vervolcht te worden.

De Vry.

Sommighe persoonen hebben van langher handt met singu-

singuliere behendicheyt, &c. ghesocht te practiseren veranderinghe inden Staet der Religie, &c.

Aenvvijser.

Men eyscht bewijs / Heer Burghemeester / 'ten is met segghen niet te doen. Is segghen / bewijsen / men sal V. E. oock wat segghen.

De Vry.

De Staten van Hollandt bevindende dat de nieuvvicheyden van Coolhaes groote veranderinghen souden causeren, hebben al in den Iare 1579. gheresolveert, ende by missiven allen Steden ende Officieren aen-gheschreven, gheen veranderingh int kerckelijck toe te staen, &c. oock niet in't aennemen ende af-setten van Predicanten, Ouderlinghen, &c.

Aenvvijser.

De Borghemeester (met verlof) springht vanden Osse op den Ezel. Men verwachtede dat V. E. soude bewijsen / dat d'Advocaet, Arminius, ende andere, te vooren ghemeldt / de persoonen waren die de ghepretendeerde veranderinghen hadden ghesocht in te voeren: Ghy in plaets van dat te doen valt weder op Coolhaes, ende op saecken 40. Jaren gheleden / doe Arminius noch een gheheel Jonck Scholier was / ende de Advocaet niet en dacht op't gheen langhe Jaren daer nae gheheurt is. Was dan Coolhaes de persoonen, die met soo singuliere behendicheydt, vvonderlijcke pretexten, ende onverdrietelijcken arbeyt (so V. E. dat na sijne fantasie uytmeet) verandering socht te practiseren inden Staet der Religie? en 't Fundament te legghen van 'tgene langh daer na noch soude geschieden? Voorsagen oock de H. H. Staten van Hollandt dat al van dien tijdt / en arbeyden haer E. M. al van doe af 'tselve met hare missiven te voorkomen? Wijders: wat Standt konde doch de Ghereformeerde Religie hebbē inde Geunieerde Provincien inden Jare 1579. in welck Jaer de Naerder Vni. (Wt welcker 13. Artijckel V. E. den Staet vande Religie heeft ghepoocht vast te maecken) eerst ghesmeedt wierdt? Een Staet diemen van

 lang

langher handt met singuliere behendicheyt, onverdrietighen arbeyt, ende wonderlijcke practijcken soeckt te veranderen, moet immers tijdt hebben om Stant te nemen / ende Staet ghenoemt te worden. Datmen dit seyde vanden Staet der Roomscher Religie / 'tsoude wat sluyten. Maer datmen eene Religie die (ten aensien datmen haren Staet op de Naerder Vnie van't Iaer 1579. pooght vast te maken) eerst nieu ter werelt comt/ ende doe noch inde Luyeren lagh/hebbende noch de beentjens niet stijf ghenoech om te konnen staen, of gaen / seydt een Staet te hebben/ tot welckers veranderinghe soo singuliere behendicheyt, practicken, ende grooten arbeydt vereyscht wordt / is doch met al te cleynen verstandt ende oordeel ghesproken van een Borghemeester van Amsterdam. Ghy en moet niy hier niet segghen dat de Staet van uwe Religie haere vasticheyt heeft in God ende sijn Woordt / als heer-comende van Christo/ende sijne Apostelen: want als ghy het daer neemt / so en most ghy van 't Iaer 1579. niet beginnen / noch op den naem van Ghereformeerde Religie soo seer staen/ noch soo veel sprecken van 'taennemen van D. Confessie / Catechismus / ende Kercken-ordeninghe: aenghesien dit al nieuwe dinghen zijn / die inden Iare 1579. noch niet en waren by publijcke Authoriteyt vande Generaliteyt bekrachticht / jae selve niet by de Naerder Vnie, ende daeromme in dien aensien gheen vaste stant of staet en hadden. Oock soude Coolhaes moghelijck seggen (wan hy int leven ware) dat niet hy / maer Lucas van Helpen ende sijne consorten/ Leydtsche Consistorianten / met het indringhen van hare menschelijcke insettinghen veranderingh sochten in te voeren teghen de Reformatie / diemen eerst protesteerde te willen formeeren alleen nae 'tgheschreven woort Godts: derhalven de Missiven, daer van V. E. spreeckt / wel daer op mochten ghesien hebben. Doch wat van dese Messiven is of niet en is: salmen best oordeelen als ghy die sult hebben gheproduceert.

De Vry.

De H. Prince van Orangien Hoochlof. M. heeft de H.H. Staten by sijne brieven vanden 6. Iuny daer van ghepresen, neffens vermaninghe, vande selve Resolutie te willen effec-

Aenvvijser.

Dese missive most mede worden verthoont / soude men daer op antwoorden. Wat de Resolutie aengaet die hier wordt vermelt / ende (soo schijnt) hier nae Pag. 31. aengheteeckent staet / die rust alleen op 'tgheen seeckere Commissarisen hadden verstaen uyt de Gedeputeerde van de Kercken. Maer wien is onbekent / hoe die Kerckelijcke Gedeputeerde in sulcke saecken ghewoon zijn te gaen? Sy spreecken oock van dvvalingen in Coolhaeses Boecken bevonden: Maer wie is opt daer teghen gheweest / dat waerachtighe dwalinghen tegen Gods Woort (indien Coolhaes eenighe soodanighe moghe hebben ghehadt) kerckelijcker wijse wierden gecensureert? Noch is de selve Resolutie bysonderlijck hier op ghefondeert / dat Coolhaes verklaert soude hebben, niet eens ghesint te zijn inder Leere Christi met die van de Gherformeerde Kercke. Voorwaer / indien de Ghereformeerde Kercke / inde verschillen die de selve hadde met Coolhaes, de Leere Christi heeft gehadt / ende Coolhaes daer op heeft verklaert / dat hy daer in niet en is eens ghesint gheweest met de selve Kerck / soo en sal niet een Remonstrant bevonden worden / die dese Censuren teghen Coolhaes sal teghen-spreecken. Waer op wel te letten staet: Want wat anders ist yemandt simpelijck te condemneren om dat hy niet eens gesint en is met de Ghereformeerde Kerck ('twelck de Heeren Staten ende Prince van Oraengien te dier tijdt niet en souden hebben toeghestaen / of souden / 'tselve toestaende / seer qualijck hebben ghedaen.) Wat anders ist / niet eens ghesint te zijn met de Gereformeerde Kerck inde Leere Christi: 'Twelck voor de bysonderste oorsaecke deser Resolutie ghenomen wordt / ende den Borghemeester tot zijn voornemen int minste niet en helpt / maer doet teghen hem voor de Remonstranten / als die inde Leere Christi wel eens zijn met de Ghereformeerde Kercken. Hare oneenicheydt met de selve Kercken bestaet alleen in pointen / daer inne de Ghereformeerde Kercken (of liever eenighe die haer alleen nu dien naem arrogeeren) met de Leere Christi niet eens en zijn. Wat den H. Prince H. G. belangt / hadde men ghelet op S. Excel. heylsame waerschouwinghen / tot meermael ghedaen / teghen den

ongheruſtighen aert ſommiger Predicanten ende harer aenhangheren/die ſijne Excel. in Brabandt/Vlaenderen/t'Antwerpen/ ende tot Gent/ in Hollandt ende elders in verſcheyden plaetſchen ende occurrentien/ſo veele moeyten gemaeckt/ ende den Staet van't Landt/ teghen de ghemaeckte Tractaten van Religions vrede ende anders / ſoo dickwils hadden gheturbeert (welcke waerſchouwinghen de Heer Advocaet Zaligher niet en heeft ghelaten/ byeans in alle Dach vaerden/ ſijne Meeſters ende principalen wel in te ſcherpen / om by tijde daer teghen met goede Ordre te voorſien) de Landen en ſouden noyt tot deſe teghenwoordighe ſlavernij ende Conſcientie-dwangh (daer van S. Excel. Vyandt was) gekomen zijn.

De Vry. Pag. 6.

D'Autheurs der veranderinghe (vele Magiſtraten van te vooren daer toe ghediſponeert hebbende) hebben Anno 1603. Iacobum Arminium, die by velen ſuſpect, ende by Franciſco Iunio, etc. ghenoteert vvas, uyt de Kercke van Amſterdam ghebracht in de Vniverſiteyt van Leyden, etc.

Aenvvijſer.

Wanneer de Borgem. deſe Autheurs der verandering naem kondich makẽ ſal/ſullẽ ſy hem antwoordẽ. Sijn't die/ die Arminium beroepen hebben tot de Profeſſie? So beſchuldicht V. E. wijlen de Heeren van Noortwijck eñ Nieuſtadt, Curateurs/ midtſgaders/Burghemeeſteren van Leyden inder tijdt/ die onder anderen tot behulp hebben ghehadt in deſe ſaeck / den teghenwoordighen Preſident Cromhout. Zijn die gheweeſt Autheuren vande veranderinghen? 'Twas hare minſte ghedachte/ welcke zijn oock de vele Magiſtraten die ſy van-te voren daer toe hadden ghediſponeert? De Borghemeeſter behoorde die te noemen. Dat Arminius ſuſpect was/ kan waer zijn: Maer t'onrecht: Niet ſijne actien/maer 'tfelle neeſt dat Ioſeph verſlond'/ dat is ſijner mede-broederen nydicheyt / bracht hem in ſuſpicie. Sijn oprecht hert ende kloeck verſtant / 'twelck nieuwicheyt haetede ende waerheyt ſocht / maeckte hem ſuſpect

al doe

al doe hy tot Geneven was. Die van Amsterdam lieten
daerom niet hem ten dienst der Kercke al daer te beroepen.
Sy bonden haer wel daer by / want hy dede aldaer goede
diensten / soo blijckt uyt de voortreffelijcke ghetuyghenissen/
die sy hem gaven / als sy hem op de ernstighe instantie vande
H. H. Curateurs ontsloeghen/oock onder beloft/ die sy van
hem stipuleerden/dat hy/komende t'eeniger tijdt de Professie
te verlaten / hem weder soude begheven tot haren dienst voor
andere: De Borghemeester meynt dat Arminius 't Amsterdam
wierdt in ordre gh houden: Arminius ter contrarie hielt in or-
dre ende Regel de Kercke van Amsterdam/die noyt misschien
en soude hebben gheexorbiteert als sy nae dede / waer hy
daer ghebleven. Ende wie is doch de man die getuycht dat
Iunius zal. hem hadde ghenoteert, oock op sijn sterf bedde? 'Tis
Gomarus, Arminij doodt-Vyandt / een man van galle ende bit-
terheydt opghelëydt. Sal dat ghetuyghenis ghelden: soo
moet wel wat anders gelden tegen Gomarum ende sijns ghe-
lijcke. Iunius hieldt veel van Arminio: Maer hem mishaegh-
de dat Arminius sijn opinien in alles niet toe en stont. Maer
de dit Arminium suspect? 't Irenicum Iunij, daer hy soo mode-
raet ende vredelijck spreeckt vande verschillen tusschen de
Roomsche/die hy sijne Broeders noemt / ende de Ghereefor-
meerde / maeckte Iunium al veel suspecter by velen: even-
wel en liet men hem niet voor een waerdich Professoor te
houden. Waerom oock niet Arminium? Hy tooch de herten
der Studentē tot sich, seyt V. E. 'Tis also: doch niet door quade
practijcken / maer met wel leeren ende vromelijck leven son-
der dat hy / of die hem beriepen / 'tminste voornemen hadden
nieuvve opinien in te planten, of eenighe schandelijcke veranderingh
inde Kercke eñ 'tCollegie tot Leyden te stichtē, gelijck V. E. sijnen
goeden naem nae sijnen doodt daer mede pooght te schenden.

De Vry.

Arminius, volgende d'Instructie van syne Promoteurs,
heeft desen Steen kloeckelyck gevventelt, de jeucht instor-
tende 'tvvyfelingh vande ghemeyne Leere, haer tot dien
eynde inde handt steeckende onghesonde Schriften ende
Boecken, etc.

Aenvvyser.

'Tis gheen kloeckher tehepdt den dooden Leeu den baert upt te trecken. Arminij Promoteurs zijn ghewee st uwe Voorsaten/namelijck/ de Magistraten van Amsterdam / soo veel den Dienst 't Amsterdam aenginck / ende de Curateurs van de Academie/ soo veel Leyden belanght. Van geen van beyde heeft hy andere Instructie ghehadt/dan dat hy sijn Ampt soude doen als een vroom Leeraer ende Professoor schuldich is/ nae de Instructie hem van Godt ghegheven in sijn H. Woordt. Dese heeft Arminius oprechtelijck ende trouwelijck in alle sijn doen ende laten/ na 't verstandt hem vanden Heere verleent/ghevolcht. Men moet daer in gheloven/ niet 't segghen Gomari, die sijn gheslaghen Vyandt was/ maer der vromen ghetuyghenis/ ende de vrucht/ die upt sijn ghetrouwe arbeydt tot Godtsalighe gheleertheydt veler Studenten ghevolcht is. Dit u heele verhael dan / H. Borghemeester/ is vol Onwaerheyden ende Calomnien menichmael ende grondelijck wederleydt. Doch isset V.E. eenichsins te vergeven: 't sal u soo in de handt sijn gesteecken: Ghy zijt maer de pijpe daer andere door blasen.

De Vry. Pag. 7.

Arminius versocht synde by de Ghedeputeerde des Synodi sich te vvillen verclaren,gaf voor antvvoordt, Dicam verum, sed non omne verum quod scio: Dicam ubi erit oportunum.

Aenvvijser.

Indien't soo is (Gomarus meriteert hier gheen ghelooſ) 't was niet qualijck gheantwoordt aen die ghene die van Gomaro zijnde opghemaeckt/ hem sochten te achterhalen / ende daer onder hy niet en stondt. Hy Leerde dagelijcx opentlijck inde Kercken ende Schole. Wat wilde men hem vraghen? Sy mochten vraghen die hem gehoort hadden. Was dese Antwoordt Christi goedt: Arminij byeans gelijcke Antwoorde konde niet quaedt wesen. Alle verstandighe sullen bekennen/ dattet niet oorbaer/ noch stichtelijck/ datmen oock schuldich is alle waerheydt/ aen alle Luyden/alle tijdt te open-

openbaren. Christus ende d'Apostelen hebben't niet ghe-
daen. 'Tis gheoorloft haer exempel in ghelijcke ghelegent-
heyt te volghen. Niet te vergheefs/ en gaf hy sijne Discipu-
len de lesse van de voorlichticheydt der Serpenten, ende d'eenvou-
dicheyt der Duyven, Mat. 10.

De Vry.

De Kercken versochten te instantelijcker een Synodum Nationael, 'tvvelck langh opghehouden ende belet zijnde, ten laetsten gheaccordeert vvierdt Anno 1606. als de Novateurs door't overlijden van Iunius, Trelcatius, Cuchlinus, etc. nu meenden ghereedt te zijn.

Aenvvijser.

Wanneer sult ghy eens ophouden/ soo openbare onwaer-heyden voor te stellen. 'Tleste Synodus Nationael was gehou-den Anno 1586. by Leycesters tijden, met soo grooten offensie der Provincien int generael / ende int particulier / dat haer M. E. sedert vele Iaeren achter malcanderen / een groot afkeer hadden van soodanige Synoden: niet door yemants instigatie van buyten/ maer door harer M. E. eyghene in-sichten ende beweginghe. Zeelandt hieldt immer soo seer teghen als d'andere. Hollandt consenteerde aller eerst al in den Iare 1597. d'Andere Provincien bleven weygherich tot inden Iare 1606. Ghy spreeckt als of men daer mede nae Iunij, Trelcatij, etc. doodt/ midtsgaders Arminij Promotie hadde ghewacht. Nochtans waren die int leven/ ende Arminius stondt noch t'Amsterdam / doe Hollandt consenteerde. Dit blijckt uyt de publijcke Acten ende formele Resolutien. Voelt ghy noch uwe tastelijcke mis-slaghen niet? Iunius, Trelcatius ende Cuchlinus, wierden niet ghevreest: op Arminium wierdt doe gheen Staet ghemaeckt. De Novateurs waren ver te soecken. 'Tzijn uwe dromen / ende de ydele suspicien der ghener die V. E. dit hebben ingheghevenn.

De Vry.

De Synodus vvierdt geconsenteert: doch met dese Clausule, dat de Confessie ende Catechismus souden vvorden herevideert: her-komende dese Clausule uyt den boesem der gener die de ghevolchde veranderingh practiseerden.

Aenvvijſer.

Al inden Jare 1597. was deſe Clauſule inde Reſolutie van Hollandt geſtelt: Ergo niet nu eerſt Anno 1606. gepractizeert. 'tConſent bracht noch mede/ dat die Reviſie ſoude gheſchieden nae ghevvoonte (dit hadde de Borghemeeſter behooren daer by te ſegghen.) Soo en hadmen dan met die Clauſule niet nieus voor. Sy is ghesproten/ niet uyt deſes of diens bo ſem, tot ſulcke veranderingh als ghy ſeght/ maer uyt de goede inten-tie van haer M. Ed. ten beſten der Kercken.

De Vry.

De H. Advocaet ſelve verclaerde dat deſe Clauſule alleen van eene Provincie daer by gevoecht vvas, ende daerom ſon-der prejudicie vande ſelve niet en coſt vverden uytgelaten, niet teghenſtaende d'andere hadden gheconſenteert ſonder deſe C auſule.

Aenvvijſer.

'Tis onwaerheyt/dat alleen eene Provincie die Clauſule ſoude hebben by ghevoecht. Daer waſſer twee: Hollandt (die die Clauſule al hadden gheſtelt negen Jaren te voren / lang voor Arminij beroep tot Leyden) ende Vtrecht, welcker Gedeputeer-de / Niclaes Berck, daer toe hadde expreſſe laſt. Oock iſt on-waerheyt / dat de Heer Advocaet ſoude hebben geſproke͂ van eene Provincie: 'Twierdt qualijck gevat ende nageſeyt. Hy ſeyde/ eenige Provincien. Dat de Gedeputeerde van d'ande-re geen expreſſe laſt tot die Clauſule hebben ghehadt/kan zijn. Evenwel hebben ſy mede daer in gheſtemt / ſoo blijckt uyt de Acte vanden 15. Meert / draghende den naem vande Staten Generael/ geteeckent Aerſſens. V partydicheyt H. Burghe-meeſter/ heeft u al te licht geloovich gemaeckt/en̄ ſoude V. E. licht een naem maken die een Burgemeeſter niet wel en paſt. Ghy hebt deſe ſaken niet ondertaſt naer behooren.

De Vry.

Deſe Clauſule, als noyt te voren ghebruyckt, etc. gaf den kercken groot naedencken, den ſvvacken argernis, ende den Vyandt occaſie te ſegghen, dat de Ghereformeerde begon-den te tvvijffelen aen haer Gheloove.

De Gedeputeerdē van't Synodus gaven uyt dat dese Inconvenienten uyt die Clausule souden volgen/ eer oyt de Kercken, of swacke, of vyanden yet daer van hadden ghehoort. Nu is de vrage/ waer uyt de Predicantē/ die dat uytstroyden (waer van Plancius de roervinck was) wisten/ dat sulcx uyt die Clausule soude volgē? hadde die Clausule die in haer aert eñ natuer/ dat die dingen daer uyt volgē mosten/ gelijck de doornen volgē uyt een Doorn-boom? Geensins: d'Overheyt en begeerde niet anders dan dat geschieden soude/ 'tgheen gewoon was te geschieden/ wat nadencken konden de Kercken daer uyt nemen? Eñ/ of een Overheyt oock buyten gewoonte/ de Religie/ die sy in haer Landt voor staet/ op nieus wilde geexamineert hebbē/ na Gods woort/ om te meer versekert te zijn dat sy wel doet ('twelck nochtans hier d'intencie niet en was) souden de Kercken dat qualijck nemen? Sulcke Kercken souden de quade allopye slachten die den toets vreest: Wisten sy dat uyt Godlijcke openbaringe? Oock niet. Waer uyt dan? Sy namen voor haer met alle kracht tegen dese Clausule te kantē/ eñ/ om hare Prophecie waer te maken/ stelden sy al stracx een geschrift/ Verbael genoemt/ 'twelck sy rontom sonden aen alle Kercken/ met ernstige Waerschouwinge/ datmen doch op die Clausule eñ 't Prejudicie dat daer in stack voor de Kerckē/ etc. wel soude letten. Sy selve dan maecten 't rumoer / ontstelden de Kercken/ eñ argerden de swacke, die anders daer mede seer wel te vreden geweest/ jae God eñ d'Overheyt daer over gedanckt souden hebben / alsoo sulcx doch niet nieus / noch den Kerckē nadeelich/ maer vorderlijc/ eñ de by Paltsche eñ andere Doctorē behoorlijck te zijn geoordeelt was. Wat de Vyanden belangt: U.E. weet wel datmē in desen deele daer op niet te passen heeft. Indien jae: waerom en lietmē dan de Revisie selve niet na/ int Synodus van Dort? Sullen sy seggen dat die Revisie niet in ernst en geschiede / maer pro forma alleen? Ick sal't gelooven/ eñ daer op seggē / dat oock dit haer voorgeven maer pro forma en gheschiede/ om de Heeren vervaert te makē eñ alsoo de Revisie/ voor de welcke (wanneer die in ernst ghescheiden soude) sy uyter maten seer vreesden/ op dat hare mysterien niet ontdeckt souden worden/ te verhinderen.

Hier op is Anno 1607. gevolcht de Beschryvinghe van een Conventus Preparatoir tot den Synodum Nationael, in effect (ten aensien van 'tvoornemen der Novateurs) dienende om de herten te beproeven, etc.

Aenvvijser.

1. d'Acte van 'tgegheven consent tot het houden van't Synodus Nationael bracht uytdruckelijck mede / dat hare H. M. al voren den Synodum te houden / eene soodanighe vergaderinghe wilden beschrijven / om hare H. M. te dienen van Advijs op de forme ende maniere van't houden van't Synodus. 'Twelck niet vreemt en was: Want soodanighe Synodus niet en was gehouden in 20. Jaren / ende de leste Leycestersche hadde haere H. M groote aenstoot ghegheven. Over sulcks en waeren haere H Mog. niet gheneghen soodanighe Synode te doen houden / sonder al voren eenichsins te konnen bemercken dat de selve tot vrede / ende niet tot meerder oneenicheydt (als te voren gheschiedt was / ende na wederom geschiedt is) souden ghedijen. Dit was d'eenighe oorsaeck / waerom hare H. M. dit Advijs eerst begheerden / sonder eenich ander dessein daer in te hebben. Evenwel / wierdt het houden van dese Conventus meer voortghedreven door de supvere Broeders (soo sy ghehouden willen zijn) als door die ghene die hier calumnieuselijck Novateurs worden ghenaemt / op hope van daer mede den voet / daer op de Synodus was gheconsenteert / ende die hun heel mishaechde / te doen herstellen / of den Synodum soo langhe te rugh te houden tot dat sy Baes ende Meester souden zijn / om die te houden tot haer voordeel / so oock geschiede. De Vry.

Dese Beschrijvinghe gheschiede op eene onghevvoonlijcke maniere, vvant de Staten vande respective Provincien versocht vvierden eenighe Theologanten te schicken, &c. VVaer door bleeck dat de kercken, in ipso limine, vvierden bekort in hare gherechticheyden, &c.

Aenvvijser.

Dit is mede vol schandelijcke Calumnien: Ende de Borghe-

ghemeester de Vry doet teghen sijn Eedt / daer mede hy ghesworen heeft 's Landts gherechtichept voor te staen / die met dit segghen grootelijcx verkort ende gekrenckt wordt. 1. De Staten Generael zijn noyt ghewoon gheweest te schrijven/ immediaté aende Kercken of Predicanten van andere Provincien: maer alleen aende Staten vande Provincien / als Souverainen vande Predicanten/ staende onder haer resort/ over welcke Predicanten de Generalitept niet en heeft te commanderen/ noch te ghebieden: ghelijck oock de respective Predicanten niet ghehouden en zijn / reeckeninghe te gheven van haer doen aende Generalitept/ maer alleen aen hare Staten particulier/ als hare respective Souveraine Overheydt. Dit is alle tijdt soo verstaen gheweest in conformitept vande Vnie, tot datmen dese Souverainitept ende Hooceheydt vande Particuliere Provincien/ merckelijck Hollandt ende Vtrecht/ inden Jare 1618. teghen d'Vnie ende Privilegien/ gheweldichlijck gheviolcert / ende eene nieuwe extraordinarise Generalitepts Jurisdictie heeft opgerecht. Dat schrijven dan aende Staten particulier geschiede niet op onghewoonlijcke maniere. Maer dat een Burghemeester van Amsterdam dat derf segghen/ ende dese leste extraordinarise onwettighe handelingen helpt voorstaen / is heel ongewoonlijck. 2. Over het schicken der Theologanten/ en heeft de Generalitept den particulieren Staten gheen Wet ghestelt/ maer simpelijck versocht eenighe Theologanten te seynden/ sonder te prescriberen / of sy dat souden doen immediate, upt d'Authoritept/die sy/als Hooghe Overheyden/ hadden over de selve / of door last by hun te gheven aende Kercken / om te deputeren / ghelijck oock eenighe deden / welcke Ghedeputeerde daerom niet wierdē wederom gesondē. Dat dan D. E. hier sept/is tegen de waerhept. 3. Dat de Kercken hier tegen eenighe Jurisdictie ofte gherechtichept hebben / sal niet bewesen worden/ noch upt Goddelijcke / noch upt menschelijcke wetten / bysonder niet / wanneer de deputatie maer en dient om de H. Overheydt te dienen van haer particulier Advijs, 'twelck wat anders is / als om Resolutien te nemen in een Synodus / van weghen de Kercken. Niet upt Godlijcke Wetten/ want de Schriftuere van sulck Kercken-Recht niet

en spreeckt: Slaet de Bybel op Domine Consul: Weet men die te vinden/ dat men't voort brenghe. Niet uyt menschelijcke Wetten: want dat recht mosten sy hebben van hare respective Souverain. Hebben sy dat/ thoont de Brieven. Soo en is dan den Kercken over dit doen niet ontnomen dat haer quam (soo haer yet quam) ende den Staten ghegheven dat haer niet en komt. Ist anders? Bewijst. Dat oock ghesendt wordt van afgheveerdicht vvorden om niet alleen te dienen van Advijs, maer oock te Resolveren, etc. is mede versiert: alsoo sy tot het lest/ namelijck/om te resolveren, niet en wierden versocht.

De Vry.

Dien volghens quamen de Ghedeputeerde met expressen last, soo vvel vande Staten der selver Provincien, als vande kercken, om te doleren over dese forme van procederen, 'tRecht der Kercken te defenderen, ende te adviseren dat die Clausule in de VVtschryvinghe soude vvorden uytghelaten ende andere vvoorden inde plaetsche ghestelt: blyvende ondertusschen een yeghelijck de Vryheydt om debite in te brenghen syne gravamina, midts sich den Synodo ondervverpende, ende latende den Synodo selfs de Vryheydt, indien't noodich vvierdt bevonden, de formulieren der Belijdenisse te overlesen, &c.

Aenvvijser.

Hier is weder nau een woordt waer. Niemandt van die Ghedeputeerde en seyde last te hebben vande Staten, als die van Vrieslandt: die oock wel daer op braveerden. Hadden nu de Staten gheen macht te deputeren (soo V.E. schijnt te sustineren) hoe mocht dese hare Deputatie bestaen? Vele en hadden oock gheen last van eenighe Kercken, immers deden't niet blijcken/ maer quamen simpelijck op de Ordre van hare particuliere Staten/ als van hare H. Overheydt. Oock en wasser niet eendie seyde last te hebben om te doleren over dese forme van Procederen, noch om 't Recht der Kercke te defenderen, daer over oock gheen verschil en was. Hadden sy sulcke

last

last/ soo hadden sy die behooren te openen inde Generaliteyt/ als sy daer verschenen / ende ontfinghen de Poincten of Draech-stucken daer over sy met malcanderen souden spreecken/ om daer op Advijs te formeren. Want was de Procedure quaedt/ ende 't Recht der Kercken vercort: de Generaliteyt hadde 't ghedaen/ die most men 't hebben gheseydt. Maer neen/ daer quam niet uyt/noch voor noch/na: Maer daer sy de meeste menichte maeckten / ende Meesters waren om haere ontschuldighe Mede-broederen te over-krijten/ sonder eenighe reden/ daer lieten sy hun ghenoech hooren. Waer over een van hun/ niet vande minste ('twas Lubbertus) soo onervaren wierdt bevonden / in soodanighe saecken / dat hy naeder-handt seyde niet te weten / datter eenich onderscheydt was / tusschen simpel Advijs te gheven nae yeders particulier ghevoelen / de Kercken blijvende in haer gheheel ('twelck men gaerne toestondt) ende tusschen yet te helpen resolveren als door last ende van weghen de Kercken. Hadde V. E. d'Advisen (die den H. H. Staten te dier tijdt vierden overghelevert) ghelesen / ende overwoghen / V. E. en soude niet segghen datmen toestondt de Vryheydt om de gravamina debite in te brenghen. Ter contrarie / men wilde niet goedt vinden dat eenighe gravamina te vooren overghelevert souden worden: Ende evenwel en wilde men gheen Reces vergunnen op 't 't gheen in 't Synodus voor-ghestelt soude worden / dan op des Synodi goedt-duncken. Hoe konde men dan de gravamina debite inbrenghen? De Borghemeester en verstaet dese dinghen niet / ende die hem van heure memorien ghedient hebben / hebben hem grosselijck ghabuseert. Wyders / de Bekentenis die de Borghemeester hier doet / dat de Ghedeputeerde hebben willen aen den Synodum gehouden de Vryheydt, om de Formulieren van Confessie ende Catechismus te revideren of over-lesen, (soo sijne E. 't selve op het aller magherste noemt) staet wel te noteren: aenghesien daer uyt blijckt dat sy in twijffel ghestelt / ende noch eerst voor des Synodi Oyerschaer hebben willen betrecken/ 't gheen de Hooghe Overheydt alreede hadde gheresolveert te sullen nae ghewoonte gheschieden: Het was dan Lucifers questie: Ende men wilde het quansuys wel

doen

doen/ maer 'tmoſt niet vande Overheydt/ maer vande Kercken komen. Evenwel en feylde het hun alleen daer niet/ maer hier/ dat ſy haerer H. Overheyden Reſolutien den hals breecken wilden/ ende de Reviſie beletten.

De Vry. Pag. 9.

Arminius ende VVtenbogaert hebben ſelve, etc. onderteeckent, te moghen lijden dat andere vvoorden inde plaets van dese Clauſule vvierden ghebruyckt, midts dat de formulieren ſouden vvorden gherevideert.

Aenvvijſer.

Wat wil U. E. hier mede ſegghen? Deden Arminius ende VVtenbogaert hier in wel / of qualijck? Maer ghy en verhaelt de ſaeck niet recht. Niet alleen Arminius ende VVtenbogaert / maer noch twee andere neffens hun / ſiende dat de meeſte hoop enckel wilde/ dat de H.H. Staten Generael tot het uytlatē der Clauſule van Reviſie ſouden werden verſocht ende willende haer in eenicheydt met d'andere / ſoo veel hun doenlijck was/ voeghen/ verklaerden/ ſeer wel te moghen lijden dat men ſich daer inne, den ſvvacken ten beſten, ſoude accommoderen, indien het heure M. E. ſoo goedt vonden, conformerende haer derhalven voor haer particulier, met het voorſchreven Verſoeck: met deſen expreſſen Verſtande, dat de voorſchreven Confeſſie (ghelijck de vvoorden des Zuydt-Hollandtſchen Synodi luyden) behoorde herleſen ende overvvoghen te vvorden, alſoo doch 'tſelve ghebruyckelijck vvas, om te meer verſeeckert te zijn ende te doen blijcken, dat de ſelve Schrift-matich is: Dit zijn de formele woorden van 't Advijs van deſe vyer / die / met hare handen onderteeckent/ den Heeren Staten zijn over gelevert. Daer in ſy/ aengaende de Reviſie voornoemt/ niet anders en adviſeerden dan even 'tſelve/ dat de Zuydt-Hollandtſche Synodus/ onlancx te voren/ deſe ſaeck aengaende/ hadde ghereſolveert. Wat heeft de Borghemeeſter hier op te ſegghen?

De Vry.

Hebben oock daer-en-boven de Definitive Sententie in alle Kerckelijcke ſvvaricheyden, den Synodo toegheſtaen, maer met eene onghehoorde Verclaringhe, als dat ſy door

den Synodum verſtonden, niet de Ghedeputeerde op den Synodum verſchijnende, maer allen deputerenden, &c.

Aenvvijſer.

Wat en derven deſe gheſellen niet in onbekende ſaken / nademael ſy ſoo grof gaen in bekende: Ende waer van d'originele zijn in handen van't publijck? Wat feylt de Borghemeeſter hier op Arminium en VVtenbogaert? Dat ſy den Synodo toeſtaen de definitive Sententie over de Kerckelijcke ſvvaricheyden? O neen: Dit is heel wel nae ſijnen ſin. Soo moet hy dan vooztaen naelaten te ſegghen / dat ſy dat Oordeel den Kercken ontrecken / ende den Magiſtraten toeſchuyven. Alleen de Verklaringhe die ſy daer by deden (nae ſijn segghen) miſhaecht hem / namelijck / dat alle Kercken-dienaren int oordeelen ſouden moeten ontſlaghen zijn vande verbinteniſſe aende Confeſſie, etc. Ende dat ſy dat oordeel toeſchrijven niet alleen den Gecommitteerden: maer oock den Committenten. Om dit ſtuck / 'twelck de Borghemeeſter (wetende of onwetende) leelijck verdraeyt / grondelijck te verſtaen / ſal de Leſer aenmercken. 1. Dat de H. H. Staten Generael / de Predicanten / die op deſen Conventum waren ghekomen / voor hun beſcheyden hebbende / den ſelven in gheſchrifte over gaven ſeeckere vraghen / daer op heure H. Mo. der ſelver advijs begheerden. Van deſe Vraghen was dit d'eerſte: Of noodich vveſen ſoude, int beſchryven vande Synodo Nationael, gravamina (dat zijn poincten of ſwaricheyden daer op men beſoigneeren ſoude) over te ſenden? De tweede Vraghe was / Indien jae, binnen vvat tijdt de ſelve gravamina aende H.H. Staten Generael gheſonden ſouden konnen vverden? Op beyde wierdt eendrachtelijck gheadviſeert: Dat de gravimina niet en ſouden uytgheſchreven vvorden, maer dat elcke particuliere Synode hare gravamina mede-gheven ſonde, heuren Ghedeputeerden op den Synodum Nationael. Hier op volchde daer nae noch deſe Vraghe / weſende int ghetal de ſeſte: Of de Ghedepureerde ter voorſchreven Vergaderingh (verſtaet het Synodus Nationael) niet en behooren verplicht te vvorden, vrymoedich hare meeningh te verklaren, ſonder hen anders als aen Gods VVoordt verbonden te houden? Waer op by allen eendrachtelijck gheadviſeert wierdt aldus: De Predicanten, die op den

E aenſtaen-

aenstaenden Synodum met last van heure Kercken verschijnen sullen sullen over alle swaricheyden de Leere aengaende, die teghen den Cathechismum of Confessie souden moghen voorts ghebracht worden, alleen uyt Gods Woort uytspraeck doen, sonder op yet anders als op Gods Woordt, soo veel de swaricheyden der Leere aengaet achte te nemen. Hier in waren sy alle eens. Maer Arminius ende VVtenbogaert met twee andere / versochten daer by voor haer particulier advijs / noch dese woorden: Ende sullen tot dien eynde vande verbintenisse aende selve Schriften (dit ondersoeck ende oordeel gheduerende) ontslaghen zijn. Dit wilde de meeste hoop gheensins toestaen. Arminius, VVtenbogaert, ende die met hun stemden / meynden nochtans dat dit behoorlijck was, overmidts alle Predicanten haer selven door voorgaende onderteeckeningh / aende selve schriften verbonden hadden / ende daerom niet en konden alleen uyt Gods Woort oordeelen over de swaricheyden die teghen die Schriften mochten werden voorts ghebracht / indien die verbintenisse soude blijven. Sustineerden daerom / dat / als men soude komen tot sodanich oordeel / die verbintenisse most ophouden / segghende / dat dat even 'tselve was dat de Protestanten van Duytslandt hadden versocht / als sy wierden gheroepen op't Concilium van Trenten: Ende 'tgheen d'onse den Lutherschen dickwils hadden voor-ghedraghen / al om de selve redenen. De meeste menichte riep hier teghen: Dat dit een practijcke was / om alsoo den bandt daer mede men aen de Confessie / etc. verbonden was / voor alle tijdt los te maken. Arminius ende VVtenbogaert seyden / dat dat de meningh niet en was / maer dat haer advijs expresselijck mede-bracht / dat d'ontslagingh vande ghemelde verbintenis soude plaets hebben / dit ondersoeck ende oordeel gheduerende, vorder niet / ende dat alleen ten aensien van die ghene die oordeelen souden / ghelijck sy oock betuyghden met een speciale Acte / die sy daer van gaven / by haer vier onderteeckent / tot der anderer versekeringhe. Ten mocht evenwel niet helpen: Daer uyt Arminius ende VVtenbogaert wel merckten / dat de meeningh van d'andere niet en was sinceerlijck / alleen uyt Gods Woordt te oordeelen, aenghesien sy wilden dat de Rechters int rechten ende oordeelen selve / noch souden blijven verbonden aen die selve

Schrif-

Schriften / daer over sy Rechten ende Oordeelen souden: 'twelck Arminius ende VVtenbogaert hielden imcompatibel/ ende haer advijs daer teghen billijck ende rechtveerdich te zijn. Laet de Leser dit eerst overweghen / ende dan oordeelen.

2. In dese selve antwoordt/ op dese selve Vraghe / wierdt by den anderen noch eene Clausule ghestelt / aldus luydende: Het sal oock een yeghelijck die op den Synodum verschijnen al, ende eenighe svvaricheydt op de Leere heeft, vry staen syne of der Kercken, daer van hy vvordt ghesonden, meeninghe voort te brenghen, midts dat hy in alle saecken, de Leere ende de Kercken-ordeninghe aengaende, hem den oordeel des voornoemden Synodi ondervverpe, etc. Dit stemden Arminius, VVtenbogaert, ende d'andere twee mede toe / alleen voechden sy / door heur bysonder advijs / nae 'twoordt Synodi, dese naevolghende woorden in parenthesi (vvaer door niet alleen de Ghedeputeerde, maer oock de Deputerende Predicanten verstaen vvorden.) Dit vindt de Borghemeester / ende die sijne Penne bestiert hebben / wonderlijcke vreemt: Waerom doch? Om dat alle Kercken-dienaren int ghcheel Nederlandt (seydt D. C.) ontslaghen souden vverden vande Verbintenisse aende selve Schriften. Lieve Heer: waer dit niet eene groote Sonde? Neent/ Heer Borghemeester: Maer dat een Christen / wie hy zy/ in materie van gheloof aen eenich ander schrift / als alleen aen Godts Woordt verbonden zy/ dat is groote Sonde / ende en smaeckt gantsch niet nae de Oude Reformatie / die men met soodanighe nieuwe verbintenissen klaerlijck te buyten gaet. D. C. seydt / dat dat nergens anders toe strecken en konde, dan om 'tghesonde Landt in beroerte ende tvvijffel te stellen, ende een openbaer schandael te gheven vande Ghereformeerde Leere. Ick gheef een yeder te oordeelen / of dat Landt ghesondt is / dat in perijckel staet van in beroerte ende tvvijffel ghestelt te worden / door ontslaginge van verbintenisse aen menschelijcke Schriften: Item / of dat eene Ghereformeerde Leere is/ die soodanighe ontslaginghe niet verdraghen en kan: Ende of het Ghereformeerde Christenen zijn / die haer daer aen schandalizeren. O Pharizeen! die u argert / als men yet seyt

teghen u menschelijcke insettinghen: Maer wat seydt de Heer? Laetse varen: 'tzijn blinde Leydtsluyden der blinden. Arminius ende VVtenbogaert en hadde even-wel niet voor dat V.E. meynt: ende/ indien men haer had willen hooren/ ende hare meeninghe recht verstaen/men soude die vreese die V E. haer selve inbeeldt/ niet ghehadt hebben. Men moet immers bekennen/ dat die op de Synoden verschijnen/ daer komen met last van hare Kercken/ welcke Kercken hare Committenten ende Principalen zijn. Nu vraghe ick V. E. ende alle uwe mede standers/ wie die moghen wesen: Of dat Gods Woordt ende de Kercken-ordeningh conform/ of oyt onder de Ghereformeerde ghepractiseert is/ dat de Kercken yemandt op de Synoden senden met absolute last/ bysonder om te definieren swaricheyde die genoteert sullen worden op de Leere/ om daer van te oordeelen uyt Godts Woordt/ nae haer verstandt? Indien jae: Soo binden de Kercken hare Conscientien aen 'tgheen hare Gedeputeerde of de Synode/ over de selve sullen statueren/ sonder haer eerst daer op te hooren. Mach dat ghesch ieden/ Borghemeester? Soude V. E. dat toestaen? Ick denck wel neen: ten ware ghy Papist wildet worden/ ende simpelijck ghelooven dat de Kerck ghelooft. Ende noch en waren dese evenwel de Kercke niet. Indien neen: Soo moeten immers de Committenten selve eerst kennisse hebben van't gheen inden Synodo verhandelt wordt, eer sy haren Ghecommitteerden daer toe van heuren't weghen lasten. Gheschiedt dit/ soo gheschiedt even 'tselve dat Arminius ende VVtenbogaert advijseerden/ namelijck/ dat niet alleen de Gecommitteerde, maer oock de Committenten, dat is/ de Kercken/ kennisse van saecken hebben souden. Dese kennisse mosten de Kercken krijgen/ voor of nae. Sy en kondense niet hebben voor den Synodum: Want men advijseerde dat men te voren geen Gravamina en soude over senden/ maer dat elcke particuliere Synode hare Gravamina mede geven soude haeren Ghedeputeerden op den Synodum Nationael/ soo voor is verhaelt: Dien volgende en konden de Kercken te voren niet weten/wat voor Gravamina op den Synodum soude worden ghebracht van andere. Souden de Kercken dit nae weten/ soo mosten sy't weten by Reces: Maer als de H. H.

Staten by hare 7. Vraghe begeerden te weten: Of men soude moghen Reces nemen, indien eenighe saecken voor vielen, daer inne de Ghecommitteerde haer beswaert souden moghen vinden? En wilden de meeste hoop 'tselve Reces niet simpelijck accorderen/ maer seyden jae/ met dese naevolghende restrictie: Maer hoe, waer op, ende wanneer, wordt ghestelt ten oordeel des Synodi Nationael. Wat was dit (alles wel ingesien zijnde) anders/ dan datmen onder den naem van't Synodus Nationael/ 'theele stuck/ aengaende de waerheydt of valscheyt der Leere/ wilde stellen in handen van weynighe Gheecommitteerde/ sonder de kercken daer van eenighe kennisse te doen/ noch voor. door 't niet oversendē vande Gravamina, noch nae, door 't niet accorderen van Reces. anders dan nae 'tgoedt vinden des Synodi! Daer mede dan de kercken loosselijck ende boosselijck ghebonden wierden/ om te moeten volghen alles wat hare Gecommitteerden souden besluyten. Om dit mysterium iniquitatis, of verborghentheydt der boosheydt, teghen te staen/ adviseerden Arminius ende VVtenbogaert, dat oock de Committenten souden moeten kennisse hebben/ so wel als de Gecommitteerde, ende datmen daer om 't Reces most accorderen simpelijck/ ende sonder eenighe restrictie. Die die vrome ende verre siende mannen hier in wil berispen/ most de verhaelde ongerijmtheyden eerst weech nemen. Weet hy dat niet te doen/ en vreest hy evenwel soodanighe beroerte, twijffel ende schandael, als de Borghemeester voorgheeft/ soo en doogh den ghehelen hutspot/ dat is/ de ghehele constitutie van uwe Synoden niet. Die vande Roomsche kerck hebben hier op een ander greep/ segghende/ dat de Synoden/ soo ende soo vergadert/ buyten alle twijffel den H. Gheest hebben/ ende daerom in haere besluyten niet doolen en konnen/ waer by dan komende d'approbatie vanden Paus (die de waerheyt heeft/ so sy segghen/ in scrinio pectoris, inde Lade van sijn Borst) soo zijn haer saecken klaer. Wilt ghy mede daer heen? Dat most ghy rondt uyt segghen. Dit was noodich hier tot beter verstandt der saecke/ wat breedt verhandelt.

De Vry.

Arminius in die Vergaderinghe ghenoech ghemaeckt

hebbende van sijn singulier ghevoelen.

Aenvvijser.

Houdt wat stil / Heer Borghemeester: 'Tis onwaerachtich dat hy een woordt van singulier ghevoelen heeft gesprooc-ken:

De Vry.

Ende versocht synde, sijn ghevoelen te vvillen openen, &c. heeft 'tselve plat afgheslaghen, segghende, dat hy't ongh-ehouden vvas te doen.

Aenvvijser,

Inder daedt was hy onghehouden dat daer te doen: Maer wat behoefde Arminius soo te antwoorden/ naedemael de vergaderinghe hem niet belaste / maer (soo u E. seydt) versocht? Hy en gaf soodanighen antwoordt niet. Maer seyde / dat de Vergaderingh tot een ander eynde beschreven was / ende dat tot die openinghe meer hoorde / 'twelck soo inder yl niet gheschieden konde: Neffens dat / 't Pincxster-feest voor de deur zijnde / vele nae hare kercken haesteden/ende de Heeren Staten seer persten / datmen scheydē soude/ om oorsaken de Politie raeckende / die haer oock naederhandt klaer verthoont hebben. Dit is dan wederom eene Calonmie.

De Vry. Pag. 10.

d'Autheurs der Innovatie den Standt der kercken ghe-fondeert hebbende, ende vreesende dat sy misschien inden Synodo vveynich souden obtineren, hebben van dien tijdt af 'tvervolghen van 'tSynodus begost te verlaten, nemende voor pretext de diversiteyten, &c.

Aenvvijser.

Al wat V. E. hier seydt van Autheurs der Innovatie, van haer fondeeren, haer vreese, ende verlaten van't vervolch van't Synodus, zijn louter fabulen. Hoe souden sy / die voor noch nae last en hebben ghehadt om 't Synodus te vervolghen/ van dien tijdt af 'tvervolghen van 'tSynodus hebben begost te verlaten?

laten? Het Pretext dat ghy daer by versiert / is mede ydel: want beneffens dat sy dat Pretext noyt hebben ghenomen/ soo waren sy alle te samen / niet teghenstaende de verscheydenheydt der advisen / hier inne eendrachtich, dat beyderley hoe wel diverssche advysen, den H. H. Staten Generael souden werden overgelevert/ ende alles ghelaten int goedt-duncken vande selve. Dat alle d'ander / uytghenomen de vier/ hebben gheadviseert uyt den naem ende by Instructie vande Kercken ende Overheyden haerder respective Provincien, en brenghen haer advisen niet mede/ en is oock sulcx voor desen noyt gheseyt/noch ghebleecken. Jst waer / soo zijn die Instructien ter smuyck verkreghen/ ende sterck ghedissimuleert/ ghewcest: want sy alle (uytghenomen de Vriesen) hun anders ghelieten. Wtenbogaert heeft sich oock in syn advijs naerder gheconformeert met de Zuydt-Hollantsche Kercken als Bocius, welckers advijs in een punct plat liep teghen de Resolutie van hare Synode 's Jaers te voren gehouden binnen Gorchum. Wat de Instructie der Overheyden aengaet: ick wilde wel eens weten/ van wat Overheyden/ Gomarus, Bocius, Helmichius, Hermanus Gerhardi, ende meer andere / ghelast waren te adviseren soo sy deden: Fabulen. Sy en hadden soodanighe Instructie van gheen Overheyden, immers niet van hare Provincie/ 'twelck was Hollandt ende West-Vrieslandt / vande Gheldersche ende Over yssel sche segh ick 'tselve. Wat was het oock den Provincien noodich / haere Predicanten te lasten tot contestatie teghen de Resolutie vande Staten Generael/ naedemael sy de selve Resolutie konden doen revoceren door haere Ghecommitteerde ter vergaderinge vande Generaliteyt selve? Somma / alles onwaerachtich/ absurd / ende ongherijmt.

De Vry.

Nae dese Vergaderinghe hebben sy haer, vande Kercken desparerende, ghevvendt tot de Overheyt, om door Authoriteyt van dien door te dringen, ende 't Synodus te beletten, ofte hatelijck te maecken, als strijdich, &c. Ten vvare dan saecke datmen sulck eenen voet, &c.

Aenvvijser.

De Borghemeester en schrijft gheen Historien van ghescheidde dinghen: Maer versiert dinghen / om Fabulen te schrijven. Hy is niet machtich 'tminste van al dit gheral goedt te doen. Wat betaemt dit een Borghemeester?

De Vry. Pag. 11.

Hier op is Arminius meer ende meer uytghebroocken, &c. sich stellende teghens het ghemeyn Ghevoelen der Kercken.

Aenvvijser.

'Tis onwaerachtich: Arminius, blyvende by 'tgemeyn ghevoelen, weder-sprack alleen sommigher particulier ghevoelen / overmidts men het selve den Kercken socht op te dringhen.

De Vry.

By Ordre van de H. Overheydt zijn Gomarus ende Arminius in Conferentie ghekomen voor den Hoogen Raedt ende de H. H. Staten selve: VVaer uyt, als mede uyt de ghevolchde VVaerschouvvinghe Gomari, klaerlijck bleeck, &c.

Aenvvijser.

In gheen van desen en mach men Gomaro ghelooven / di Arminij formele parthye ende Vyandt was / oock ghebleve is langh nae sijn doodt: Maer Arminij Verclaringhe stellend teghen Gomari oproerighe VVaerschouvvinghe, moetmen ghe looven 'trapport / 'twelck de volle Raedt te dier tijdt ded inde vergaderinghe van de Heeren Staten / midtsgaders 't Schriftelijck Verbael, 'twelck de Raedt van alles heeft ghe stelt / ende noch in bewaerder handt is: zijnde Arminij Chri stelijcke sedicheyt/ende Gomari bittere onseggheliјckheyt de Hooghen Raedt voor / ende den Heeren Staten nae / soo ghe bleecken / dat eenighe / ghehoort hebbende Gomari ghemaeckt ende verdoemelijcke schreum / van met Arminij gheloof niet t derven verschijnen voor het oordeel Gods, daer na seyden / veel lie veraldaer te willen verschijnen met Arminij gheloof / als me Gomari liefde.

De Vry. Pag. 12.

Omtrent drie Iaren voor 't overlijden Arminij, is int Synodus van Gorchum Anno 1606. gheresolveert, dat elck Predicant syn bedencken op de Confessie ende Catechismum etc. soude overleveren, etc. maer door hulpe van eenighe politijcke persoonen, ende 't credit van VVtenbogaert, zijn 't haren voordeel Anno 1608. Brieven ghepro-cureert, by de vvelcke belast vvierdt dat de Predicanten hare bedenckinghen in besloten missiven, etc.

Aenvvijser.

Al Calumnien / ghesmeedet met loghen-tael / met 'tover-bringhen van vele saecken / die tusschen beyden quamen. ¶ Synodus van Gorchum (daer Becius van Dordrecht presideerde) hadt verklaert / dat de Confessie ende Catechismus int Synodus Nationael behoorde herlesen ende overvvoghen te vvorden, ende vondt goedt / dat die eenighe bedenckinghen hadden, de selve eerst den Classen overleveren souden, om door de Synoden Provinciael, op den Nationalem ghebracht te vvorden: De Professoren ende Regenten tot Leyden hier op eerst zijnde aenghesprooc-ken / maeckten swaricheyt / d'een segghende dat hy onder den Synodum van Zuydt-Hollandt niet en stondt / d'andere dat hy een Lidt was vande Walsche Synode / niet vande Duytsche / d'ander anders. Onder de Predicanten vande Classen vielen oock groote disputen / d'een willich / d'ander onwillich zijnde / ende houdende dat dit maer een vondt was / om de suspecte te noteren / ende de selve met voor-oordeel / eerst van de Classen / daer na vande Synoden Provinciael / te senden op den Synodum Nationael / van t houden van 'twelck men noch onseecker was. Hier op volchde de ghesyde Conventus Præparatorius, al waer Becius selve de voorschreven Resolutie van Gorchum hielp om-stoten / soo voor is verhaelt: Waer op Anno 1607 volchde t Synodus van Delft / alwaer men soo schandelijck / in presentie vande Commissarisen der Heeren Staten uyt-voer / soo teghen harer M. E. Authoriteyt / als anderssins / dat hare M E. 'trapport daer van uyt der Commissarisen mondt ghehoort hebbende / goedt vonden in

den

den Jare 1608. de ghemelde Brieven te schrijven. Datmen dit VVtenbogaert wijt/ gheschiedt upt binnighe suspicie ende haet teghen hem / sonder bewijs. Hare M. E. wierden daer toe veroorsaeckt/ door 'trapport van haere Commissarisen/ die te kennen gaven de notoire partyschappen ende binnicheyden/ die haer over al inde Classen ende particuliere Synoden onder de Predicanten verthoonden. Over sulcks en was het gheen Pretext, maer eene waerachtighe vreese / dat de voorschreven partyschappen tot swaerder onlusten mochten upt-bersten / indien men de voorschreven Bedenckinghen in sulcke ontroerde Vergaderinghen quame over te leveren.

De Vry. Pag. 13.

Is oock tot voor-deel van dese Novateurs 't Synodus Provinciael ghescheurst, &c. by provisie.

Aenvvijser.

De t'onrecht soo ghenoemde Novateurs, hadden daer by gheen voordeel: ende de voorschrevene schorsinghe is geschiet nae dat het Synodus van Dordrecht Anno 1608 gehouden was/ oock nae ghedaen rapport vande H. H. Commissarisen/ aengaende de schandelijcke ongestupmicheyden die daer waren ghepleeght/ ende dat men aldaer malcanderen openbaerlijck in volle vergaderinghe/ ende sonder eenich respect/ hadde heten lieghen.

De Vry.

De Heeren Staten hadden Anno 1609. een Synodum gheconsenteert, hoe vvel niet eens zijnde inde forme van beschrijvinghe.

Aenvvijser.

Dit is eens waer/ ende daer upt blijckt de goede meeninghe der Regenten dies tijdts / die telckemael door de onghestupmighe vlepschelijcke pveraers zijn verhindert gheweest in haer goedt voornemen.

De Vry.

Arminij patronen sustineerden, dat het de Staten ende Magistraten toequam de Personen ad Synodum te eligeren:

d'andere

d'andere Leden persisteerden by den ouden voet: vvelcke contentie alleen ghenoech vvas om 'tSynodus te beletten.

Aenvvijser.

Dese disputen zijn gevallen inde Vergaderingh van Staten/ onder de Leden der selver/ al een wijle nae Arminij overlijden. Hadde d'overleden doe noch Patronen inde vergadering van Staten? Ende en ontsiet ghy u niet de Heeren Edelen ende Wettighe Magistraten vande Steden/ die 'trecht van't Landt/ volghens haer Eedt ende plicht voor stonden/ Patronen van parthyen te noemen? Wat waren dan d'andere/ verre de minste Leden, die haer tegen de meeste opstelden/ om haer nieu Pausdom/ met onderdruckingh van 's Landts vryheydt op de been te helpen? Die persisteerden (seght ghy) by den ouden voet. Was dat de meeningh / soo mosten sy by 'toude Pausdom zijn ghebleven / in plaets van't nieuwe op te rechten. Verstaet ghy den Apostolischen voet/of den voet der eerster eenvoudiger Reformatie? Die heeftmen/ met alles te vernieuwen/ t'onderste boven ghewoorpen. Die Leden die doe sustineerden dat een Hooghe Overheydt / in soodanighe ghestaltenisse van saecken / wel vermochte selve eenighe vande aller bequaemste Leeraers te deputeren/ om de ongheregheldе Deputatien der Classen wat te besnoeyen / deden dat niet om Arminio te Patrocineren, maer om 't Recht van't Landt / ende den vrede der Kercken voor te staen / daer toe ghebruyckende redenen / die ghy nu / soo weynich als doe/ soudt weten te wederleggen. Maer de Clocke was al heymelijck ghegoten: men wilde op 'tander bedd' / ende daerom en smaeckten gheen van alle de vreedsame middelen diemen voor-sloech: 'twelck d'eenighe oorsaeck was van 'tbelet van een vreedsaem Synodus.

De Vry. Pag. 14.

Is seer Notabel, dat het opschorten van't synodus mede singulierlijck ghesciedt is, in faveur van Adolphus Venator.

Aenvvijser.

Gheensins.

De Vry.

De vvelcke, neffens vier andere, d'Onderteeckeningh van de Confessie ende Catechismus, in verscheyden quartieren ghebruyckelijck, gevveygert hebbende, by den Classem vvas ghesuspendeert. VVaer over haer de H. H. Staten soo verre hebben ghemoeyt, dat sy den Classi belast hebben de suspensie af te doen.

Aenvvijser.

Of het een Borghemeester betaemt alsoo d'Actien van sijne H. Overheyt over te halen/ laet ick andere oordeelen. De questie en viel niet over eenighe onderteeckeningh / die ghebruyckelijck was / maer over eene ongebruyckelijcke Acte van onderteeckeninghe, versch ghepractiseert in dat quartier, by sommighe/ die haer 't Classis noemden / om de ghedecreteerde Revisie te eluderen / ende haere mede-Dienaers te vexeren. De H. H. Staten hebben haer hier over niet bemoeyt, dan op de klachten der Onderdanen/ die haer hielden onbehoorlijck ghecensureert/ ende/ gheen prompter remedie wetende / daer over aen haere H. Overheydt hadden ghedoleert. Haerer M.E. bemoeyinghe gingh oock niet verder / dan dat sy van den Classe begheerden, ende de selve vermaenden haer vande sacke te berichten, met belastinghe vande ghecensureerde haere Kercken-diensten te laten uytvoeren, sonder de selve te doen eenighe verhinderinge. Mach eene H. Overheyt dat niet doen?

De Vry.

Als de Ghedeputeerde beyder Synoden etc. hier over in faveur van de Classe doleerden, versoeckende eenen Synodum.

Aenvvijser.

Dat dit in faveur vande Classe geschiedt is/ is Notabel. De H. Overheydt en mach / nae des Borghemeesters oordeel/ niet doen in faveur vande beswaerde: Maer de Synodale Gedeputeerde mogē alles in faveur vande beswaerders/ die hier warē de Classe. Nochtans zijn/ na Rechten/ Partes Rei favorabiliores. Gelt dit by u niet/ Borgem.? Eñ hoe ginck hare volcantie toe? Met groote irreverentie ende harde woorden.

De

De Vry.

Is haer by de H. H. Staten uytdruckelijck gheantvvoordt, dat d'oorſaeck, vvaer door het Synodus vvierdt opgheſchort, vvas, dat de Claſſis hare bevelen inde ſaecke Venatoris ende ſijner gheaſſocieerde niet en vvas naeghecomen: ende dat haere E. M. in gheen Synodus en ſouden conſenteren voor ende al eer de voorſchreven Venator met de ſyne by den Claſſe ſoude zijn ghereſtitueert, blijckende by den Antvvoordt van haere Mog. van date den vierden Septembris, Anno 1609.

Aenvvijſer.

Om dat ghy u niet en ontſiet / Borghemeeſter / u eyghen woorden te ſtellen in placts vande woorden uwer wettigher Overicheydt / ende evenwel ſtoutelijck te ſegghen dat uwe woorden zijn de uytdruckelijcke antvvoordt vande ſelve Overheydt, ende u dan noch te beroepen op een blijck dat ghy noyt geſien en hebt: Zoo ſal ick u de Antwoordt ſelve van haer E. M. hier voor den neuſe legghen / ende dan eens int aenſicht ſien of ghy noch niet ſchaem-root en ſult worden / over deſe uwe ſo taſtelijcke ende (ſoo't ſchijnt) moetwillighe vergrijpinghen. maer die hier ſijn coleur houden kan / ſoude men ſchier ſeggen dat inde wolle geverwet waer. d'Antwoordt van haer M. E. luydt van woordt te woordt als volcht.

De Staten van Hollandt ende West-Vrieſlandt / rijpelijck »
ghelet hebbende op de Remonſtrantie op huyden aen haere »
Ed. Mog. by monde ghedaen ende in gheſchrifte overghele- »
vert / by de Ghedeputeerden vanden Zuydt- ende Noordt- »
Hollantſchen Synode / Hebben verklaert ende verklaren by »
deſen / dat hare Ed. Mog. (als wettelijcke hooghſte Overic- »
heyt der voorſchreve Lande in hooghſte recommandatie heb- »
ben het nederlegghen vande differenten ende gheſchillen die »
tuſſchen den Profeſſoren Theologiæ ende inde Kercken der »
voorſchreven Landen op de Leere ſouden moghen ghereſen »
weſen / Zijn over ſulcks gheresolveert mitten alder-eerſten »
een Provinciael Synode ofte vergaderinghe vande Ghede- »
puteerden / uyt de Claſſen van Hollandt ende West-Vrieſlant »

,, tot dien eynde te beschrijven / ende daer toe oock dach ende
,, plaetse voor het scheyden vande teghenwoordighe vergade-
,, ringhe te stellen / indien voor 'tselve scheyden seecker bewijs
,, comt / dat de Classe van Alckmaer heeft naergheccomen ende
,, voldaen de iterative bevelen van hare Ed. Mog. ende in
,, hare Classicale ende Kerckelijcke vergaderinghe ontfan-
,, ghen / plaetse / ende stemme toeghestaen den vijf Kercken-
,, dienaren/daer uyt tot noch toe ghehouden / ende wesende de
,, uyterlijcke meyninge van hare Ed. Mog. dat 'tselve date-
,, lijck sal worden naeghekomen ende achtervolcht / verma-
,, nen den voorschreven Ghedeputeerden daer toe mede te ar-
,, beyden / op dat hare Ed. Mog. niet veroorsaeckt en worden
,, andere proceduyren/daer toe gerequireert/by de handt te ne-
,, men. Gedaẽ indẽ Haege den 16. Septembris An. 1609. Onder
,, stont, Ter ordinantie vande Statẽ. Ondertekent. A. Duyc.

Weet V. E. nu hier teghen te vinden een andere Antwoordt die sy van den vierden Septembris 1609. ende uyt de selve te bewijsen dat ghy seght/ick geve u dit ghewonnen. Soo niet/soo siet V. E. sijne faute. Ghy sult mogelijck antwoorden dat u segghen ende dese Antwoorde een sin hebben. Hier is gheen questie van sin/ghy hebt ghesepdt dat u ghestelde was d'uytdruckelijcke antwoordt van hare Mog. E. Ende beroept u op d'antwoordt. Ick stel u hier d'Antwoordt, wijst my daer in uytghedruckt de woorden die ghy steldt dat dat d'oorsaeck is, etc. ende / dat hare Ed. Mog. in gheen Synodus en souden consenteeren bevoor ende aleer etc. d'Antwoordt seydt ter contrarie dat hare Mog. E. 'tnederlegghen vande differenten in goede recommandatie houden etc. ende ghresolveert zijn metten aldereersten een Synode te beroepen, Jae / voor 'tscheyden van die vergaderinghe dagh ende plaetse daer toe te willen stellen, indien voor 'tscheyden bewijs comt van ghehoorsaemheydt, etc. En segghen oock niet dat sy by ghebreecke van dien in gheen Synodus en sullen consenteeren, maer vermaenen alleen de Ghedeputeerde tot haer devoir / op dat sy niet veroorsaeckt worden andere proceduren by der handt te nemen. Heeft V. E. noch gheen naedencken?

De Vry.

Van vvelcken Venator nae ghebleecken is, dat hy met

recht by den Classe vvas ghesuspendeert etc.

Aenvvijser.

Dat nae ghebleecken is, en konde de voorgaende procedu-ren niet rechtveerdighen. Eñ hoe salmen die excuseeren ten opsien vande andere ghesuspendeerde vande welcke niet en bleeck 'tgheen van Venator gheseydt wordt. Dat dese even-wel niet veel faveurs en hadde/sachmen upt sijn confinement tot Gravesande, by den Borghemeester selve ghemeldt.

De Vry. Pag. 15,

d'Autheurs deser nieuvvicheyden &c. hebben haer ver-stout Anno 1610. aende Mog. H. Staten van Hollandt over te leveren seeckere Remonstrantie, vvaer in sy vervat hebben vijf nieuvve Artijckelen van Leere, glimpich ende dubieux inghesteldt. &c.

Aenvvijser.

Autheurs van nieuvvicheyden noemen die 'tniet en zijn / ende eene grooloosde daet (als is eene ootmoedige Remonstran-tie presenteeren aen S. H. Overheydt) voor stoutigheydt upt-roepen / en kan van Injurieuse ende Calomnieuse partij-dichepdt (daer van de Borghemeester overloopt) niet ghe-excuseert worden / d'importunitept van de Geloofs-heer-schers (nae Contra-Remonstranten genoemt) heeft die Re-monstrantie uptgheperst / waer mede de Remonstranten niet anders voor en hadden dan hun te supveren vande schande-lijcke blamen / diemen hun hadde nae ghestropt. Dit was op gheen Wet / Kerckelijck noch Politijck / verboden / de Artijckelen waeren niet nieu, maer oudt / ende langh te vooren by velen ghelcert. Ooch niet dubieux, maer claer ende duydelijck ingheftelt: de Voorganghers selve vande Contra-Remonstranten verklaerden dat sp teghen de selve (soo die luyden) niet en hadden. 'Tgheen sy te kennen gaven van 'tghevoelen dat sy niet konden toestaen/ ghesch iede nae waerheydt/ soo sy naederhandt duydelijck en-de overvloedelijck bewesen hebben / konde dit niet ghesch ie-den sonder de Leere der Ghereformeerde Kercke execrabel te maec-ken/ soo moet die Leere execrabel zijn/ ende diende daerom ge-

weert

weert / hoe eer hoe liever. Maer ten seyde den Remonstranten niet op de oude Leere der Kercken: Maer op de nieuwe Leere van sommighe die men anderen/ als of dat de Leere der Kercke ware ghweeest / socht op te dringhen. Hier in vonden haer de Remonstranten beswaert / ende sochten daer teghen Wettighe Remedie by de Wettighe Overheyt. Siet Leser/ dit is de misdaedt der Remonstranten/ die hier soo leelijck afghemaelt wordt / ende daerom de arme Remonstranten/ soo veel te lijden hebben ghehadt/ ende noch hebben.

De Vry.

Sy versochten door Authoriteyt van haere M. E. in die Leere geeximeert te vvesen van alle kerckelijcke Censuren, ende genomen te vverden in hare Mog. protectie, in plaets dat sy die Artijckelen &c. eerst souden laten oordeelen by de kercke.

Aenvvijser.

Hoe durft ghy/ Heer Borghemeester/ in so notoiren saeck soo openbaerlijck mishandelen? Ghy weet immers wel upt de Remonstrantie selve/ dat 't eerste lidt van haer versoeck was te moghen een Synodum hebben, daer die Artijckelen gheexamineert mochten werden/ soo deden sy dan even 'tselve dat ghy seght dat sy behoorden te doen/ ende hielpen de Ghedeputeerde der Kercken in haer versoeck/aengaende 't Synodus: Waerom verswijcht ghy dit? Ende seght doorgaens/ dat sy den Synodus hebben belet? Het tweede lidt van haer versoeck was / Onderlinghe Verdraechsaemheyt, indien men den Synodus immers niet konde verkrijghen: Waerom en druckt ghy dit mede niet upt? 't Versoeck van in protectie genomen te vverden en ginck niet verder dan ten respecte van't overgheven deser Remonstrantie. Waerom verdraeyt ghy dat 'tselve brenghende op de Leere der vijf Articulen? Eñ waerom gaet ghy noch voorby de presentatie die sy deden van liever haere publijcke diensten te verlaten/ dan langer met beswaernis van Conscientie te leeren? Is dit al lijdelijck in een Historj-schrijver?

De

De Vry.

Dese forme van veranderinge,&c. is by directie van sommighe politijcken soo verre ghesoveert, dat sonder convocatie van een Synodus de Tolerantie vande vijf poincten ghenoechsaem is ghearresteert.

Aenvvijser.

De Borghemeester kan sijn steecken niet laten. Wie waren die sommighe Politijcken? Het waeren de H. H Staten selve. Arresteren Tolerantie in eenighe poincten, was dat een forme van veranderingh in Leere ende Kercken-ordeningh soveren? Waer is u verstandt Borghemeester? Ick moet eben-wel bekennen dat ghy in een dinck de waerheydt seght/ namentlijck/ dat de Tolerantie ghenoechsaem vvierdt ghearresteert, By wien? By de H. H. Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt/ als Souveraine Overheydt van den Lande: Is dat soo? Waerom heeft men dan soo qualijck ghetracteert ende te Landt uytghejaecht/ die ghene/ die dat arrest van Tolerantie in alle ghehoorsaemheydt zijn nae ghecomen?

De Vry.

Om de Novateurs allomme totten Kercken-dienst, selfs teghen der Ghemeenten danck, te promoveren hebben sy ghesustineert, dat de Hooghe Overheydt toequam de hoochste Iudicatuere ende decisie in alle Kerckelijcke saecken, &c. mede in specie de stellinghe van Predicanten.

Aenvvijser.

Novateurs zijnse die andere Novateurs noemen. 2. Onwaerheydt ist datmen yemandt heeft ghesocht te promoveren totten Dienst teghen der Ghemeynten danck, ten zy sake dat twee of drie Bel hamels van de Gheloof-heerschers opghemaeckt de ghcheele Ghemeynte zijn. 3. Waer ende wanneer hebben de Remonstranten ghesegdt dat de hoochste Iudicature ende decisie van alle Kerckelijcke saecken simpelijck de H. Overheydt toecomt? Ghy beuselt. 4. Int stuck vande Authoriteyt der

Overheyt over 'tstellen van Kercken-dienaren is doe niet nieus ghesepdt noch ghedaen/ maer even 'tselve dat de Magistraten van den aenvanck der publijcker Reformatie hebben gesustineert/ ende op vele plaetsen vele Jaren was ghepracticeert. Want al inden Jare 1574. sustineerde mijn Heere de Prince van Orangien H. G. ende de Heeren Staten/ dat 'thaer werck was kerckelijcke Wetten ende Ordinantien (daer onder mede hoort het stellen van Predicanten) te maecken/ als Wettighe Hooghe Overheyt/ conform 'tgebruyck in alle Rijcken/ Landen/ Republijcken ende Steden de Reformatie aenghenomen hebbende: ghelijck de Ordinantien ende Iustificatien der selver te dier tijdt ghemaeckt/ ende inden Iaere 1610. aen den Heeren Edelen ende Steden overghesonden mede brenghen. Is dit dan een Nieuwicheydt eerst nu ghesustineert?

De Vry.

Teghen 'tgheen VVtenbogaert ende Arminius hadden gheteeckent Anno 1607.

Aenvvijser.

VVtenbogaert ende Arminius hebben niet ghedaen teghen die teeckeninghe, 'tminste niet. Ist anders / bewijst het / want bloot segghen niet ghenoech en is.

De Vry.

Zelve teghen 'tgheen de Heeren Staten selve dickvvil hadden gheresolveert ende gepractiseert Anno 1579. 1581 1583. ende op andere tijden.

Aenvvijser.

Wat hadden doch de H. H. Staten van Hollandt bedreven teghen de aengheteeckende Resolutien? Ist dat sy de kerckelijcke saecken nu niet hebben willen onder hare Authoriteyt moderatie/ende opsicht laten oordeelen van de Synoden ghelijckte voren? Men doet hare M. E. onghelijck. Want sy den kerckelijcken de behoorlijcke decisie over de Leer nopt hebben willen ontrecken. Ist dat haer Ed. Mog. hae

iy

Int leste yet hebben gearrogeert op't stuck vande Kerckelijcke beroepingen/ dat sy te voren niet hadden gehadt? Onwaerachtich ist: De ordonnantien van Anno 1582. ende 1591. oock selve van Zeelant inden selven Jare 1591. van Wtrecht Anno 1590. ende van Groeninghen Anno 1595. brengen wel wat anders mede/ ende thoonen dat d'Authoriteyt die de H. Overheyt in desen deel toe gheschreven wordt / niet nieuw en is. Vorghemeestert het wel / een hoop factieuse menschen ende sijne eyghene passien te ghevalle soo grove Onwaerheyden uyt te smijten/ ende sijne meesters soo smadelijck te contrerolleren.

De Vry.

Blijckt uyt het Boeck dat VVtenbogaert daer van heeft uytghegheven, ende doen authoriseren by de Ghecommitteerde Raden in Februario Anno 1610.

Aenvvijser.

Wat blijckt uyt VVtenbogaerts Boeck? Dat 'toordeel over Kerckelijcke saecken ende Beroepinghen de Overheyt alleen toe komt / ende niet de Kercke: 'Tis louter onwaerheydt. Die dat seydt/ en heeft VVtenbogaerts Boeck niet ghelesen/ of verstaen. Want vande Kerckelijcke Beroepinghen schrijft hy den Christelijcken Overheyden/ende namentlijck de Souveraine/ toe/ niet het heele werck der Beroepinghe / maer alleen de hoochste opsicht, sorghe, ende Authoriteyt van dien/ pag.9. Segghende/ pag.96. ende 95. Dat d'Apostolische Orre int beroepen der Kercken-dienaren door de macht der hoochster opsicht ende beleydt 'tvvelck de Hooge Overheyt over de selve heeft, gantsch niet en vvordt ghekrenckt, maer veel meer versterckt ende bekrachticht. Is dat den Kercken haer Ordre benemen? Noch seydt hy/ pag.97. Datmen afvvijckt vande Godlijcke Ordeninghe, daermen opinie heeft dat dit stuck, als gheheel Kerckelijck d'Overheyt niet aen en gaet. Daer mede hy te kennen geeft/dat sijne meeninge niet en is dit stuck den Kerckelijcken te ontnemen / maer te beletten / dat de Kerckelijcke de Overheydt niet heel daer uyt en sluyten/ als haer dat niet aen en ginck. Aengaende 't Oordeel over andere Kerckelijcke saecken/daer

van sluyt hy de Kerckelijcke mede niet uyt : maer seydt ende bewijst / pag. 110. Dat eene Hooghe Christelijcke Overheydt toe komt, het medestemmen ende oordeelen. Die wil dat de Overheydt mede stemt ende oordeelt / schrijft dic hun 't Oordeel alleen toe ? Int Synodus van Dort selve ist in dier voeghen gheprattiseert / ten aensien vande Approbatie der Overheydt op de Canones ghevolcht. Daer over ick vraghe / of d'Overheydt de Canones heeft geapprobeert sonder kennisse ende oordeel / of niet ? So niet : soo is haer approbatie blint, ende en dooch niet : Soo jae / soo hebben sy mede gheoordeelt / jae het uyterste oordeel / datmen Epicrisin noemt / ghehadt. Oversulcks heeft de Synodus gedaen dat VVtenbogaert heeft gheleert : ende evenwel moet VVtenbogaert dese last draghen. Hoe veel verschilt dit van 'tseggen deses Burgemeesters : Dat Wtenbogaert sijn Boeck soude hebbē doen Authorizeren by de Gecommitteerde Raeden, en is des beantwoordens niet waerdich / hadde hy daer soo veel segghens ghehadt als V. E. doe de selve sijne fabulen by de Generaliteyt dede Privilegieren / soo mochtmen glooven / nu niet.

De Vry.

VVaer op by de voornoemde Heeren aen allen Classen zijn gesonden missiven van interdictie, dat niemandt hen soude verstouten daer teghen te schryven.

Aenvvijser.

Dat de Vry de gepretendeerde Missiven by produceer end soodanighe interdictie bewijse / indien hy kan.

De Vry.

Tot vvijder bevorderinghe van vvelcx, naederhandt op de banc ghebracht ende opghedronghen zijn eenighe Artijckelen uyt seecker particulier Concept van Kercken-ordeninghe, ghestelt Anno 1591. betreffende eene nieuvve forme van verkiesinghe der Predicanten, Ouderlinghen, ende Diakonen.

Aenvvijser.

Is dit Concept al ghestelt. Anno 1591, soo ist ruym een
dosij

dosijn jaren onder als dese verschillen / en kan daerom niet voortijs gebracht worden als gheinventeert op nieus ter occasie van dese verschillen. Maer waerom loopt V. E. hier so kort over/sonder te seggen wat dit voor een concept is? O malitieuse verkeertheyt. Dat hier een Concept genoemt wort van 't Jaer 1591. behoordemen een Concept te noemen van Anno 1574. ende ghenoech vanden aenvanck der openbarer Reformatie in Hollandt. Een Concept? Waer van? van Kercken-ordeninghe. Van wien ontworpen: van wijlen mijn Heer de Prince van Oraengien H. ghed. ende die van sijnen Raede/al te dier tijdt gecommuniceert aende Heeren Staten/ maer hadde doe geē voortganck/door de contremine van sommige Predicanten/ onder dewelcke eenen / Valerius Tophulius genaemt/seyde/datmen die Kercken-ordeninge niet aennemen soude,al waerse noch soo goedt,alleen om datse vande Overheydt quam, ende niet vande Kerck. Dit Concept van 1574. wierdt Anno 91. door eendrachtighe eñ schriftelijcke last vande H. H. Staten van Hollandt eñ West-Vrieslandt geresumeert / by acht politijcke ende acht kerckelijcke Persoonen/ onder de welcke oock waren Sal. Arent Cornelissen, eñ Henricus Corputius, Predicanten tot Delft eñ Dordrecht/respective/ sijnde doe geacht de voornaemste onder de Predicanten/eñ buyten alle suspitie/ die met eñ neffens de andere veerthien/ 'tselve Concept nae eenige correctie eendrachtelyck goedt vondē eñ onderteekenden: als oock deden die vanden Hooghen eñ Provincialen Raede. Alleen bleef het steken aen sommige Steden/die meynden dat den Kercken int selve noch al te veel Authoriteyts was toe ghestaen int stuck vande Beroepinghen etc. Hadden doe de meeste stemmen de minste willen dwinghen door den Stadthouder / ghelijck de minste nu de meeste ghedwongen hebben teghen alle recht ende billijckheyt / men soude die Ordre doe wel hebben doorghedronghen / soo wel alsmen nu de Gomaristery ghewelddelijck heeft ingevoert. Hier komt nu eenen nieuwen Borgemeester van Amsterdam/ende derf dit een particulier Concept noemen/smadelijck daer van spreken/ eñ sijne Wettige H. Overheyt verachtelijck berispē/ om dat de selve/ willende de ongeregeltheydē die inde kerckelijcke beroepingē dagelijcx voor-vielen eenichsins remedieren/ eenighe Artyckelen

kelen / dat stuck raeckende / daer uyt hadde gheextraheert / ende by provisie goedt ghevonden te volghen / noemende 'tselve eene opdring nge, daer het nochtans eene formele Resolutie van Staten was / den Predicanten ende andere met alle beleeftheydt aenghescheven / sonder eenighe vorder perssinge: sonder oock de Steden daer mede te willen beswaren die de selve inden heuren niet goedt en vonden.

De Vry. Pag. 17.

Als de Haeghsche Conferentie vvas ghehouden Anno 1611. ende de Delfsche Anno 1614. is ghesmeedt de Resolutie van Tolerantie, sonder Kerckelijcke vergaderinghe daer over te convoceren, alles door 'tbeleydt van eenige prevalerende Politijcken, niet teghenstaende de contradictien &c. van eenighe de voornaemste Leden in Hollandt.

Aenvvijser.

Beyde die Conferentien hebben haere M. E. soodanighe openinghe ghedaen / dat sy niet dan met kennisse van saecken ende goeden rijpen raedt soodanighe Resolutie van Tolerantie in behoorlijcke forme hebben ghebracht / stellende 'theele stuck in sulcke termen / dat niemant by die Resolutie en wiert ghepreiudiceert / noch en konde hebben de minste wettighe oorsaeck om sich daer teghen te formaliseren: Soo uyt de Resolutie selve blijckt. Dat daer over gheen Kerckelijcke vergaderingh en is gheconvoceert, moet wel verstaen zijn. Sonder t'advijs van Wtheemsche ende Inheemsche Theologanten / ende gheleerde daer op te hooren / is die Resolutie niet genomen / oock niet sonder al vooren daer op te hooren beyde de parthyen / of de voornaemste onder de selve: Maer daer op al-vooren eene ordinarise Kerckelijcke vergaderinghe te convoceren / vonden haere M. E. niet goedt voor die tijdt / vermidts de notoire parthyschappen der Inheemscher Leeraren over dese saecke / ende de groote verbreemdinghe der ghemoederen diemen onder de selve speurde / soo dat haere M. E. wel ende wijsselijck oordeelden / dat voor die tijdt by dien wegh niet goedts en was te doen. Dese Resolutie van Tolerantie,

rantie, en decideerde de ghemoveerde questien int minste niet/ hare M. E. en hebben haer dat noyt onderstaen: Maer/ latende de geschillē in State so die waren/ stelden alleen provisioneel reglement van vrede/ te houden tusschen beyde parthyen. By welck reglement sy die poincten verboden te leeren/ die beyde parthyen hadden gheoordeelt niet tolerabel te zijn: ende inde reste wilden sy datmē malcander soude verdraghen ende leeren tot stichtinghe. Ende dit alles by provisie/ ende tot dat anders soude zijn gheordonneert/ hopende door desen middel-wegh de ghealtereerde humeuren wat te versachten/ ende te prepareren tot vrede/ om daer nae alles/ met meerder apparentie van vrucht/ in eene wel gheordineerde Kerckelijcke vergaderinghe te doen af-handelen. Wt wat reden doch en vermocht de H. Overheydt van Hollandt ende West Vrieslandt niet in soodanighe gheleghentheydt/ soodanighen reglement onder hare Kercken-dienaers te maken? Isser wel eenighe Overheydt onder de Ghereformeerde/ die 'tselve niet en soude hebben ghedaen? Hadden de Heeren van Hollandt niet soo veel machts inden heuren/ als een Paltz-Graef: een Keur-Vorst van Brandenburgh/ een Vorst van Cleef/ een Landt-Graef van Hessen/ een Graef van Nassou/ een Republijck van Zurich/ jae van Geneven? Want alle dese verscheyden reglementen over de Kerckelijcke swaricheyden inden haren/ soo nu soo dan voorghevallen/ met veel meerder Authoriteyt als in desen is ghebruyckt gheweest/ hebben ghemaeckt ende geexecuteert/ oock sonder Synoden. Dat dit soude gheschiedt zijn door eenighe prevalerende politijcken beleydt, wordt maer uyt passie ghesegdt/ om eenighe weynighe personen hatelijck op te dringen 'tgeen 't Collegie vande Heeren Edelen/ ende verre de meeste Steden van Hollandt ende West-Vrieslandt in volle vergaderinghe van Staten eerst rijpelijck gheventileert/ ende daer nae goedt ghevonden hebben. Dat eenighe Leden van Hollandt 'tselve heftelijck hebben gheecontradiceert/ is kennelijck/ maer 'tis gheschiedt sonder reden/ soo den selven menichmael in volle vergaderinghe levendich wierdt verthoont. Welcken niet teghenstaende ginghen d'andere Leden, die verre de meeste waren/ soo in aensienlijckheyt/ als in ghetal/ dese an-

dere/ die verre de minste waren/ soo seer int ghemoedt/ dat sy te vreden waren / d'andere niet te perssen om dese Resolutie van Tolerantie in den haren te practiseeren / ten ware sy selve dat goedt vonden: midts dat sy den meerderen Leden niet en souden beletten de selve Resolutie / als eene Resolutie van Staten / wettelijck ende wel met pluraliteyt van stemmen ghenomen / met alle moderatie int werck te stellen/ daer sy 'tselve oorbaer vonden/ tot rust ende vrede van hare Gemeynten: Dit wilden sy oock niet: Maer maeckten hun op teghen de selve Resolutie, door vele heymelijcke ende onbehoorlijcke weghen/ ontwijffelijck zijnde daer toe/ door hare Predicanten (ende noch wat anders) aengheritst / verwerpende alle goede ende moderate voor-slaghen/ sonder dat sy hun ('twelck nochtans de reden selve wees / ende van alle oude immemoriale tijden in Hollandt ende West-Vrieslandt was gheobserveert) de meerderheydt van stemmen hebben willen onderwerpen/ daer mede sy haere mede-leden in ghestadighe ongherustichheyt ghehouden/ de Kerck in droevighe scheuringhe/ ende 'tLandt in eene verderffelijcke Factie ghewo rpen hebben/ ende soodanige swaricheyden veroorsaeckt/ die noch eyntelijck 's Landts gheheele ruine voort-brenghen sullen, indien de Heere daer in niet merckelijck en voor siet: Waer van sy/ ende niemandt anders/ tot sijner tijdt/ Gode ende de posteriteyt reeckenschap sullen moeten gheven.

De Vry.

VVt dese procedueren is allomme ontstaen groote beroerte, &c.

Aenvvijser.

'Tis waer: uyt sulcke/ namelijck / als nu by my zijn verhaelt: Maer geensins uyt de Resolutie van Tolerantie, als by de welcke niemandt / noch Gheestelijck / noch Wereltlijck/ van eenich oudt of nieu Recht/ dat hem nae Gods woordt/ of eenighe Kercken-ordre of wet mocht competeren / berooft en is/ noch int kiesen of beroep der Kercken-dienaren noch andersins/ soo dat des Borghemeesters segghen soo wel hier als in ander dinghen ydel is.

1. Dese beroerte is vermeerdert door de verclaringhe der Remonstranten ghedaen in de Conferentie, ende in den druck verspreyt.

Aenvvijser.

Dit is voorwaer wonder: te vooren wilde men enckel dat de Remonstranten haer verklaren souden: men riep en kreet dat de Kercken wierden gheturbeert ende ontrust/ om dat sy haer niet verklaren en wilden: worden nu de beroerten vermeerdert om dat sy hun verklaren? Hoe salmen't dese onghesegghelijcke humeuren van pas maecken! Wijders/ dese verclaringhe is gheschiedt ter ordonnantie van de H. Overheydt/ in een Conferentie, by de Contra-Remonstranten vernietelijck aenghebodeu/ ende by de selve Overheydt goedt ghevonden/ als oock dat de selve in druck verveerdicht soude werden: ende en konde gheen beroerte vermeerderen, dan door den moetwil der ghener/ die te voren haere parthyen trotselijck hebbende uytghedaeght/ nader handt wel hadden ghewilt: dat de waerheyt onder een mudde gestolpt/ ende buyten kennisse vande lief-hebberen/ der selver ghebleven ware/ 't welck de Overheydt/ om vele consideratien/ niet conde goet vinden.

De Vry.

2. Door de beroepinghe van dien vreemden ende monstreusen A. Vorstius, &c.

Aenvvijser.

Vorstius en was soo vreemt niet als veel andere die eertijdts uyt veel verder ende vreemder quartieren van Europa tot de Professie gheroepen zijn. Hy en droech gheen hooren/ ende en was niet wanschapen om monstreus ghenoemt te worden: Een yder moet bekennen dat hy een gheleert/ Godtlich/ vreedtsaem Man was/ inde Theologie wel ervaren. Die reputatie hadde hy onwedersprekelijck by alle Gereformeerde Kercken eer hy wierdt beroepen tot d'Academie van Leyden. A. Schultetus, des H. H. Paltz-Graven Hof-Predicant/ hoorende dat hy beroepẽ was/ congratuleerde d'Academie/

demie/ segghende / dat men geen bequamer man op die tijdt hadde moghen beroepen. Fontanus 't Aernhem/ gheliet sich oock daer over seer blyde te wesen. De H. Landt-Grave van Hessen hadde hem te voren tot Marpurgh begheert: ende Sibrandus Lubberti, tot Franeker hadde groote correspondentie met hem gehouden. Doe hy beroepen wierdt wist men van sijn Boeck niet/ daer naederhandt al het rumoer om ghemaeckt wierdt. Wie die zijn die so veel rumoers over sijne beroepinge maecten nae datse ghedaen was/ wat weghen sy ingingen / ende waerom/ is ghenoech bekent. Hadde Vorstius hem niet verklaert te zijn van der Remonstranten ghevoelen ('twelck de Remonstranten selve te voren niet en wisten) dit ghesepde Monster soude wel Monster hebben ghepasseert : Maer dat woordt van hem ghehoort zijnde/ conjureerde men alle de tempeesten teghen hem. Om nochtans die roepers te ghemoet te gaen/ ende 'trespect van Sijne Majesteyt van Groot Brittannien / lietmen hem uyt de actuele bedieninghe van de Professie / jae men dede hem vertrecken uyt Leyden om die tempeest te stillen. Noch en wilde haer de boosheydt door de goedtheydt niet laeten overwinnen / dat men hem sijne Gagie liet volghen nae datmen hem sonder eenighe sijne ambitie uyt sijn welvaren gheroepen hadde / ende al voren hy van yemandt wettelijck beschuldicht (want selve de vinnichste Contra-Remonstranten protesteerden inde Conferentie die sy met hem hadden / dat sy hem niet en wilden beschuldighen) veel wepnigher gecondemneert was/ was meer als billijck. V. E. soude de lieden gaern wijs maecken dat hy wierdt ghegageert om den dienst die hy den Remonstranten dede. Gheensins: Maer om datmen 't hem schuldich was. Woudt ghy Borghemeester liever ghesien hebben datmen hem met Vrou ende kinderen van honger hadde laten sterven dan in sulcken gelegentheyt gagie toegeleydt? Voorwaer die sulcx beschrollẽ schijnen immer de geestelijcke liefde vergheten ende de natuerlijcke versaeckt te hebben. Haere E. M. belasteden hem dat hy sich/ inde professie stilstaende / met schriften justificeeren soude teghen de blamen diemen hem opleyde. Dit dede hy. Wat wilt ghy meer? Hy schreef naederhandt aen 't Synodus van Dort:

Erboodt

Erboodt sich daer te verschijnen / ende sijn saeck te verdedighen/of het sijne om beter te gheven. Wat konde hy meer doen? Men wilde hem niet hooren: ende condemneerde hem doen evenwel van boven neder. Was hy een so vreemt ende monstreurs Doctoor/ waerom weygherde men hem ghehoor? Waerom condemneertmen hem onghehoort? Hoe sijne Theologie vreemder ende monstrueuser was / hoe hy lichtelijcker hadde konnen overtuycht worden/ waer over (als over andere saecken meer) de Synodus niet recht voor vreemdt ende monstr us gheoordeeldt moet worden/ ende alle die soo handelen ende spreecken als V. E. doet/niet Vorstius.

De Vry. Pag. 18.

. Door de verklaringe der Remonstranten etc. over Vorstij persoon ende Schriften etc.

Aenvvijser.

Over Vorstij persoon zijn de Remonstranten niet gebraecht/ ide en hadden daer op niet te seggen / dan dat hy een mensch as / ghelijck andere menschen. Van sijne Schriften seyden /dat sy die niet ghelesen en hadden/ende derhalven daer van et konden oordeelen. Item: dat sy uyt sijnen monde niet adden verstaen/ 'twelck meriteerde daerom vande Professie rstoten te worden. Dit seyden sy alleen nae haer oordeel de bedunckten. Conde dat trouble verwecken / sonder de onhoorlijcke verbreydinghe/boose verdraeyinghe/ ende ande quade practijcken der opr oerigher Contra-Remonstran a / die oock uyt de suyverste bloemen ghewoon waren haer nijn te suyghen? Doch is op dese ende dierghelijcke beu inghen meer menichmael voor desen ende ghenoech ghe ntwoordt/macht helpen.

De Vry.

Door de verclaringhe der Remonstranten etc. dat sy verscheyden Bedenckingen hadden over d'aengenomene Confessie ende Catechismus.

Aenvvijser.

Hoe neemt ghy doch alles soo verkeerdelijck? hoe konde dese verklaringhe meer aenstoots gheven als de Resolutie selve vande Revisie der selver Schriften / by de Staten van Hollandt/veerthien/by de Generaliteyt / vijf Jaren/te vooren ghenomen? welcke Resolutie medebracht / dat die eenige Bedenckinghen hadde deselve soude moghen inde Synode openen. Evenwel en ist niet waer / dat de Remonstranten int ghemeyn souden hebben gheseydt dat sy Bedenckinghen op die Schriften hadden/maer wel / dat soo sy eenighe hadden sy de selven begheerden brijelijck voor te stellen. Was men hier voor verbaert? Conde dit beroerte maecken anders dan by soodanighe die 'tlicht haten,om dat hare wercken boos zijn. Joh.3. Wat neemt of gheeft oock / dat V. E. dese Schriften seydt aenghenomen te zijn/ soudt ghy wel weten te seggen van wien/ wanneer/ende hoe die aenghenomen zijn? Soudt ghy wel derven segghen / dat sy schoon duysentmael aengenomen zijnde/ niet evenwel ende 'tallen tijden Gods woordt onderworpen blijven om daer aen getoetst te worden/ soo wanneer yemant eenighe Bedenckinghen daer op quam te hebben? Ende of Demetrius met sijne Silversmedē hier over opzoer aenrecht/ roepende ende krijtende/Groote Diana van Ephesen, Confessie / Catechismus etc. machmen daerom niet segghen dat die met handen ghe[illegible]ackt worden gheen Goden en zijn? Act. 19. ende dat menschelijcke schriften Gods woordt niet en zijn?

De Vry.

Door de gepubliceerde Schriften van Arminius, Venator, Bertius, Borrius. Item, de propoosten ende Predicatien van verscheyden andere, die door vuyle vreemde onchristelijcke Leeringhen den grondt der Ghereformeerde Leere om keerden &c. door familiariteyt etc. het faveur eñ maintien etc.

Aenvvijser.

Arminij Schriften streckten alle tot voorstandt van waerheyt ende vrede. Hy en gaf noyt Schrift uyt by sijnen leven/andere deden't nae sijn overlijden/ al ten selven eynde / ende om sijnen goeden naem teghen de vergiftige beete vande Calomnie

nie die hem tot int graf vervolchde/te verdedighen Venator ginck de Remonstranten niet aen / Bertius Leerde uyt Godts woordt dat de Heylighe ende gheloovighe konden van t Geloove afvallen door haer eyghen schuldt. Wat Bertius uytghegheven heeft weet ick niet / anders dan eenighe gheleerde stichtelijcke voor-redens voor de wercken Arminij. Souden soodanighe Schriften onlust ende beroerte vermeerderen anders dan by sulcke die opentlijck voor een Hoeft-punct harer Leere in haren Catechismo drijven / dat sy al schoon heylich ende gerechtveerdicht zijnde noch steets tot alle bool heyt ende consequentelijck tot oproer geneycht, ende evenwel Godt aenghenaem zijn? Op de Propoosten ende Predicatien van andere daer V. E. over claecht / kan men in specie niet antwoorden/ om dat V. E. die niet en specificeert. Den grondt der Ghereformeerde Leere en keerden sy niet om door vuyle etc. Leeringen: maer bewesen uyt Godts woordt / dat onder den naem van Reformatie verscheyden vuyle, vreemde, onchristelijcke Leeringhen ghedreven wierden/vermanende de Predicanten/die nae te laten / d'Overheyden ende opsienders / de selve te beteren/ende waerschouwende de Ghemeynten/ haer daer voor te wachten om geen schade aen haer zielen te lijden: Die daer uyt onlust krijcht ende sich laet beweghen om beroerte aen te rechten , is van t'volck dat Steden ende Landen beroert om datmen hun de waerheyt seydt. Keert nu dit bladt om/ eñ doorsiet de Schrifte van Gomarus, Triglandius, Willem Teelinc, Smoutius Rippertus etc. Item de propoosten ende Predicatien van Plancius, Lydius (alias Ligius vermidts hy soo ongewoon is de waerheyt te spreecken) Festus, Rosæus, ende ontallijcke andere / die beneffens dat sy de waerheyt die nae de Godtsalicheyt is/met vele onstichtelijcke/onschriftmatighe / oock spottighe redenen wedersprаecken / haere Sermoenen daer heenen rechteden doorgaens / om de Ghemeynten eenen onversoenelijcken haet teghen haere vroome Leeraers in te stampen / ende de selve tot scheuringhe inde Kercke / ende oproer inde politije te verwecken. V. E. spreeckt van ick en weet niet wat / familiariteyt , faveur ende maintien , die de Remonstranten souden hebben gehouden ende bewesen etc. Wat souden sy doen? V Kerck-meesters en wilden niet de Remonstranten.

 monstranten

monstranten eten/noch drincken / noch de selve groeten/oock niet met haer den Heere bidden: verboden haer volcxken 'tselve: soo mosten sy ghemeynschap houden met andere. Hoedanighe ? Eerlijcke ende Christelijcke. Met wien ? met vrome Godtsalighe gheleerde mannen : die sy evenwel gheen maintien en conden bewijsē/want sy haer selven niet maintineren en konden/als blijckt. De Contra-Remonstranten namen een ander cours / sochten familiariteyt met sulcke / die sy wisten te staen nae nieuwicheyt ende veranderinghe/ hebbende wille ende macht om haer maintien te bewijsen , liepen dagelijcks ten Hove/ende nae 'tbiechten aende Grootste/besochten de bouteilliers etc. Daer kreechmen faveur ende maintien tot alle actien ende factien/waer uyt groote onlusten int Landt ende Kercke ontstaen ende vermeerdert zijn, die noch dueren.

De Vry.

Door de Delfsche Conferentie etc. alvvaer de Remonstranten ghevveyghert hebben heure verklaeringhe tot contentement der Kercken te doen etc. ende door dien dese vveygheringhe by de H. Overheyden vvi erde gheapprobeert.

Aenvvijser.

Wt het gene de Remonstranten inde Delfsche Conferentie mondelingh verklaert / ende schriftelijck hebben overgheghēven/ blijckt ter contrarie / dat de Remonstranten willich zijn ghe weest haer te verclaren op alles / so wanneer de Contra-Remonstranten souden hebben verklaert / dat sy der Remonstranten gevoelen inde vijf Poinctē lijdelijck hielden/ 'twelck sy weygerden. Is derhalven dit seggen onwaerachtich. Dat de Kercken over dese verclaringhe der Remonstranten gheen contentement en namen/kan niet worden gheseydt / soo langh men niet en dede blijcken dat de selve daer op waren ghehoort/ 'twelck den Remonstranten niet en is ghebleecken. Dan daer zijn Luyden die haer selven de Kerck noemen/ende ghelijcken naulijcx een huys/ende 'tgeen hun niet en behaecht/ moet oock de Kerck niet behaeghen. Wie kan die luyden behaghen/sonder Godt te mishaghen ? Dat hier vande approbatie

der

der H. Overheydt bekent wordt nemen de Remonstranten aen: ende besluyten daer uyt/dat de Contra-Remonstranten haer teghen de billijcke handelinghen harer H. Overheydt hebben op ghestelt.

De Vry. Pag. 19.

Door de Promotie Episcopij &c. vvelckers nieuvvicheyden verre ginghen boven de vijf Artijckelen.

Aenvvijser.

De Promotie Episcopij was wettich gheschiedt / tot groote eere ende voordeel vande Academie / zijnde de selve Professie by sijne E. bekleedt so Godtsalichlijck / gheleerdelijck ende vredichlijck als door yemandt (niemant te naeghesprooken) die oyt die Professie heeft betreden. Tis wonder dat de nieuwicheyden, die hy ghesepdt wordt ghehadt te hebben verre boven de vijf Poincten, hem niet en zijn voor-ghehouden int Synodus van Dort / niet teghenstaende hy den vervalscher van sijne Theses, Festum Hommium, opentlijck in volle vergaderinghe daer op uytdaechde / soo hare eyghen Acten medebrenghen.

De Vry.

Door de bestellinghe van het Collegie der jonghe Studenten tot Leyden. etc.

Aenvvijser.

Over de bestellinghe van 'tCollegie tot Leyden / soo veel de Leer aenginck / hadd' niemandt te klaeghen. Maer dat eenighe Jonghe gasten tot alle moetwil teghen haren Regent by den Contra-Remonstranté zijn opgherockt/die 'tCollegie met allerley schandelijcke ergheernissen hebben vervult / ende daer in zijn voor-gestaen by de Contra-Remonstranten onder 'tdexsel dat sy de nieuwicheyt teghen waren / is meer als notoir door gheheel Leyden.

De Vry.

VVt vvelcke ende andere dinghen meer de Kercken etc. vermerckten dat de vijf Artijckelen van veel breeder begrijp vvaren etc. ende dat de voornaemste Autheuren.

ren van dien, door den inganck vande vijf Articulen, eenen langhen steert van Sociniaensche grouvvelen souden nae-slepen.

Aenvvijser.

Van hoe smal of breedt begrijp de vijf Artijckelen zijn gheweest/ is uyt de Haeghsche Conferentie/ mitsgaders uyt de Schriften den Dortschen Synode overghelevert / ende by den Remonstranten alle de werelt bekent ghemaeckt / volcomelijck ghebleecken. 'Tis wonder dat de Synodus den langen steert van d. ghepretendeerde Sociniaensche grouvvelen, die de selve (na 'tsegghen vande Borghemeester) souden nae-slepen, niet soo wel en heeft ghemerckt als V. E. of die ghene die de selve baptiseert metten naem van Kercken? Wat is d'oorsaeck. Ist om dat de Synodus de Remonstranten wilde verschoonen? 'Tis ghebleecken / Neen. Was des Synodi ghesicht niet scherp ghenoech? Om waerheydt te vinden / waren sy blinde Leydtl-lieden der blinde: Maer om wat te soecken dat de Remonstranten mocht naedeelich zijn / hadden sy hondert ooghen. Hoe en vonden sy dan dese Sociniaensche grouwelen niet? Sy en waerender niet / soo blijft dan de Borghemeester wederom inde leughen steecken ende inde modder der Calomnien.

De Vry.

'Tmisnoeghen vvierdt vermeerdert, door dien de Remonstranten uyt een mondt koudt ende vvarm bliesen, aen d'eene kandt &c. verklarende dat de vijf Artijckelen &c. de salicheydt ende het fondament gheensins en raeckten, Iae dat het verschil niet een schrapsel van een naghel vveerdt en vvas &c. Aen d'ander sijde door dese etc. puncten de kercken ginghen troubleren, jae de voornaemste Leeraers afmalen als voort-planters van eene vervloeckte etc. ende meer als Turcksche Leere etc.

Aenvvijser.

De Remonstranten en bliesen gheen coudt ende vvarm uyt eenen mondt: gheensins. Maer de Contra-Remonstranten waren

waeren den gheslachte ghelijck / welckers aert Christus beschrijft in het Liedeken dat de Kinderen op straet songhen/ VVy hebben u op de Fluyte ghespeelt, ende ghy en hebt niet ghedanst, VVy hebben u Claech-lieden ghesonghen , ende ghy en hebt niet ghevveent. Het zijn de Contra-Remonstranten gheweest/ die uyt eenen mondt koudt ende vvarm blasende/ d'eene tijdt soo spraecken vande verschillighe materien / dat de Remonstranten (hoe-wel sy hun niet konden toestaen / als in allen deelen niet Schriftuerlijck) gaerne bekenden dat men in sulcke termen spreeckende ende leerende / de grondt der Salighevt niet om en stiet / ende daerom konde ende behoorde vrede te houden/ niet tegenstaende 'tverschil : bysonder wanneer sy 'tselve haer ghevoelen niet noodtsaeckelijck maecken/ noch anderen op-dringhen wilden : d'ander tijdt spraecken sy soo Godt-lasterlijck / met het drijven van het absolute Decreet van Predestinatie / ende de noodtwendicheydt aller dinghen / oock des quaedts / als spruytende uyt de kracht van een voorgaende onveranderlijck besluyt Godts/ eenighe zijnde oock soo verre ghegaen : dat sy haer niet en hebben ontsien ghenoech met vollen monde uyt te segghen : Dat Godt is Autheur van't quaedt / dat men ghenoodtsaeckt was te verthoonen dat soodanighe Leere in die stucken niet veel en verschilde vande Turcksche ende Mahometaensche Leere : ende daerom oock onverdraghelijck was. Jae sy selve stonden't volmondich toe / haer niet ontsiende in openbaren Druck te seggen/ niet dat hare Leere met de Turcksche ofte Mahometaensche indien deele niet en accordeerde : maer dat de Turcken God meerder eere geven van sijn cracht en voorsienicheyt etc. over het quade, dā de Remonst. Maer by gecomē zijnde hare violente proceduren int uytwerpen der Remonst. maecten sy dat men met hun geen eenicheyt conde houdē al hadde men schoon gewilt. Die voorder bescheyt hebben wil hoe dese Luyden koudt ende vvarm blaesen uyt een mondt. Lese de Canons van Dort, neffens 't Antidotum daer tegen ghemaeckt/ ende het 12. Capittel van der Remonstranten Kerck-ganck. Men verghelijcke oock eens 'tghene de Synodus van Ghelderlandt Anno 1618. als grouwelijck versoeyt ende verworpen heeft/ met het ghene de selve Synode door haere Ghecommitteerden te Dordrecht inde Canons Anno 1619.

wederom ter contrarie heeft helpen in-flocken ende Canonizeren: ende lette dan voort op de dobbelheydt die vele Contra-Remonstrantsche Predicanten hebben ghebruyckt/ wanneer sy om de Remonstrantsche Ghemeynten in haere Kercken te doen komen de selve sochten ende noch soecken wijs te maecken / dat sy gheen oorsaeck hadden haere Predicatien te schouwen (dese warẽ voor een jaer of anderhalf te heylich ende te suyver om met de Remonstranten te bidden) alsoo sy even 'tselve leeren dat haere voorgaende Remonstrantsche Leeraers hadden ghelcert. Ende als de Luyden daer op vraechden / waerom men die dan hadde te Lande uytgejaecht? tot antwoordt gaven dat dat niet haer/ maer der Politijcken werck was. Men sie hier by den Sulamith ofte bedrieghelijcke Bannieres valschen Vredes opghewoorpen by den gheconterfeyten Irenæum, ende vergheliicke dat eens by sommighe sijne voorgaende Schriften / men sal daer uyt klaer bevinden / dat deser Luyden blasen is/ jae ende neen / segheningh ende vloeck/ koudt ende vvarm, uyt eenen mondt: Dat van 't schrapsel vande naghel, wordt misduydt/ ende en is der Remonstranten segghen noyt geweest. Ghelijck oock niet/ dat dese gheschillen de salicheydt gheenssins en raeckten: Men sal't als in dier voeghen gesprooken/ niet bewijsen.

De Vry Pag. 20.

Onder den naem van Tolerantie gingh men int resolveren ende executeren eensijdich, dirigherende alles tot voordeel vande Remonstranten &c.

Aenvvijser.

Men sie teghen dese Calomnie de Resolutie van Tolerantie selve / die gantsch gheene eensydicheydt bethoont. D'executie immer soo weynich. Ter contrarie heeft men onder schijn vande suyverheydt der Leere voor te staen parthyschappen ende factien int Landt opghrecht etc. tot krenckinghe van de Publijcke Authoriteyt / verdruckinghe van 's Landts Vryheydt / onbeterlijcke schade der Ghereformeerde Kercke/ ende vervolginge der Remonstranten. Selve die Overheyden die de Remonstranten toeghedaen waeren/ vierden

heyden

de Contra-Remonstranten / ende gaven hun soo vele toe om haere quaedtheydt wille / dat de Remonstranten (die men alle tijdt de Patientie Predickte / ende dat sy de minste moesten zijn) notoirlijck over al het onderspit delven moesten.

De Vry.

De Remonstranten &c. om haer saeck een schijn te gheven, hebben opghesocht al vvat by VVtlandtsche Ghereformeerde Theologanten in Vranckrijck, Enghelandt of Duytschlant eenichsins hardt, rou ende aenstotelijck vvas, niet hoorende tot de Confessie, etc. vvaer uyt men heeft konnen speuren dat de Remonstranten à dessein de Kercken hebben vvillen troubleren, al soudense de materie van buyten halen.

Aenvvijser.

Alles wat in plat Neder-duytsch gheschreven / den Ghereformeerden Ghemeynten deser Landen voor rechtsinnich aen-gheprefen / ende daer voor ghehouden wordt / moet gheacht worden als in dese Landen gheschreven ende gheleert / al komt het schoon oorspronckelijck uyt vreemde. Soodanighe zijn die seer argherlijcke ende aenstootelijcke Leer-poincten / over welckers bestraffinghe dese Historist klaecht: die de Remonstranten daerom noodtsaeckelijck hebben moeten teghen-spreecken Ampts ende Conscientie halven. Zijn nu dese in de Confessie niet / soo en hadden die ghene / die de Confessie voor de anderde Regul des gheloofs houden / die niet behooren te leeren. Ende waerom heeft men dan gheroepen / dat die ghene die daer teghen spraecken / spraecken teghen de Confessie? Is het den eenen gheoorloft buyten de Confessie te leeren / ende mach d'ander buyten de Confessie niet daer teghen spreecken? Oock zijn de Boecken / die soodanighe Leer-poincten (die de Borghemeester hier bekent soo aenstootelijck te zijn) immer soo wo seer ende meer bekent / ende in handen van den ghemeynen Volcke / als de Confessie selve. Nessens dat der Contra-Remonstranten Predicatien doorgaens al schoepen op

den selven Leest/ghelijck oock de Canones van Dort. Ten komt oock op de Wtheemsche alleen niet aen. Gomarus, Smoutius, Festus, Triglandus, Vrbanus van Hattum, ende andere / zijn gheen VVtheemsche, die immer soo grof ghesponnen hebben als sommige VVtheemsche. Calvini nederduytsche Institutie die by veele den 2. Bybel is / mach niet meer voor Wtheemsch ghehouden worden. Tis oock gheen wonder / dat de Kercken (soo V. E. spreeckt) te vooren hier over in goede ruste zijn gheweest. Want vele hielden't al voor goedt / ende atent op voor suycker: Maer oock is waer / dat vele daer mede zijn ghecorrumpeert ende verleydt geworden / diemen uyt de verleydinghe heeft moeten te recht brenghen. Eer de Reformateurs quamen was alles oock in stilte, was het daerom wel? Oock en was het niet ghenoech / niemant op te legghen die dinghen te moeten gelooven: sy behoorden daer beneffens oock ghesepdt te hebben / datmense niet en behoorde te gheloeven. De Remonstranten hebben dan veel beter ghedaen / de goede Ghemeynten waerschouwende dat syse niet en souden voor warachtich aennemen/maer verwerpen: sy seggen doch selve dat haer seggen hardtrou, ende aenstootelijck is, ende Calvijn bekent/dat het Decretum een grouwelijck Decreet is, evenwel wil hy't ghelooft hebben. Wat misdeden dan de Remonstranten met het selve te seggen? alleen daer by doende / dat dewijl het grouwelijck is / men het niet gheloo ven en mach: Dorft ghy seggen / De Vry, dat dit al sy geschiet / à desseyn, om de Kercken te troubleren, al soudemen de stoffe van buyten haelen? Hoe nae en weet ghy niet / dat Arminio eerst / ende den Remonstranten nae / dese teghenstant van uwer Priesteren rouwe, harde, aenstootelijcke Leere/als met nijptanghen is uyt de keele ghehaelt / ende dat sy daer toe door hoochste noodt zijn ghedronghen gheweest? Godt sal u (is te beduchten) dat woordt noch eens af eyschen.

De Vry Pag. 21.

Ten lactsten zijn de Ghereformeerde Kercken, &c. seer verstoort door dese notoire lichtveerdicheyt ende onbeschaemtheyt der Remonstranten, dat sy inden beginne etc. als sy haer op de macht haerer patronen verlieten &c. voor-

gheghever

gegeven hebbende dat sy een nieu licht, een nieuvve Theologie ende herstellinghe der gantscher Religie voor hadden. &c.

Aenvvijser.

Die ghewoon zijn haer selven alleen Ghereformeerde Kercken te noemen verstooren haer lichtelijck / oock teghen goede prijselijcke saecken : Maer dat ghy seght / Borghemeester / en heeft Gomarus (daer op D. C. sich beroept) in dier voegen den Remonstranten niet te laste ghelepdt : ende 'tselve dat Gomarius heeft ghesepdt / is evenwel een valsch ghetupghenisse / dat hy teghen syn naesten ghegheven heeft. Oock en hebben de Remonstranten nopt patronen ghehadt / op welcker macht sy haer verlieten, als alleen op Godt. Tis lichtveerdighe on beschaemtheyt met soo openbare loghenen om te gaen.

De Vry.

Naederhandt merckende dat hare saecken vvat kommerlijcker ende onseeckerder vvierden, hebben sy met eene onbetamelijcke stouticheyt ende stijve kaecken derven sustineren, dat sy die ghene zijn die blyven by de oude Ghereformeerde Leere etc. ende dat de oude Ghereformeerde sochten nieuvvicheyden in te voeren, daer doch een yder bekent is, dat sy de oudtheyt harer Leere pooghen te bevvijsen met eenighe particuliere exempelen van Leeraren etc. die vande Kercken sy ghestraft, selve met advys van Johannes VVtenbogaert.

Aenvvijser.

Tis eene onbetamelijcke stouticheyt dat ghy / Heer Borghemeester / met soo stijve kaecken dorft sustineren. dat de Remonstranten haer met onbetamelijcke stouticheyt souden hebben geroemt van Oudtheyt : alsoo sy doch altijdt hebben verklaert hoe wepnich werck sy maeckten van 't Argument ghenomen vande Oudtheydt van seecker ghetal van jaren teghen de

 Maer-

Waerheydt? Vraechden oock niet veel daer nae/met een oudt Leeraer/ wat dese of / die voor hun hadde ghefeydt, als sy Iesum Christum hadden die voor allen is. Waren oock wel verwondert dat de Contra-Remonstranten haer wilden behelpen met de Oudtheyt, daer sy doch soo vol zijn van nieuwicheydt. Als nochtans de Remonstranten hebben ghemerckt/ datmen vele goede luyden sochte af keerich te maken vande Waerheydt door den naem van nieuwicheyt / zijn sy eyntelijck ghedron-ghen gheweest te bewijsen dat haer Leere neffens de Waer-heyt/oock hadde d'Oudtheyt vander Apostelen tijden af/ eerst tot Augustinij tyden toe : ende daer nae voorder inde Chri-stenheyt tot op de Reformatie toe. Bewijsende voorts / dat selve onder de Reformatie haer Ghevoelen by vele vroome Leeraers was gheleert gheweest/ooc in dese Landen. Ghe-looft de Borghemeester noch niet dat dit eerste warachtich is? dat hy het leere uyt de Histozie D. Gerhardi Iohannis Vossy, aengaende de Pelagiaensche controversien. 'Tleste mogen sy vernemen uyt der Remonstranten Vertooch, ende der selver Antwoordt op't Teghen-vertooch. Weten sy wat daer tegher te segghen/dat sy het doen met reden : 'twelck noch niet ghe-schiet en is. Dat de Remonstranten haer beholpen souden hebben met d'Exempelen van Leeraren/die over dese Leere wa-ren gheeensureert, is mede onwaerachtich : ghelijck alreede voor aengewesen is/ teghen 'tgeen aldaer van Coolhaes, Wig-gersz. &c. geseydt was. Ende al waer het dat sy tot haeren voordeel hadden ghealleggeert/sulcke / die gecensureert waren gheweest over de Leere die nu by de Remonstranten gheleert wordt / soo en ware daerom 'tbewijs der Remonstranten dat haer Leer voor desen gheleert is gheweest te minder niet. Jae is daerom te krachtiger/dat om de selve oock geleden is gheweest. Hebben de Ghereformeerde/ om d'Oudtheyt hae-rer Leere teghen de Roomsche Kercke te bewijsen / niet uyt-ghegeven / Catalogum eorum qui ante nostra tempora reclamarunt Papæ? 'Tregister der ghener die voor dese tijden den Paus hebben teghengesproken? Vele vande selve waren nochtans daerom gheeensureert ende vervolcht gheweest vande R. Kercke. Ten laet evenwel niet by den onsen een goedt Ar-gument van Oudtheyt te wesen. Hier en is sulck bewijs niet

Kerc

voortghebracht : oock selve dat van Cornelis Wiggertsen niet
daer toe des E. Wtenbogaerts advijs 'tonrecht wordt aenghe-
toghen : soo voor is aenghewesen.

De Vry. pag. 22.

De vvoorden die Iohannes VVtenbogaert den 6. September heeft onderteeckent &c. luyden aldus.

Aenvvijser.

Tis goet dat het Advijs 'twelck de E. Wtenbogaert heeft helpen gheven in die saeck/ hier nu heel uytghestelt is. Ick hadde anders voor my ghenomen dies aengaende aen sijne E. te schrijven/om naerder onderrechtinghe : ende om te weten pertinentelijck wat van dese saecke was / 'twelck ick nu onnoodich houde. Want hier blijckt nu 'tgheen oock voor is aenghewesen / naemelijck dat het maer een duncken en is. Ons du ckt (seydt de Missive) waer by nu wijders te considereren staet/wat voor een Gevoelen Cornelis Wiggertsen van die stucken/die daer verhaelt staen/hebbe gehadt : ende of dat 'tselve sy ghe weest/dat VVtenbogaert nu heeft met de Remonstranten. Hier voor is aenghewesen / ende wordt breeder inde Noodtwendighe Antwoordt bewesen dat het 'tselve niet en is. Soo gheschiet dan sijne E. onghelijck. Ende en behoeft hy hier niet te segghen tot sijne verontschuldinghe/dat hy doe niet verder en sach/dan sijn neus langh is. Maer of hy het seyde / waer hem dat schande ? Alsoo weynich als het Augustino ende Melanthoni tot schande ghereckent wordt / veele dinghen gheretracteert te hebben. Die oprechtigheyt is in hem te prijsen. Maer of hy noch daer by seyde / dat hy is overstemt gheweest ? De Borghemeester sal vraghen/waerom hy dan met de andere gheteeckent heeft ? Den welcken ick wederom vraghe / waerom vele Rechters sitten over 'tpronuncieren van Vonnissen/die sy niet hebben helpen wijsen : ende waerom laestmael vele geseten hebben op de volle Rolle over bloedt-vonnis gepronunceert tegen den H. Advocaet het Sal. niet teghenstaende eenige vande selve gesepdt ende ghehouden worden in sijne doodt niet ghestemt te hebben ?

De Vry. Pag. 23.

Nu, de meeste Magistratien van Hollandt door beleydt van sommighe treffelijcke politijcke personagien, ende ter instantie van Iohan VVtenbogaert dese saecken ter handt ghenomen hebbende etc.

Aenvvijser.

Dat hier ghesepdt wordt van sommigher Politijcken beleydt ende van VVtenbogaerts Instantie, is bepde onwaerachtich, sal niet bewesen worden/ dat VVtenbogaert opt eenich Magistraet aenghesprocken heeft om die te bewegen of tot he aennemen deser saecke/ of tot het wepgheren van het houden van't Spnodus. Ter contrarie/ is sommighen noch wel in dachtich/ dat die goede Man/ voorsiende ende voorsegghende/dat die gene die voorgenomen hadden haer over sommig personen te wreecken/ ende de gheheele Regiering te verandren/ onder anderen tot een pretext nemen souden 't wepgheren van het Spnodus Nationael/gheerne hadde ghesien/ ende daer op aenhieldt/ dat het Spnodus den Parthpen waer gheconsenteert geworden quovis modo (dit waren sijne woorden) na haren vollen appetijte: al wist hp schoon (sepde hp dat de Sententie van condemnatie teghen hem ende andere e besloten was: mepnende sulck pretext daer mede te benemen ende dat quade voornemen eenichsins te stupten. Maer d Hooghe Overhepdt van Hollandt ende West-Vrieslandt/en de andere/ dien dat epghentlijck aenginck/ ende daer in pri cipalijck hadden te spreecken / lieten haer beduncken / dat s soodanighen Spnodum niet en konden inwillighen ofte to staen sonder d'Authoritept van 't Landt ten hoochsten t krencken/ ende hare Conscientie te quetsen/ om redenen d sp soo levendich ende bundich verthoonden / dat die de selt leest ende onpartpdich balanceert teghen 'tghene bp ande ter contrarie wierdt ghesepdt/ moet bekennen/ dat sp gro gelijck hadden. 'Twelck oock d'experientie inden uptgan van 't Spnodus vā Dort claerlijc heeft bewesen/door de qu de eñ bittere vruchten die daer upt gesprotē zijn/ tot conden natie der waerhept /dwang van Conscientien/sware eñ blo dige vervolgingen / midtsgaders openbare scheuringen en

ond

onverfoeuelijcke twisten ende tweedrachten/ die daer uyt gevolcht zijn.

De Vry.

Hebben haer door ghene ootmoedighe supplicatien ende clachten harer onderdanen, nochte vermaninghen, obtestatien, contradictien, protestatien &c. laten diverteren van haer voornemen, of laten persuaderen de beslichtinghe deser verschillen door een Synode &c.

Aenvvijser.

Dit machmen segghen van de Contra Remonstranten ende hare factieuse aenhanghers / die haer door geen bidden/ smeecken/ Remonstrantien/ vertoghen / vermaningen / noch enighe redenen/ al warense schoon de billicxste ter werelt/ en wilden laten beweghen tot eenich middel van accommodatie der differenten / hoe wel daer seer vele ende verscheydene wierden voor-gheslaghen/ ende de selve de saeck der Remonstranten seer nadeelich waren/ so 'tselve uyt de Iustificatie van de meeste Steden te sien is. De Staten van andere Provincien, als van Ghelderlandt / Over-yssel / ende Wtrecht / stonden eerst die van Hollandt toe. Dat eenighe nae anders spraken/ gheschiede door 'tbeleydt van den H. Stadt-houder / die daer noch 'tVossen/ noch 'tLeeuwen vel en spaerde om tot zijn voornemen te geraken. D'andere Provincien waren in desen wel formele parthyen soo uyt alle haer actien gebleecken is/ hebbende den Stadthouders ende Predicanten tot gheduerighe aenblasers. De Wtheemsche Princen die haer hier mede gemoeyt mogen hebbē/ was de gelegentheyt der sake onbekent ende Maj. van Groot Brittannien varieerde in syn advijs.

De Vry.

Onder des dat sy de Staten Generael met schoon-schijnende captieuse concepten, etc. fatigeerden, hebben sy de veranderinghe etc. vvillen door-dringen door scherpe Resolutien, rigoureuse, etc. jae meer als Spaensche Placcaten ende executien, etc.

Aenvvijser.

Wanneer de parthydicheyt de schaemte niet t'eenemael en

hadde afgestoten van 't voor-hooft van desen nieuwen Histo-rist/ hy soude sich ontsien syne wettighe Overheyt soo schan-delijck te calumnieren/ ende openbare oproer-makers te pa-trocineren. Wat de Generaliteyt aengaet / die en vermochte niet haere Bondt-ghenoten in dit stuck te perssen / ende den Synodum hun over den hals te dringhen/ tegen haren danck (ghelijck evenwel ghesciedt is) sonder d'Unie inden grondt te breken ende de Provincien in haer Hoocheyt te vercorten. De voor-gheslagen middelen van Accommodatie en waeren geen captieuse concepten, maer in oprechter meeninghe gedane presentatien/ vervatende rechte bequame weghen / om alles met ghevoegelijckheyt te beslichten/ nae de welcke even-we de onghesegghelijckheyt vande factionisten (die n● een ande wit schoten) int minste niet en wilde luysteren. Wat de Plac caten aengaet: weet ghy wel een van dien te noemen / ove welckers rigeur ghy met eenighen schijn soudt konnen kla ghen/ als 't Placcaet van Schielandt? Ende wat Executie zijn doch daer nae ghevolght? niet de minste. Dat P. C spreeckt van meer als Spaensche Placcaten wordt ghesepdt sonde eenich bewijs/alleen om uwe ergher als Spaensche ende Du d'Alfsche Placcaten, die oot tot moorde toe zijn uytgeborsten te excuseren. Ende dewijl ghy spreeckt van Rebellie teghen d hoochste Authoriteyt, soo is de vraghe: of die niet en behoo ghestraft te wesen? Ontwijffelijck. Datmen dan in weer wil vande Hooghe Overheydt liep muyten uyt de Steden i de Dorpen/ ende van het eene Dorp in het ander groote hoo pen volcks by malcanderen vergaderen/ om elders Predica tien te hooren diemen te huys ghenoech hadde / oock nae t ghesintheydt der gener die desen oproer ende 'tsamen-rotti ghen aenrechteden / was dat niet straf-waerdich? Teghe de sulcke was 't Placcaet van Schielandt ghestelt. Wat swa re straffe is evenwel daer op ghevolcht teghen sulcke Pe turbateurs van 'tghemeene welvaren? Gantsch ghene. D wordt dan alle te samen met onwaerheyt ghesepdt/ alleen o 'tpadt vande Barbarische ende veel meer als Spaensc wreedtheydt der Contra-Remonstranten daer mede te ve bloemen.

De Vry Pag. 24.

VVaer inne sy soo verre hebben gheprocedeert dat verscheyden vroome Kercken-dienaers, jae selfs Magistraets persoonen, oock gheheele Gemeenten etc. seer vvreedelijck zijn ghetracteert &c.

Aenvvijser.

De Contra-Remonstranten slachten de quade wijven / die haer selven overtuycht vindende van ongherechticheyt / haer eerst aen't kijven maecken / op dat sy souden schijnen mede wat ghelijckx te hebben. Sy vinden haer overtuycht in haer gemoedt van vele notoire Barbarische onverantwoordelijcke wreedtheden / plonderinghen / confiscatien / eeuwighe ghevanckenissen / bannissementen in Tucht-huysen ende anders / oock bloedtstortinghe door Beuls handen / moort / ende scheerlijck handelen van Vrouwen ende Dochteren / niet uytgenomen / gepleecht tegen ontelbare Remonstrants-gesinde / Voortreffelijcke Raedts-heeren / Eerweerdige Mannen ende Leeraren / vrome borgers / oprechte Patriottē eñ Vaderē des Vaderlants. Waer over / vreesende dat 'tselve hun by de warachtighe Historie t'eeniger tijt op hun vroot sal werdē gelept / maken sy haer inde voor-bate / om met hun voor-barich ghekrijchsch als of hem de keele wierd' af-ghesteken (terwijle sy noch met anderen geweldt ende overlast te doen besich zijn) de straten over eyndt te setten / eñ den onschuldigen 'tgrau op't lijf te schicken om haer huysen noch eens te plonderen / gelijck ons geschiedt is t'Amsterdam. Dat zijn de practijcken van dese heylighe Reformatie / daer van men vele exempelen soude konnen allegeren. Dan laet ons hooren d'oorsaken / waerom dese Magistraten, Borghers, Invvoonders, Patriotten, Predicanten ende Kercken, so vvredelijck (als ghy seght) ghetracteert zijn, ende daer nae d'Exempelen die ghy by-brenght tot bewijs / overweghen.

De Vry.

Alleen ter oorsaecke dat sy niet kosten goedt vinden d'invoeringe van Tolerantie &c, noch de veranderinge van een nieuvve Kercken-ordeninge sonder voorgaende kerckelijcke

oordeel, noch t'opdringen van Leeraers deser nieuvve opinien noch de middelen diemen daghelijcx tot vorderingh vande veranderinghe socht int vverck te stellen, haer begeerende te houden aen d'exercitie vande oude Leere etc. ter tijdt toe alles soude zijn vvettelijck gheoordeelt.

Aenvvijser.

'Tgheen hier weder wordt gecalomniceert van nieuvve Leere, opdringhen van Leeraers etc. voorby gaende / als voor ghenoech beantwoordt / wordt dese bekenteniſſe aenghenomen in quantum pro: Want uyt de selve blijckt. 1. Dat de beswaernissen daer V. E. over claecht niemant en zijn aenghedaen om sijn ghevoelen of d'oeffeninghe van sijne Religie / diemen hun vol ende al vry gelaten heeft / maer om dat sy andere niet en hebben willen verdraghen soo wel alsmen te vreden was haer te verdragen. 2. Dat u volck hare Overheyden niet hebben willen ghelieven / noch de selve in eene so billijcke saecke ghehoorsamen / alleen voor een tijdt / om vrede te houden / sonder openbare scheuringhe / tot dat alles wettelijck ende wel soude zijn geexammineert: want hier toe streckte alleen de invoeringhe van Tolerantie. 3. Dat sy enckel gheen vrede wilden houden / maer wilden aparte hopen ende vergaderinghe maecken / door openbare scheuringhen / ghelijckse de selve oock datelijck aengherecht hebben. 4. Ende dit al / eer noch eenich wettich voorgaende Kerckelijck ghebruyckelijck Oordeel over de saeck ghegheven was. Soo nau was quansuys hare Conscientie int een / soo ruym int ander: Soo nau dat sy 't Kerckelijcke Oordeel niet mochten verwachten / houdende middelertijdt vrede: soo ruym dat sy sonder 't Kerckelijck Oordeel te verwachten wel mochten scheuringhen ende factien aenrechten / teghen wil ende danck der Overheyt. Zijn dat niet fraye Martelaers? Ende oock en kan uwe E. int verhaelen van dese uwe ghefabriceerde oorsaken niet laten onwaerheyt te spreken, aengaende 'tinvoeren van Leeraers teghen der Ghemeynten danck, &c. So oock voor is aenghewesen.

De Vry.

Blyckende sulcks alles uyt vele Exempelen.

De Borghemeester te buyten gaende de Wet van een recht Histori-schrijver / die wil dat hy alles onpartijdich sal verhalen stelt sich doorgaens als een formeel Partij vande voorgaende Regieringhe der afghestelder Heeren Staten in eenighe / ende vande oude Magistraten of Vroetschappen van verscheyden Steden in andere Pointen. Want alle dese Exempelen niemandt anders raecken als de selve : aenghesien daer in verhaelt wordt haer/ eñ niemants anders werck. Hoewel komt V. E. nu te pas dat sy uyt de Regeringe ghesworpen zijn? want buyten alle twijffel waren sy noch in haren voorighen stant / V. E. soude dit blameren van haer actien wel hebben naeghelaten/ of sy souden V. E. deghelijcke stoffe tot haerer verdedinginge teghen dese onwaerheyden hebben ghelevert. Dit konnen haere E. E. nu niet doen/ overmidts haer Corpus door t'affetten met ghewelt/teghen de Privilegien s'Landts/ghedissolveert is : ende sy oversulcx niet ghelijckelijck verantwoorden konnen dat by hun te ghelijck is gheschiedt / neffens dat hun de monden sijn toegheypint door de Tyrannische Placcaten. Hier mede heeft V. E. met den sijnen 't Veldt nu alleen in/om alles te moghen segghen / doen schrijven/wrijven/wat u ghelieft. Ende 'tkomt soo verre/ dat al brenghen uwe teghenwoordighe Regenten de Vrome Leeraren met waghens en schuyten vol te Lande uyt : al settense al de Predikanten diese krijghen kunnen by de boeven int Tucht-huys : al ghevense hare goede Borghery een wrevelmoedighen dronckeu hoop Soldaten over te plonderen ende te vermoorden : al smackense hare Borghers soo dick als't haer belieft / de huysen vol Soldaten / om vanden hooghen Boom af te teerē en te smeerē: al werpense de selve alleen om 't stuck van Conscientie in vuyle stinckende Dieve-gaten / latense daer ettelijcke wekē onverhoort sittē /eñ stroopense dan eyndelijck met sware geldt-boetē voort het vel over de neck: daer en mach niemant een woordt tegens kicken : jae 'tkomt eyndelijck soo verre/al voeren de Contra-Remonstranten der Luyden zielen met duysenden ter Hellenwaert /datmen niet eens mach vraghen/ waerom doet ghy dat? ghelijckmen wel eer vanden Paus van Roomen plach te segghen. Denckt daer

en tusschen niet/ Leser/ dat de afgesette Regenten/ om de saeck die De Vry haer hier te laste leydt / zijn afgheset: Gheensins: Daer en is niet van vermaent gheweest: Men seyde alleen/ dat het nu so wesen most, ende datmense dies niet tegenstaende hieldt voor Luyden met eeren, want d'Acte vande 16. Novembris 1618. (by dewelcke de nieuwe Staten van Hollandt / ende West-Vrieslandt het doen van Zijn Excellentie/ aengaende t'afstellen vande voorgaende Reghenten/ ende dat sy selve in hare plaetse ghestelt ende op't cussen ghebracht zijn / Lauderen/ approberen/ ende de selve daer over bedancken/ brengt klaerlijck mede/ dat de voorgaende afstellinge was geschiet/ in sulcken verstande, dat niemandt van die ghene die verlaten waren in hare eere, goede name ende fame eenichsins souden werden ghekrenckt: Ende lastende S. Excellentie int aengevangen siften der Magistraten voort te gaen / verclaren sy efter dat 'tselve gheschieden sal sonder dat yemandt daer door in eere, goede name ende fame eenichsins ghelaedeert sal worden. Nu evenwel / drie jaren nae hare onwettighe degradatie / komt desen nieuwen Simei sijne wettighe Overheyt in haer calamiteyt met slijck ende dreck bewerpen/ ende haer niet min als voor bloedt-honden schelden/ ghelijck den vromen David geschiede. 2. Sam. 16. Hy wil stil-swijghent segghen/ datse wel blijde zijn moghen haer bolleken noch behouden te hebben: want Magistraten, vrome Borghers, trouwe Patriotten, oprechte Leeraers, jae gheheele Kercken, wreedelijck tracteren als crimineele / bannen, van haere goederen beroven, tot nieuwe Eeden dwinghen &c. zijn al Capitale stucken: Ende of yemandt meynde dat Barneveldt voor Hollandt/ Hogherbeets voor Leyden / Grotius voor Rotterdam/ de Haen voor Haerlem/ Moersberghen ende Ledenbergh voor Utrecht/ met haere respective Hoofden/ gevangenissen/ Bannissementen/ confiscatien goedt ende bloedt betaelt hebben/ e͂n dat derhalven d'andere Regenten (die van De Vry genoech in ghelijcke schuldt worden ghelepdt) niet sonderlings meer te vreesen en hebben / soo en schijnt evenwel niet dat hy daer mede versadicht is: Maer spreeckt van hun als van Luyden die noch int Calver-boeck staen / daer De Vry noch vry veel op te segghen heeft/ oock en is hy niet te vreden d'Actien vande voorgaende Regenten van Rotterdam, Haerlem, Leyden

den ende Wtrecht (welcker ghepretendeerde mifhandelinghen men mochte segghen door de verhaelde bonnissen eenichsings geexpireert te zijn) opghehaelt te hebben. Maer spreeckt oock van die van Alckmaer, Goude, Schoon-hoven ende Campen, voor dewelcke int particulier noch niemant betaelt en heeft / daer op voorwaer d'Oude Regenten der selver plaetsen vrpelijck te letten hebben: Maer laet ons komen tot de particuliere Exempelen van die vrome en stichtelijcke Kercken-dienaers, die alhier by den Borghemeester worden gheeanonizeert / mitsgaders de vvreede Tractamenten die hun zijn wedervaren / soo D. E. seydt.

De Vry.

Binnen Alckmaer, alvvaer Hillenius uyt sijn dienst ghe-set ende ter Stadt uytghevvorpen is, ende Venator ghepatrocineert: Item, verscheyden Magistraets ende Kercken-dienaers leden, uyt hare diensten ghevvorpen ende schandelijck ghetracteert syn,

Aenvvijser.

'Tassetten Hillenij is ghetweest 'twerck vande voorgaende Regieringe die by heure Acte vanden 17. Julij 1610. verclaren 'tselve ghescheidt te zijn / niet om eenighe Religie / maer om dat hy syne Magistraet 't Alckmaer (daer hy onder stont) niet en hield' voor Wettich: niet teghenstaende de selve by den Souverain van 't Landt / naemelijck / de H. H. Staten was ghestelt. Dese oorsaecke is niet ghefingeert of versiert / want Hillenius selve pag. 13. van sijne verantwoordingh bekent / dat hy op de vraghe hem van sijne Overheyt voorghestelt / of hy haer hield' voor wettighe Magistraten of niet, gheantwoordt hadde / dat sulcx tot sijne verklaringhe niet en stondt, maer tot verclaringe vande politie, versoeckende dat de Heeren hem niet en vvilden beswaren in een saecke devvelcke vvas buyten syne professie. Hoort doch desen Religieusen Conscienticusen man. Tis quansuys buyten sijne Professie en segghen of hy sijne Wettighe Overheydt voor Wettich kendt: Hoe sal hy dan de

Ghe-

Ghemeynte tot ghehoorsaemheydt vermanen? Ick en wil dese impudente ende impertinente antwoorde deses nieuwen Martelaers niet overhalen nae verdienst / maer vraghe U. Heer Borghemeester / wat ghy ende uwe Collegie doen soudt wanneer yemandt van uwe Predicanten u soo bejeghende? Hoe Venator sy ghepatrocineert, heeft U. E. selve voor aenghewesen / segghende / dat hy verre buyten Alckmaer / in Gravesande gheconfineert ende ghebannen vvas. Is dat patrocineren? So is Hillenius dan noch veel meer ghepatrocineert / want zijnde t'Alcmaer uytghescheydt / stondt hem even wel 't heele Landt open / de Heeren Staten lieten hem noch sijn tractament volghen / ende was over al wellecom / verheven als een Sant / ende tot Groeninghen weder aengenomen. Wijders / de veranderingh vande Magistraet 't Alcmaer Anno 1610. is ghschiedt door de H. H. Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, om te remedieren de tastelijcke abusen int stellen vande selve teghen de Privilegien der Stadt te voren begaen / soo de gheheele Borgherye opentlijck klaechde / ende derhalven redres versochte / 't welck hun met volle kennisse van saken vergonst is / sonder dat yemandt van eenigh schandelijck tractament, veel eerlijcke Borgheren (soo hier 't onrecht gheseydt wort) aenghedaen, weet te spreecken.

De Vry. Pag. 25.

Binnen Rotterdam, alvvaer Geselius gedeporteert ende ter Stadt uyt ghedreven is, Smoutius gebannen, ende tot Grave-sande gheconfineert, niet kennende noch den 7. Augusti 1618. vervverven restitutie, die nochtans Venator ghegonst is. Oock is van daer ghe-emaneert 't Placcaet vandē 21. Iunij Anno 1616. by 'tvvelc de vergaderinge van de Ghereformeerde verboden vvordt op pene van te verbeuren, Huys, Schuer etc.

Aenvvijser.

Hoedanigh vroom, stichtelijck Kercken-dienaer dese Geselius sy gheweest / is lichtelijck hier uyt af te nemen / dat hy / die ghestadelijcke niet anders dede op den Predick-stoel dan van de Predestinatie disputeeren / sijne mede-dienaren voor nieu-

wicheyt-

wichept-drijvers uptroepen ende suspect maken/ 'tvolck ophitsen/ ende tot openbare scheur-maeckinghe bewegghen/naederhant/ van sijne Collegis ende Kercken-raedt daer op zijnde aengheſprooken ende vermaent/ of om 'tſelve nae te laten ende vrede met sijne mede-dienaren te houden / of sijns doens ende beschuldighens reeckenschap te gheven voor den Kercken-raedt / of Magistraet : gheen van beyde wilde doen/ maer alle beyde weygherde / segghende aen d'eene zijde / dat hy met goeder Conscientie met eenighe sijner mede-dienaren gheen vrede houden en konde / om / behoudende zijn ghevoelen/ ende de stichtelijcke voorstellinghe van't selve aenden volcke / sonder heftich uytvaren teghen die ghene die van ander gheboelen waren / in Broederlijcke eenicheydt met hun te leven / de selve eenicheydt met de ghemeyne bedieninghe der Sacramenten voor de ghemeynte betoonen / ende volghens dien soo veel in hem was de scheuringhe mijden/ beteren/of immers met sijn exempel die gene die hun hadden afgesondert weder tot de gemeynschap der Kercken brengen: ende/aen d'andere zijde/ gheen reeckeninge van dit sijn doen/ noch voor den Kercken-raedt / noch voor eenighe goede Luyden buyten dē Kercken-raedt/noch voor sijne mede-dienaers/ noch voor de Overheyt gheven en wilde : Item / dat hy den persoon/daer hy het voornemelijck op hadde geladē/ beschuldighen /noch als verweerder sijne sake teghen sijne parthye verdedighen wilde. Is dit Religie? Is dit Christelijckheyt? Is dit Reformatie ende vromicheyt? te willen beschuldighen ende niet tot bewijs ghepoort worden? gheen vrede houden / maer openbaere scheuringhe aenrechten / ende evenwel niet willen voor eenich Collegie/Kerckelijck of Politijc/ daer hy onder stondt/ reeckeningh sijns doens gheven? oock daer toe ghebeden / ghesmeeckt / ghepoort / jae oock vande Overheydt belast zijnde? Wat sal een Overheydt doen/ siende soodanighe moetwillighe hartneckicheydt. Salse haere Borgherye met open ooghen sien beroeren / tot factien ende scheuringhe misleyden/ ende haere ghemeynte op rollen brenghen/ sonder yet daer toe te segghen? Soudt dat t'Amsterdam wel soo passeren/ Borghemeester? de vrome Goulart en heeft noyt ghedaen / dat met dit doen Geselij eenighe de minste ghelijckheydt heeft / ende is aldaer t'uwen't / niet alleen

van sijn Kercken-dienst/maer oock daer na uyt het Landt ghestoten. Was dit noch al beleefder ghehandelt? Soo beware ons onse lieve Heer voor u. lieder onbeleeftheyt! Maer wat deden hier de Heeren van Rotterdam? Sy hebbē Gelelio belast vrede te houden/ of reeckenschap te gheven. Hy weygherde. Sy verboden hem den Predick-stoel: dies niet tegenstaende hieldt hy heymelijcke Vergaderinghen: Sy verboden hem 'tselve Hy wilde het niet laten: Sy gheboden hem dan uyt haere Stadt te gaen. Hy wilde niet gaen. Sy deden hem leyden: 'twelck alles hy hadde konnen voor-komen / of met te willen sijns doens reeckenschap gheven/ so hem dat werdt belast/ of vrede houden/ leerende evenwel sijn ghevoelen / soo hy dat verstondt tot stichtinghe / want hier over heeft hem niemandt moeyelijck gheballen. Ende dit is dese vrome Geselius, die soo veel om de saeck gheleden heeft / den welcken evenwel 'theele Landt openstondt / ende weynich tijdts daer nae op een ander plaets tot Edam beroepen wierdt / sonder yemandts verhinderingh. Was dat niet een groote vvreedtheydt? Ick kan niet ghelooven of de Borghemeester dit segghende / moet selve daer mede spotten. Wat Smoutium belanght (op dat ick des Mans onbeschoftheyt/ende overghegevene quaedt-sprekentheyt/bethoont in sijne Boecken/ tot bewijs van sijne sonderlinghe vromicheydt, voor by gae/oock nu niet en segghe dat hy de Kercke daer hy beroepen was/ troulooselijck verlaten had) 'tzijn de H. H. Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt ghetweest die hem tot Gravesande gheconfineert hebben ghehadt/om gheen ander oorsaeck/dan dat hy/ontboden zijnde in haer M. E. Vergaderinghe/ om reeckenschap te geven van 'tgeen hy tegen he Wettige Publijcke Authoriteyt van hare M. E. in openbarē Druck hadd' uytghegeven / waer van hem 't Boeck aldaer voor sijnen neuse wierdt ghebracht/noch zijn onbehoorlijck oproerich schrijven verdedighen en konde/noch schuldt bekennen en wilde. Hier teghen stelt de Borghemeester Venatorem, als den welcken restitutie van gelijck confinement vergonst was/ Smoutio niet. Tegen wien seght ghy dit / Borghemeester? teghen uwe H. Overheyt: Betaemt u dat? Wat was d'oorsaeck van Venatoris Restitutie op sijn lanckduerich claeghlijc aenhoudē? Dese/

dat

dat sijn Huysvrouwe / gheduerende sijn confinement / van enckel droefheyt overleden was / ende sijne arme kleyne Vader ende moederloose wesen daer saten sonder eenige toesicht. Dunckt u dese oorsaeck niet wettich ghenoech? Zijt ghy soo Barbarisch en onbarmhertich / so soude V.E. licht een ander Commissie beter dienen / als 't Borgemeesterschap. Evenwel wierdt hy niet ontslaghen dan met goede conditien / ende die wel scherp. Maer waerom en wierdt Smoutio 'tselve niet vergonst? De ghelegentheydt van d'een ende van d'ander was mogelijck seer verscheyden. Smoutius had groote middelen ende andere ghelegentheyden die d'ander niet en hadt. Oock weet ick niet of hy sich so verre heeft willen buyghen / om sijne Overheydt met eene ootmoedige Supplicatie t'ontmoetẽ. Ghy Borgem. noemt Venatorem onsuyver / en meynt dat Smout heel suyver was / en daerom meer faveurs meriteerde. Maer ick late dat daer / te vreden zijnde tot aenwijsinge van uwe verkeerde oordeelen alleen dit te segghen / dat Smoutius geen Restitutie en behoefde / want hy was langh te voren over arrest / confinement ende al / uyt eyghene authoriteyt door-gegaen. Van't Placcaet van Schielandt dat V. E. hier wederom / 't onrecht / so leelijck af maelt / ende daerom de vrome Hoogh-gheleerde Heer Grotius, soo swaerlijck heeft moeten peniteren / is voor ghesproocken. 'Ten stelt immer (meyn ick) gheen 500. gulden op de Predikers lijf / noch en dreyght de selve niet / soo mense krijghen can / met eeuvvige gh.-vanckenisse, of noch svvaerder, daer en is oock gheen executie door wreede Soldaten / met Lont-recht / plonderen / oneerlijck handelen van vrouwen / schieten / steecken / slaen / moorden / etc. op gevolgt / met hoedanige onmenschelijcke wreedtheden uwe nyydige Placcaten van binnen ghestoffeert ende van buyten bekrielt zijn / die V. E. sich nochtans niet en ontsiet / Pag. 107. Christelijck ende billijck te noemen. Wonder ist / Heer Burghemeester / boven wonder dat V.E. ende uws ghelijcke eens van't Schielandtsche Placcaet noch derven reppen.

De Vry.

Inden Briel, is VVillen Crijnssen van sijn Dienst ghepriveert.

Aenvvijser.

Dit is de derde Heyligh in desen nieuwen Calendier / die de Magistraet aldaer het openbaer Predicken verboden heeft / int minste niet om zijn ghevoelen ende Leere / maer om gelijcke moedtwillige onvreetsaemheyt ende ongehoorsaemheyt / niet streckende dan tot voedinge van factie ende oproer tegen sijnen Vromen / vredigen / geleerden / ende seer Godtsaligen Collegam / ende de Vrome litmaten. Evenwel liet hy niet af heymelicke conventiculen te houden / en men liet hem sijn tractement volghen / was het niet eene groote martelisatie?

De Vry. pag. 26.

Binnen Goude, alvvaer verscheyden Borgers uyt de Stadt ghedreven syn.

Aenvvijser.

De E. Magistraten ter Goude hebben eenighe de Stadt ontseydt: dit wordt hier ghenoemt op't haetelijckste uyt de Stadt dryven: Maer wie zijn dese verscheyden Borgers: hoe groot is 'tghetal. Tis uwe V. E. onmoghelijck meer als twee te noemen / naemelijck / Dirck van Ceulen, die al langh te voren gheen goet ghetuyghenis en hadde / soo inde Stadt als in sijn huysghesin / ende David Truyen, een jonck gesel / die sonder sijne schade elwaerts konde gaen woonen. Ende is hun beyde dit wedervaren / niet om hare Religie / maer om haer stout / onbeschaemt / vermetel spreecken / teghen hare Wettighe Overheyt op't Raedt-huys ghepleeght. Wat voorts de Contra-Remonstranten aengaet / binnen de Stadt Gouda woonachtich meest al vreemdelinghen / met den selven wierdt alsoo ghehandelt dat sy hare E. E hebben bedanckt / ende belooft haer te sullen stilhouden / alsoo sy verstonden dat sy hare conscientien ghenoech konden voldoen door 'tmiddel vande E. Magistraet voorgheslaghen.

De Vry.

Binnen den Haeghe alvvaer Henrick Roseus is gesuspendeert.

Aenvvijser.

Niet aenden hals / Leser / want ick beken dat waer qua-

lijck

lijck ghedaen/ maer by opschortinghe van dienst / voor eenen korten tijdt / ghenietende evenwel sijne volle gagie/was het niet een groote pijne? jae soo groote/dat dese Rosæus oploock als een Roose / hebbende ghevonden een bequaem pretext om onder 't dexel van dese suspensie de betalinge vā sijne crediteuren te suspenderen/de factien die hy/ghesoveert zijnde van eenige Groote/ onder de handt dreef te beter te vorderen / sijne Medicijne (want hy een tijdt te voren sonder adieu of verlof sijns Kercken-raedts tot Caen in Normandien gereyst zijnde sich daer hadde laten Doctoor maecken) met min belets ende meer profijts te oeffenen/voor een groot Confessoor ghehouden / ende alle daeghe als uyt medelijden / leckerlijck ghetracteert ende met Roos-water begoten te worden. Niet de smerte evenwel / die doch hier niet groot en was/maer de saeck maeckt den Martelaer. Waerom is dan Rosæus ghesuspendeert van syn dienst? Was het om dat hy van 'tghevoelen der Contra-Remonstranten was / ende 'tselve sijn ghevoelen opentlijck met onghelooffelijcke bittere ongestuymicheyt dreef? Int minste niet: Daer in en heeftmen hem gheen belet ghedaen / of ghesocht te doen / met woorden noch met wercken. Het was om dat hy jaren ende daghen lanc niet hebbende gedaen dan fulmineren ende infectiveren op den Predickstoel tegens die gene die hy met vele laster-ē scheldt-woorden voor drijvers der nieuwicheyden uyt-riep/ daer mede eenen aenhanck gemaeckt/ ē sich met de selve sijne Discipulen ē sectarisen vande gemeynschap des H. Avontmaels ende sijne mede-dienaren (die nochtans aller/ Wtenbogaert alleen uytghenomen / verklaerden in een ghevoelen met hem te staen/doch de scheuringe niet goet te vindē tegens des Kercken-raedts oordeel/afghesondert/ ende also eene formele scheuringe op- ende aengerecht hebbende/met groote ē ongelovelijcke patientie sijner mede-dienaren/sich eyntelijck noch so verre quam te verlopen / dat hy in tegenwoordicheyt ende ten aenhooren selve van verscheyden Gedeputeerde van Steden ter vergaderinge vande Heeren Staten doemaels comparerende/het met invectiven/lasteren/ende schelden / ooc der Overheyden / soo grof maeckte op den Predick-stoel dat die Gedeputeerde selve daer over inde voornoemde vergadering

haerer M. E. klachtich vielen. Waer op Roſæus ghehoort zijnde ende geen contentement konnende doen / is den Kercken-raedt belaſt daer inne ordre te ſtellen ẽ den Man tot vreedtſaemheyt te vermanen / de Kercken-raedt heur devoir te vergeefs gedaen/ ẽ 'tſelve aen haere M. E. gerapporteert hebbende/ die hem door de Heerẽ Beveren, ẽ Graef, Borgemeeſterẽ reſpective van Dordrecht ende Amſterdam tot 'tgheen hare M. E. redelijck ẽ billijck oordeelden mede te vergeefs hadden ghesocht te bewegen / is ſijne ſuſpenſie daer op gevolcht/ midts hem laetende ſijne volle gagie genieten/ſo gheſeydt is. Waer op Roſæus Requeſte gepreſenteert hebbende aen haer M. E. is hem daer op den 28. April 1616. by de ſelve voor Apoſtille gegeven/ dat hy ſoude hebben te bethoonen leedtvveſen ende doen behoorlijcke reparatie van ſijne procedurẽ, daer uyt veroorſaeckt was de ſcheuringhe vande Gemeynte van s'Graven-haghe , om 'tſelve gedaen, op ſijne ſaecke eyntelijck gediſponeert te vvorden , daer toe hem tijdt ghegonſt wierdt tot de naeſte vergadering van haer M. E. Maer hy / wetende dat ſijne conditie nu beter was als te voren/ ende dat by ſijne correſpondenten wat gebrouwen wiert tegen de Regieringe/die hem ſodanige Apoſtille gaf/dat hem met eene andere veel glorieuſer maniere weder op den Predicſtoel helpen ſoude/bleef hardtneckigh/tot dat hy daer nae in 's Princen Kerck / als een nieu Sanct verheven / ẽ alle ſijne voorgaende muyteryen tot groote verdienſten/ die quanſuys niet genoech en conden vergolden worden/gerekent wierden. Wat dunckt u ? Heeft die Man niet veel geleden om 't Rijcke Godts ? ende is hem niet veel ongheliijcx gheſchiedt ?

De Vry.

Binnen Schoon-hoven , alvvaer Petrus Paludanus, by eenen moordenaer is gevanckelijck gheſtelt, ende harder ghetracteert als die , Item , de goede Ghemeynte ghetravailleert ende ſeker huys, daer in ſy vergaderden om haren ouden Godtſ-dienſt te pleghen, gheraſeert tot den grondt, ende de Arbeyders met bier vereert voor dat vverck.

Aenvvijſer.

Glorieuſe Schrijvers maken Glorieuſe Martelaers ſeyde eens een / verder als de ghemeyne man ſiende/ Prieſter.

Ghy

Ghy oock soo Borghemeester/bysonder ten aensien van dit Heylich vat daer ghy nu van spreeckt / men soude van desen als oock van eenige voorgaende eene groote Legende konnen schrijven / maer men moetse verkorten op dat het Boeck niet te groot en werde/ dese P. Paludanus was te voren tot Soetermeer om syn ongerustichheyt ende quaedt leven vanden Kercken dienst gedeporteert/ende en was te dier tijdt / als hy int troubel water tot Schoon-hoven quam visschen/in gheen actuele Dienst/ maer socht/door ijvers betooning tegen de ketters weder te krijghen / dat hy door sijn onstichtelijck leven hadde verloozen. De E. Magistraet tot Schoonhoven verstaen hebbende 'tvoornemen der Contra-Remonstranten om in seker particulier Huys te prediken/hadde twee uyt haeren midden gecommitteert/om de selve met goede middelen te induceeren sulcx na te laten/ tot dat daer op finale of provisionele Resolutie by de H. H. Staten soude zijn genomen. Maer alsoo sy antwoorden dat niet te willen laten / wierdt sulcx by Publicatie verboden. Tegen de selve quamen evenwel eenige haere conventiculen vorderen: onder anderen oock dese Paludamus,den; welcken de Heeren betrapt hebbende / d'eerste reyse / brachten hem buyten de Veer-poorte / lieten hem een stuck weechs de Leck af brengen/ende daer aen Landt setten/ om voort sijns weeghs te gaē/sonder hem yet te misdoen. De tweedemael heymelijck wederom gecomen zijnde/hielden hare E. E. hem in arrest / hem doende brengen in eene Herberge tot dat hy sekere boete oft oncosten soude hebben betaelt/maer also hy versocht van daer te wesen/om dat de Weert hem wat moeyelijck viel met disputeren / soo hy klaechde/ wierdt den Baillion belast hem tot sijnen huyse te nemē/ 'twelck de Baillion dede/ hem logerende inde beste kamer/eñ hem ghevende 'teten eñ te drincken aen sijn eygē tafel. Maer also ter selver tijdt ten huyse vanden Baillion gevangen sat een Quac-salver/die sijnby-sit uyt mistroostichheyt hadde doodt ghesteken (waer van hy na pardon verkreech van S. Excel.) eñ Paludanus den selvē groot misbaer hoorde maken/versocht Paludanus aenden Baillion consent om eens te moghen by hem gaen/ 'twelck hem geconsenteert zijnde/wilde Paludanus voorts by hem blijven / twelck hem de Baillion sonder kennisse vande

Magi-

Magistraet) toeliet: Paludanus aldaer alsoo nae sijn eyghen wil een korte tijdt gheweest zijnde / wierden de penninghen gefurneert / ende hy vry ghelaten. Aldus is Paludanus by een Moordenaer ghevanckelijck ghestelt, ende harder als de selve ghetracteert, soo het V. E. ghelieft 'tselve te baptiseren. Sal V. E. haer noch niet eens beginnen te schamen over soo erdichte onwaerheyden? Daer nae is de selve Paludanus, even stoutelijck weder-ghekomen/ om te predicken niet in eenich Huys/ maer in een Tuyn daer een Tuyn-huysken aenstondt/ dat soo kleyn was/ dat niemandt daer in en mocht als de Predicant/ met noch drie of vier andere/ om int droghe te wesen / de reste blijvende buyten staen. De Magistraet hier van verwittight zijnde / quam om dat te beletten rechts als 't ghebedt ghedaen/ ende eer de predicatie begonnen was: 'twelck de roerighe Gheesten merckende/ scheyden/ doch soo/ dat sy/ tot spijt ende schimp vande Overheyt (die 'tselve sach ende hoorde) op haer duym knipten/ juychten ende riepen: Wy hebben altijdt dat vvech: Ghy en sult ons dat altijdt niet ontjaghen, ende diergheliicke. Waer over de Heeren verstoort zijnde/ deden 't huysken om verre trecken. Ende wat was dit doch voor een Palleys? Sal de Leser sich van lachen konnen onthouden als hy't hoort? Bartholomeus Cornelisz. die het ghetimmert heeft/ attesteert/ dat hy met sijn Jonghen daer over is besich gheweest ses daghen: ende dat hy om 'tselve van den grondt op te maken / voor sijn arbeydts loon / ghehadt heeft ses guldens eens. Ende Bastiaen Cornelisz. die 'tselve Hof-huysken 12. of 13. jaren lanck ghereparreert heeft/ ghetuycht dat 'tselve huysken alleen was ghemaeckt van vuyren plancken/ ende dat het aen d'eene sijde soo ghesackt was ende helde/ datmen daer niet bequamelijck uyt noch in en konde/ ende de plancken aende zijde daer't gesackt was soo verrot (want het over een sloot stondt) dat hy't met ander plancken heeft moeten lappen ende becleden. Confereert nu eens dese waerheydt (die men met levende Attestatien goedt doen kan) met uwe erdichte fabulen/ Borghemeester/ ende siet eens hoe verre uwe passien u verrucken. Ghy meynde uwen Paludanum den Heere Christo ghelijck te maecken/ als of hy/ onschuldich met de quaedt-doenders (gelijck onse Salichmaker) ghereeckent

vvare

vvareghevveest om dat hy by een Moordenaer (indien anders so een Moordenaer ghenoemt behoort te worden/ende men seggen mach/ dat Syne Excell. de Moordenaers pardonneert/ende vrome luyden ten uytersten persequeert) gheset was. Maer neen: Paludanus wilde selfs by den Moordenaer wesen: Wat hem daer toe moveerde / weet hy selve best. Hoe soude haer dit volck laten hooren/ hadde men hare Leeraers (ghelijck der Remonstranten) met so veel Coppelen uyt alle de Geunieerde Provincien ghedreven / ende met Wijf ende kinderen achter den Dijck ghejaeght / hadde men de selve tusschen een hoop moordadige Soldatē (als een misdadige ofte Moordenaer nae't gherecht) met haer op't uyterst swanger gaende/ ende schier in barens noodt zijnde Huysvrouwen (als Sapma te Hoorn) ter steden uytgevoert: hadde men haere Leeraers ende die van haer ghevoelen/ als de slimste misdadighen / in sulcke vuyle Gaolen / ende stinckende Dieve-gaten ghewor- pen/ ende daer nae dan eeuwichlijck by de boeven in't Rasp- huys ghebannen / ghelijck sulcx den Remonstranten in den Hage/te Rotterdam/Leyden/Haerlem/Amsterdam/Hoorn/ Campen/ etc. wedervaren is/ ende noch dagheliicks wedervaert: hadde men de haere door't grauw/ ende moedtwillighe Soldaten soo doen plonderen/vermoorden/ende niet min wreedelijck als oneerlijck handelen/ so t'Amsterdam/te Rotterdam/te Hoorn/t'Oude-water ēn elders voor de oogen der gantscher werelt nu ettelijcke malen is geschiedt? Hoe souden sy't weten uyt te meten/ēn u Heer Borgem. op te maken om voor haer een Historij te schrijven so groot als de Bybel/ ende daer in al de gheheele werelt tot wraeck over haer ongelijck te roepen? De Remonstranten sullen misschien wel een ander vinden/al en isser juyst geen Borgemeester van Amsterdam/die't oock de nacomelingē niet en sal laten gebreeck lijdē.

De Vry.

Binnen Haerlem al vvaer verscheyden Borghers ghebannen zijn.

Aenvvijser.

Jae: sulcke Martelaers als Block ende sijns ghelijcke. O schande.

De Vry.

Binnen Leyden, al vvaer van ghelijcken een groot ghetal van aensienlijcke Borghers ende Patriotten ontschuttert, &c. zijn.

Aenvvijser.

Jae doch: Sulcke die om opzoer aen te rechten inde ronde teeckenen / op datmen niet soude weten wie de Bel-hamel of d'eerste was gheweest.

De Vry.

Als mede allomme ten Platten Lande, &c.

Aenvvijser.

'Tis versiert.

De Vry.

Van ghelijcken int Sticht van VVtrecht soo tegen Dunganum, die Anno 1612. is uytghestoten, als tegen de gantsche Ghemeynte binnen VVtrecht, al vvaer een Placcaet is ghepubliceert, &c.

Aenvvijser.

Dunganus is niet uytghestoten, maer afgheset / om dat hy aende Mog. Heeren Staten / welcker alumnus hy was / ende die verschepden redenen ghebzupckten om hem te induceren / dat hy niet en soude eenighen aenhanck binnen Utrecht maken / maer sich met sijne Ghemepnte van Jutphaes (een Dozp bupten Utrecht) daer hy Dienaer was / ende genoech te doen hadde om sijn Ampt wel te betrachten / te vzeden houden / ter antwoozdt gaf / dat hy daer toe niet verstaen en konde: maer Conscientie halven moeste de Ghemepnte van Utrecht / of die van daer tot hem quamen aenhouden / sonder die te konnen wijsen (seyde hy) tot haer ozdinaris Dienaers. Alsoo hy nu hier by persisteerde / ende de Heeren Staten verklaerden 'tselve niet te konnen strecken dan tot voetsel van scheuringhe ende commotie binnen hare Stadt / is hy daer op ghelicentieert (met belofte van tractement vooz seeckeren tijdt / ende seeckere toesegginghe / wanneer hy sich

anders

anders bedachte/ datmen hem alſdan wederom op een ander placts int Sticht ghebrupcken ſoude / hem latende evenwel blijven bp ſijn ghevoelen/ aengaende de Leere. Zoo en was het niet om ſijn leeren of predicken/ maer om dat hy ſcheuringhe wilde maecken/ die de Heeren ſochten te verhoeden. 'Tghemelde Placcaet/ was al oudt/ vanden Jare 1589. niet vernieuwt teghens die ghene die in ſtillicheydt begheerden haere Religie te oeffenen / daer toe hun gheen middel en ontbraek / maer teghen ſoodanighe die onder 'tdexel vande ſelve met groote hopen uyt de Stadt liepen / opentlijck 'tVaendel uyt-ſteeckende tot nieuwe ende ſoodanighe muyterijen als men 't Wtrecht inden Jaere 1588. 1610. ende voor ende nae dickwils / in die Stadt meer als elders/ door 'tghcheele Landt vernomen ende met perijckel vande uyterſte ruine der Stadt gheexperimenteert hadde / al Martelaers van een fatſoen.

De Vry. Pag 27.

Binnen Campen ende andere plaetſchen in Over-yſſel, alvvaer Doctor Stephanus, ghevveſen Predicant van den Prince van Brandenburgh ende andere, uytghedreven, zijn.

Aenvvijſer.

Waer om gheeft u V. E. doch deſen Doctor den Tijtel van ghevveſen Predicant vanden Prince van Brandenburgh · Is hem eerlijcker een dach ende een ſchoft in Dienſt van een Prins ghewceſt/ ende aldaer Paſtorijen ende andere beneficien ghebrigueert / oock met ſijn competiteurs/ d'eene ſtaende op den Predick-ſtoel /d'ander aen of op den Altaer met groot ſchandael openbaerlijck om de poſſeſſie gheeontendeert te hebben / als ſoo veel jaeren te vooren Predicant van Neder-VVetel ghewceſt te zijn ? Hebt ghy de waerheydt lief Heer Borghemeeſter/ ende begheert ghy niemandt in naem ende faem te verkorten / ſoo wordt doch eens wijs over alle die ontallijcke fauten by V. E. in deſe / t'onrecht ſoo ghenoemde/ Hiſtorie begaen / ende braecht eens d'oude Regenten van Campen (indien hun anders gheoorloft is vry te mogen

ſpreecken) hoe haer de ſaken met deſen D. Sthephanus ende andere hebben toeghedraeghen/ende oordeelt dan: V. E. ſal ontwijffelijck bevinden dat de ſelve in allen deelen ten hooghſten is miſlept van die ghene die V. E. deſe valſche ſtoffe tot uwe Hiſtorie gheleent hebben.

De Vry.

VVelcke proceduren te vremder ſijn ghenomen , ende te grooter achterdencken hebben veroorſaeckt , overmidts in deſe Provincie van Hollandt ende ſpecialijck inde ghemelte Steden ſeer groote vryheyt gegunt vverde, &c. Lutherianen, Mennoniſten, Papiſten, Libertijnen, Socinianen, jae ſelfs den Ioden, ende niemant qualijck onthaelt als alleen die van de oude Ghereformeerde Religie.

Aenvvijſer.

De by u ghemelte Steden, zijn/Alckmaer, Rotterdam, Briele, Goude, Haeghe, Schoonhoven, Harlem, Leyden, Campen. Ontſiet ghy u niet ſoo openbaer teghen de waerheyt te ſpreecken ? noemt eens die Libertijnen, die inde ſelve Vryheyt gegonſt was. Weet ghy wel wat Libertijnen zijn. V. E. is moghelijck een vande meeſte. Want / zijnder Libertijnen inder werelt / het zijn die Luyden die de Calviniſche Predeſtinatie ende noodtwendichept aller dinghen drijven / ſoo hun beweſen is ende klaer beweſen kan worden. De ghemelte Steden hadden hun geern den breydel inde mondt ghelept : ghy hebt het niet willen lijden/maer ghewilt dat ſy de Kercken ende Scholen oock Landen ende Steden regeeren ſouden / wil V. E. dan noch klaghen ? Andere Libertijnen, die alle uyterlijcke Godts-dienſten bpy ſtellen / houdende dat Godt alleen met het hert te vreden is / ende voor eene Maxime ſtellen datmen ſich behoort te voeghen tot de Religie die in een Landt aengenomen is/ hoedanich de ſelve weſen mach / die en begeeren gheen vryheydt apart/want ſy ſchuylen onder alle/hun voegende na den tijdt/ den rock om keerende ſo dickmael alſmen wil / waer van de Hovelinghen goedt beſcheyt weten / ende uwe Kercken vol zijn. Weet ghy wel een eenighe plaets te noemen daer den Socinianen vryheyt laete ſtaen groote vryheyt toegheſtaen is ?

Wat

Wat de Joden aengaet / isser eene Stadt int Landt die dien soodanighe vryheyt vergost heeft als u Amsterdam? (want dat handtgen vol tot Rotterdam is daer niet by te noemen/ ende nochtans is dat de Mater Salem, de suyvere Ghereformeerde Stadt: Leycester noemdese de Kerck, ende Enchuysen de Cappelle. Zijn sy u so teghen de borst/ waerom en verdreeft ghyse niet ten tijde van u Borghemeesterschap daer en boven noch Schout zijnde? 'T Alckmaer / Briel/ Goude/ Schoonhoven/ Campen / wistmen van gheen Lutheranen te spreecken: ende nerghens en zijnse stercker als in u Heylich Amsterdam. De Mennonisten worden toeghelaten 'tghceele Landt door/ ende sy hebben Acte van wijlen den H. Prins van Oraengien. Teghen de Papisten waren Placcaten ghemaeckt / onderhouden soo wel inde ghemelte Steden als elders/de bittere Calvinische Geusen hebben't so gewilt/ende men heeftse gevolght. Is dat vryheyt toelaten. Siet ghy wel Borghemeester hoe V. E in desen raetelt sonder fondament? Of nu yemandt dit bladt omkeerende / seyde/dat uwe ende uwer medestanderen ongoddelijcke proceduren daerom te vreemder worden gevonden, dat ghy/bysonder 't Amsterdam/ den Lutheranen, allerley Mennonisten, oock den Salichmaker lasterenden Ioden, haer exercitie toelaet/ en niemandt / oock de Papisten niet uytgenomen qualijcker en onthaelt als alleen die vande Oude Ghereformeerde Religie, dat is / (belcht het u niet/tis de waerheyt) de Remonstranten? Sulck een soude de waerheyt seggen / daer ghyse spaert. Of nu noch yemant daer by dede: dat wanneer men immers eenige onder den Christelijcken naem / bekende Secte/hare oeffeninge behoorde te beletten / dat geene sulcks meer verdient en heeft dan de Calvinische / voor soo vele die haer eygentlijck en alleen met den naem / Ghereformeert bedecken wil / gevende dese Reden datter geene en is de Godtsalicheyt schadelijcker om datse Godt Autheur van 'tquaedt maeckt: noch der Politie gevaerlijcker/ om datse so vol oproers is/dat geen Monarch/geen Prins / geen Regeerders van Republiquen haer van haer Staet en konnē versekeren (daer die Secte van eenich vermogē is)indien men hun in alles niet te gevalle en is:gelijc uyt oude en nieuwe Exempelē/ door geheel Europa/oock heel versche / kan bewesen werden.

Sulcx dat indien desen pernicieusen cours door singuliere barmhertichcyt des Alderhoochsten niet vvare ghestuyt, 'tgantsche Landt in combustie &c. ende alle bestendige van de oude Ghereformeerde Religie, vvesende de fleur ende pylaer van desen Staet ten eenenmael gediscrediteert ende geopprimeert souden zijn gevveest tot onderganck der Republijcke ende lust der Erf-vyanden van dien.

Aenvvijser.

Dat de cours, die de voorgaende moderate Heeren ende Regenten hebben ghenomen / detwelcke was / om met onderhoudingh vande Naerder Vnie, midtsgaders de behoudenisse vande Authoriteyt van 't Landt / ende der Conscientien vryheyt / de gheresene Religions verschillen over de vijf Artijckelen door onderlinghe Christelijcke verdraechsaemheyt by provisie te stillen / ende eenighe / die haer teghen sodanighe billijcke ende Christelijcke Resolutien haerer wettighe H. Overheydt opstellende / niet anders en deden dan openbaere scheuringhe inde Kercke / ende factie inde Republijcke aen rechten / met gheoorlofde sachte straffen ende censuren inden toom te houden (dit was voor Godt ende sijne Enghelen alleen 't voornemen / 'twelck ten jongsten daeghe blijcken sal) sonde ghewcest zijn pernitieus, en sal niemandt segghen / dan sulcke / die selve den Staet van 't Landt ende der Kercke ten hoochsten pernicieus, of ten hoochsten onverstandich zijn. Dat dien salutairen ende heylsamen cours gestupt is / is niet des Alderhoochsten singuliere Barmherticheyt, maer sijner Majesteyt rechtveerdighe toorn ende sonderlinghe gramschap / over s'Landts ende onser aller sonden toe te schrijven. Men siet alreede hoe 'tgantsche Landt daer door in combustie ende d'uyterste ruyne dreycht te vervallen / door dien de fleur ende bloeme van 't Landt / uytghesift / ende niet van 'tgrove gruys gebleven zijnde / de bestendighe vande oude Ghereformeerde Religie, ende alle andere goede vrome Patriotten van wat qualiteyt die mochten wesen (die van aenvanck

aen voor de ware Christelijcke Ghereformeerde Religie ghehouden hebben die Religie / die gheen ander fondament en hadde dan alleen Godts heylighe woordt / ende de rechte Reformatie des levens / verghesellschapt met groote moderatie over de subtile Religions disputen ende verschillen / sonder Conscientie-dwanck / achtende dat nae 'tafschaffen der Pauselijcker Afgoderijen ende Superstitien die Religie alleen / neffens de conservatie vande Vryheydt ende publijcke Authoriteyt van 't Landt was de eenighe pilaer ende vasticheyt van desen Staet, daeghelijcks meer ende meer ghediscrediteert ende gheoppnimeert worden / tot onderganck vande loffelijcke Republijcke, ende tot lust ende voordeel vande Erf-vyanden van dien.

De Vry.

Dit perijckel vverde te grooter, door dien d'Autheurs ende beleyders van dit vverck, siende &c. eene ghemeene onlust onder haere Ghemeynten &c. haer door 'taennemen van nieu krijchs-volck hebben ghevvapent om met ghevveldt door te dringhen ende de ghemisconten-teerde goede Ghemeynten te onderdrucken, sluytende daer beneffens de handen van Iustitie, om alle klachten ende doleantien den vvegh af te snyden.

Aenvvijser.

Dit packet houdt aen u ende uwe consorten / Liebe Man / leest het opschrift ter deg. Want dat ghy hier segt van 'taennemen eñ wapenen van nieu Krijsch-volck om met gheweldt door te dringhen &c. wordt by u ende den uwen voorghestelt om uwe groote injustitie ende gheweldt daer mede ghy door-gedrongen zijt, te bedecken. Ick vraghe V. E. hebben niet die van Amsterdam al voor veel Jaren eenighe Soldaten / buyten 'tghetal der gheener die tot den ghemeynen dienst van 't Landt ghebruyckt worden aenghenomen in hare Stadt / alleen om deselve van binnen van alle insolentien ende onghereghelt heden te bevrijden. Waerom en mochten dan de Wettighe Magistraten van Haerlem / Leyden / Rotterdam / Hoorn / etc. mede niet hare respective Steden elck met 2. of 3.

hondert man voorsien om de goede borgheren ende inwoonderen te verseeckeren teghen soodanighe plonderinghe als t'Amsterdam/ sulck ghewelt/ als t'Oude-water / ghelijcke Invasie van Kercken als inden Haghe / soodanighe muyterije ende oproer als menichmael 't Utrecht was gheschiedt? Dit hebben sy ghedaen volghens der Hollandtsche Steden oudt onwederspreeckelijck Recht/ na voorgaende Communicatie/ Resolutie/ eñ Authorisatie vande M. E. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt / neffens wettighe insinuatie ende kennisse / die daer van ende vande oorsaecken van dien ghedaen wierdt aen Sijne Excell. als Stadthouder. Conde dat dienen om met ghevveldt van VVapenen door te dringhen , ende de goede Ghemeynte te onderdrucken ? Dat oock de Steden hare gherechtelijcke Keuren volgens hare besworene Privilegien begeerden te handt-haven / teghen eenighe hare moetwillighe inghesetenen/ die/ wetende hoe seer de Collegien van Iustitie arbeyden om haere Iurisdictie over de Steden uyt te strecken in saecken daer van haer de kennisse volghens 's Landts vryheydt ende haere instructie niet toe en quam / aldaer heul ende support sochten ende vonden in haer quaedtwillich voornemen / was dat de Iustitie de handt-sluyten ? Aldus wistmen met woorden leelijck voor den volcke af te maelen 'tgeen inder daedt in 's Landts ende der Steden Privilegien ende Gherechticheyden soo notoirlijck was ghefondeert / dat die van Amsterdam selve liever 'tgeheele Landt op rollen souden hebben ghesien / dan dat sy 'tminste soodanigher Attentaten inden haren teghen haere Vryheydt souden hebben toegelaten. Om U E. dan dit Packet wederom t'huys te senden / sal ick / uwer E. eyghen woorden ghebruyckende/ met waerheyt segghen : Dat het verhaelde perijckel , van den onderganck der loffelijcker Republijcke door d'oppressie vanden fleur van desen Staet te grooter vvierdt, ende noch daghelijcks wordt / door dien d'Autheurs ende beleyders van dit vverck , (U. E. kentse wel) siende boven alle vermoeden eene ghemeene onlust onder de Ghemeenten , teghen de quade ende onghehoorde proceduren der ghener/ die door de verdruckinghe der wettigher Regenten/ der selver plaetsen onwettelijck hebben ingenomen/ haer door 'taennemen van nieu Krijsch-

volck

volck hebben ghevvapent om met ghevveldt door te dringhen, misbruyckende oock 'toude krijsch-volck/ ende bysonder de vremde Natien/ als Franchoysen/ Enghelschen/ Schotten/ Switzers ende andere/ om de ghemisconte̅teerde goede Ghemeynten met niet veel min als Spaensche ende Duc-dalfsche wreedtheyden ende excessen te onderdrucken/ oock met menichvuldighe overtredinghe vande wetten/ ghestelt by haere eyghen (hoewel ongodlijcke ende ongherechtighe) Placcaten/ sluytende daer benessens de handt van Iustitie o n alle krachten ende dolcantien den vvech af te snyden.

Dien-volghende kan men/ teghen de weynighe/ maghere Exempelkens by V. E. calumnieuselijck voorts ghebracht/ om de rechtveerdighe/ doch seer sachte/ censuren/ ghebruyckt by de voorgaende Regieringe (meer om te vervaren als leedt te doen, teghen eenighe kercken-dienaren/ ende andere onghehoorsame/ leelijck te maken/ alle de werelt voor oogen stellen/ hondert jae duysent Exempelen inde plaets van een/ tot bewijs vande Barbarische wreedtheyden begaen teghen de voortreffelijcxste Regenten van t Landt/ Edelen/ Raedts en̄ Magistraets persoonen/ Vrome/ Godsalige/ seer gheleerde/ stichtelijcke/ kercken dienaers/ Professoren van verscheyde̅ faculteyten/ Regenten en̄ Rectoren van Collegien en̄ Schoolen/ eerlijcke/ aensienlijcke Landt-saten/ getrouwe Patriotten/ oock gheheele Gemeynten/ vande welcke men sommige/ violerende de vergaderingh van Staten/ in strickte ghevanckenissen gheleydt: alle wettighe defensie benomen: ende niet tegenstaende 'tnotoire Privilegium de non evocando, en̄ andere Privilegien meer/ dieme̅ al met voeten getreden heeft/ voor vreemde jurisdictie ende notoirlijck parthydige Rechters te Rechte gestelt: met sware torture gedreyght: tot desperatie gebracht: de̅ Cop door Beuls handen afgeslagen: tot eewige gevanckenisse̅ gecondemneert: haer inde selve Barbarisch en̄ onmenschelijc getracteert: hare goederen geconfisqueert: tot pardoen te versoecke̅ gedwonge̅: en̄ 'tgeaccordeerde evenwel niet gehouden en heeft: sommige/ jae groote menichten/ van hare Ampten/ Magistraturen/ Officien/ Diensten en̄ weerdigheyden berooft: heele Staten van Provincien ende Magistraten van Steden/ teghen de notoire Privilegien

uptghemonstert/ ende ghedegradeert/ sommighe/ ende de selbe in seer grooten getale / van hare Bedieninge͂/ onverhoorder sake/ontset/e͂n schandelijck/oock met confiscatie van goederen/te Lande uptgebanne͂/uptgesepdt/gebracht/gedreven: met vrou e͂n kinderen lancx den Dijck gejaeght: hare Tractamenten benomen ende van alle middelen berooft: oock buptens Landts nae-ghetracht: belet in neutrale plaetschen te moghen woonen / ghevanckelijck van daer ghehaelt/ in Tucht-hupsen ghebannen: met scherp ghebodt van gheen van allen desen te moghen Hupsen/ Hoven of Herberghen/ of de minste assistentie ende behulp doen tot haren noodtdruft: de selve die dat doen swaerlijck gheexecuteert/gheplaeght: ghepijnt: de ongherechtighe boeten daer toe gestelt met ghevanckenissen/ upt teeren ende upt mergelen uptgheperst: of/ met hare armoede upt den hupse te halen ende openbaerlijck te vercoopen / sonder oock somwylen / een eenich beddeken/ daer de arme lupden met hare kinderen op slapen mosten / te verschoonen/ de hupt af gestroopt. Sommighe/ jae Christelijcke vergaderingen van ettelijcke honderden/ die ongheWapent Godts woordt gingen hooren/met gewapende Soldaten omcingelt/ten dickster daer onder geschoten/ sommighe vermoordt/sommige gequetst/ sommige geplondert/ sommighe/ namelijc Vrou-persone͂ e͂n jonge dochtere͂ schandelijc mishandelt verklickers e͂n verspieders ghehuert / e͂n met groote beloften van vergeldinghe daer toe gheeocht/ dat sy haer medeborgers ende inwoonders (die Godts woort tegen haere onchristelijcke Placcaten ende verboden gingen hooren) souden verspieden ende aenbrengen / oock de Predicanten ende Leeraers verraden/daer op men de hupsen der ongewapende gewapender handt omcingelt/ de deuren ghesorceert/ als Wolven onder de Schapen daer in gevalle͂/hun alle spot/ schimp/ smaedt/hoon/ende spijt aenghedaen/ oock allerhande moedtwil bedreven heeft: neffens andere in dese Landen sedert d'Albanische tijde͂ ongehoorde Tyrannien meer/al gepleeght onder dese nieuwe Regeringe/tegen hare epgen mede-borgeren ende ingesetenen/ jae sulcke die de Landen ende Kercken niet alleen geen ondienst: maer groote ende onvergeldelijcke diensten hebben ghedaen ende noch konden doen / daer toe de

Predicanten Contra-Remonstranten (die vele der uytghedrevene wettiger Dienaren plaetsē onwettelijck betreden) Sijn Princelijcke Excel. ende andere Overheydē ende Magistraten/wanneer die uyt medevogentheyt gaerne wat civiler ende beleefder schijnen te willen gaen ende handelen/ noch dagelijcx meer ende meer inciteren eñ aenritzen. De namen en verhael ick niet/ want sy genoech bekent zijn. Oock passere ick seer vele ende schrickelijcke exorbitantien meer / die desen aengaende/ sedert eenighe jaren herwaerts binnen Haerlem/Delft/Leyden/ Goude/ Amsterdam/ Rotterdam/ Gorchum/Wtrecht/Campen/Nimmegen/Bommel/Tiel/Briel/ Hage/Alckmaer/ Hoorn Heusden/ Oude-water ende elders/ oock in verscheyden vlecken ende Dorpen ten platten Lande/ zijn gheschiedt. Ende dit alles alleen ter oorsaeck dat sy niet konden goedt vinden. 1. Datmen teghen de Resolutie vande Onderlinghe Tolerantie der verschillighe poincten tot dat de selve wettelijck souden zijn ter neder ghelepdt / scheuringhe soude maken inde Kerck/ ende factie int Landt. 2. Datmen de Provincien van Hollandt ende Wtrecht eenen Synodum Nationael soude opdringhen teghen haerren danck / of hun een wet stellen int stuck vande Religie teghen het 13. Artijckel vande Naerder Unie. 3. Datmen de Steden van haer Privilegien ende Vryheydt soude beroven. 4. Datmen in een Synodus Nationael van dese Landen soude gaen decideren de hooghe Disputen vande Predestinatie/tot condemnatie van een ghevoelen dat noyt in eenich Concilium vande Christenheydt ghedecideert of gheecondemneert/ende invoeringh van een meeningh die noyt inde Christenheydt voor Artijckel des gheloofs aenghenomen was. 5. Datmen onder dexel van Kercken-ordeninghe soude verkorten de Hooghe Authoriteyt van 't Landt. 6. Datmen soude invoeren een nieuwe Conscientie-dwanck om te moeten de Canons van Dort toestaen teghen sijn ghemoedt / of te moetē beloven stil te staen int predicken van Gods woort / teghen tsyn gheleyde Ampt / ende ghehoorsamen de Placcaten/strijdende klaerlijck teghen Gods Woordt. 7. Datmen inde Kercken soude invoeren nieuwe ende seer schadelijcke Leer-poincten om als waerachtich ende noodich ter salicheyt

heydt ghcleert te moeten worden. 8. Datmen de oude wettighe Leeraers soude uyt-jaghen ende nieuwe indringen tegen der Ghemeynten danck. 9 Datmen soude gebruycken wonderlijcke middelen diemen tot vorderinghe vande veranderinghen dagheliijcx int werck stelde ende noch stelt. Ende in somma om datse haer begheerden te houden aen Godts woordt/ ende de Resolutie van Tolerantie tot exercitie vande recht oude aenghenomene Ghereformeerde Leere ende stichtelijcke kercken-ordeninge/ ter tijdt toe alles wettelijck in onpartijdighe kerckelijcke vergaderingen/ te houden onder de Authoriteyt/ beleydt/ mede-oordeel ende moderatie vande wettighe H. Overheydt/ mochte wesen ondersocht ende gheoordeelt nae Godts woordt: Dit zijn de eenighe ende rechte oorsaecken waerom dese vrome Luyden soo kerckelijck als Politijck/ Borgeren / Inghesetenen ende Ghemeynten voor verhaelt alle die sware persequutien ende verdruckingen / geleden hebben ende noch lijden. Want of schoon inde Sententien/ Condemnatien/ Placcaten ende uytgegeven Vonnissen ende decreten andere redenen verhaelt worden tot der onschuldige belastinge: Soo moetmen daer teghens gedencken / dat het de formele parthije / namentlijck de respective onderdruckers/ valsche Leeraers / ende vervolgers selve zijn/ die de selve gheprætiseert hebben / dewelcke/ siende dat sy haer stuck niet rechtveerdighen konden met waerheyt/ haer met sodanige onwaerheyden ende valsche beschuldigingen hebben moeten behelpen / om de wereldt te blindt-hocken ende hare quade saeck een verwe aen te strijcken.

De Vry.

VVt vvelck alles ende vvat des meer soude konnen vverden by ghebracht klaerlijck blijckt de vvare oorspronck ende gheleghentheyt van dese beroerten.

Aenvvijser.

Tis so/ wel verstaende/ niet uyt 'tgene by V. E. met so vele menichfudige onwaerheyden versiert ende verbloemt/ maer V. E. by my in waerheyt aenghewesen is.

De Vry.

Ende vvijders, dat het eene over groote ende alles dancks-

vvaerdighen vveldaedt des barmhertighen Gods is, dat hem belieft de herten vande Heeren Staten Generael, den Prince van Oraengien &c. te bevveghen tot deernisse ende medelijden &c. ende de selve dien sin in te storten, om alles te brenghen op den ouden goeden voet, ende tot de vorighe lieffelijcke eenicheyt ende ruste, etc.

Aenvvijser.

Datmen Godt danckt over sijne weldaden, is in alle manieren behoorlijck: Maer datmen Godts barmhertichéyt toe schrijft 'tgheen men behoort toe te eygenen sijnen rechtveerdighen toorn die over de Landen ontsteecken is ende brandt/ is groote blindtheyt ende schadelijck onverstandt. Veel arger ist datmen op den goeden Godt leydt het instorten van eenen soo quaden sin, als is / de onnosele te verdrucken/ ende de vrome te vervolghen (sodanich is de sin ende daden voor verhaelt want dat is lasterlijck: Hoe wel sulck quaet Gode toe schrijven onder den Calvinischen niet vreemt en is / want t'is hare Leere / van ghelijcken is het eene bittere verkeertheyt deernisse ende medelijden te noemen 'tgeen niet anders en is dan eene onbarmhertige wreetheyt / eenen nieuwen boosen vondt den naem te geven van eenen ouden goeden voet, eyntelijck met den tijtel van lieffelijcke eenicheyt ende ruste op te smocken/ 'tgeen niet en is dan eene afschuwelijcke oneenicheyt/ tweedracht ende onrust. Wilt ghy wel doen/ Heer Borghemeester / doet u ooghen eens open / ende staet af van sulck blindt verkeert oordeel. Laet ons veel liever den goeden barmhertighen Godt te samen bidden / dat hem ghelieve sijne Rechtveerdige gramschap ende wel verdiende straffe af te wenden / sich over ons/onse Landen ende Kercken te erbarmen/ ende 'tselve doende/ de herten vande H. M. Heeren Generale Staten, den Prince van Oraengien ende de Leden van Hollandt kleyn ende groot / bewegen tot rechte deernisse ende medelijden over desen vervallen Staet des Landts / ende de arme verdruckte Ghereformeerde Ghemeynten / ende de selve dien goeden sin in te storten, dat sy alles wederbrenghen op den rechten ouden goeden voet ende tot de vorighe lieffelijcke eenicheydt ende ruste

so inde Kercke als Politie. Want (op dat ick een eynde make van dese mijne Aenwijsinghen vande menichfuldige onwaerheyden ende grove aenslagen in dese uvve genaemde Historie begaen) V. E. siet doch wel dat de groote hope die de tegenwoordige Regenten geschept hadden op den Synodum Nationael daer ghy so breedt van spreect/ pag. 29. faelgeert. V. E noemt het een vermaerdt Synodus: So ist oock: niet ten goeden/maer ten quaden: even gelijck oock die vermaert was die den Tempel van Diana aen brandt ghesticken hadde. V. E. roemt seer hooch de wonderlijcke goedtheyt van dẽ al goedẽ Godt, de selve toeschrijvende/ dat dat Synodus gehouden is in gewenster eendrachticheyt, ende dat desselvigen oordeel tot Godts glorie, bewaringhe van sijne salichmaeckende waerheydt, vrede ende gerustcheyt der Nederlandtsche Kercken, ende de afgewekene eñ misleyde vvederbrenginge op den wech uytgesprokẽ ende gepubliceert is. Maer V. E. is seer bedrogen. Waer het so als V. E. seydt/ de goedtheyt des al goeden Godts en hadde daer over nimmermeer genoech gepresen konnen wordẽ. Indien/ hem tesamen coppelen met boose stricken om onrecht te doen (so de Propheet spreeckt/Esa. 5.) eendrachticheyt genoemt mach worden/so isser eendrachticheyt geweest: Maer geen sulcke/die de Godtlijcke goedtheyt werckt/ of tot Godts glorie, bevvaringhe van sijne salichmakende vvaerheydt, vrede der Kercken, ende yemandts vvederbrenginge op den rechten wech dienen can. Uwe vermomde Irenæus in zijn Mizpa bekent selve dat de soo seer gevvenste Synode is gehouden ende de beroerte evenwel blijft: dat den Augst voor by ende de Somer vvech is ende dat hun geen hulpe ghecomen is: Dat sy hoopten het soude vrede vvorden, eñ dat daer meer schadens komt, vragende/vvie vande Parthyen sich door de selve Synode heeft laten bevvegen om van sijne dvvalingen (so noemt hy't wandelen in den rechten wech) af te staen of om de vvaerheyt Godts oprechtelijck aen te nemen? Dit luydt heel anders. Eñ inder waerheyt mach men van dese Synode seggen met de Propheet Esa. 29. Dat de Heere hun eenen Geest des harden slaeps ingeschonckẽ, hare oogen toe gedaen, uvve Propheten eñ Vorsten met samen den Sienders geblindt heeft. Ghy zijt daer aen / met uwe Synode / even als eenen hongerigen die droomt dat hy eet, maer vvanneer hy ont vvaeckt so is sijne ziele noch ledich: ende gelijck als eenen dorstigen droomt dat hy drinckt, maer wanneer hy nu ontwaeckt, so is hy hellich ende dorstich.

Soo

Soo en staet van Godt niet te bidden vanden ghenen die sijnen Naem vreesen, dat hy die heylige besoigne (so V. E. die noemt) segene: want die besoigne en deugh niet / sy mach met recht vergeleken worden by het uytbroeyen van Basiliscus eyeren, waer van, in dien men eet so moet men sterven, vertreet mense, soo komt daer een Adder uyt, seydt de Propheet. Soo oock hier: Neemt men de Canones van't Synodus aen / men slickt vergift in / verwerpt mense/men wordt doodtlijck vervolght. Haer besoigne is als 'twere der spinne-vvebbe 'tvvelck niet en doogh tot cl ederen, noch tot decken, waer van men segghen mach metten selven Propheet/ Esa 59. dat haer werck n oeyte is, dat in haer werck wrevel is, dat hare voeten ten boose loopen, ende snel zijn om onschuldigh bloedt te vergieten, dat hare ghedachte moeyte zijn, ende haren wegh enckel verderven is, ende schade. Eyntelijck/dat sy den wegh, des vredes niet en kennen, ende datter geen recht en is in hare gangen, maer dat sy verkeert zijn op hare Straten, soo dat die daer opgaet nimmermeer vrede en heeft. Soudemen soodanighe besoigne heylich noemen/ende Godt bidden dat hy de selve segene? Dat waer voorwaer wel verkeert ghebeden. Ter contrarie laet ons Godt bidden/ dat hy die besoigne (als zijnde eene besoigne vol ongoddelijckheyt ende ongherechticheyt / streckende tot onderdruckinge vande waerheyt ende voortplantinge vande loghen/ midtsgaders tot lasteringh vanden H. Naem Godts) wil ter schande maecken met alle die daer aen gewrocht hebben/ op dat sy hare overtredinghe merckende/haer bekeeren ende behouden worden.

Ende dus verre van 'teerste deel uwer onwaerachtiger ende Calumnieuser Histoire.

Op't

Op't Sommarisch verhael ende den APPENDIX.

Aenvvijser.

Wat belanght het anderde deel / 'twelck V. E. noemt een Sommarisch verhael vande Comportementen der gheciteerde Remonstranten voor de Nationale Synode, beginnende pag. 35. ende voortaen tot pag. 96. inclus / ende dan voorts V Appendix of Sommier vervolgh vande voorgaende Historie, beginnende pag. 97. ende eyndende 112. die vinde ick mede soo vol schandelijcke Onwaerheyden / Calumnien ende misslaghen / dat een Boeck van Bybels groote niet ghenoech en soude zijn om alles aen te wijsen. Om waer mede noch u noch des Lesers hooft te breecken / ick best hebbe ghevonden / d'een ende d'ander te senden tot 'tgheen daer van aengewesen is in verscheyden Tractaten by den Remonstranten over die materie alreede uytghegheven / als inde Nulliteyten, Onbillijcke vvreedtheydt des Dortschen Synodi, ende Vrymoedich Ondersoeck, voornamelijck int Antidotum, al waer ghy uwe menichvuldighe vergrijpinghen met handen tasten sult / indien ghy noch eenich ghevoelen hebt. Alleen sal ick mede by forme van een APPENDIX hier achter aen hanghen drie vande grofste uythangheude Zeghelen / die V. E. ghelieft heeft onder aen dese / sijne Historie te steecken / met korte Aenwijsinghe (om den Leser niet langh op te houden) dat dit Aenhangsel is even als 'tgene daer't aenhanght / te weten calumnieus ende deur en weer-deur met bittere onwaerheyden deur-stickt.

De Vry. Pag. 99.

De Remonstranten nu te Dordrecht sijnde, hebben om de verhaelde beroerten te bevorderen, niet alleen door hare Missiven de inghesetenen daer toe vervveckt, maer oock vvel eenighe van de haere sonder behoorlijck consent van Dordrecht doen vertrecken, als by exempel: Dominicus Sapma, die tot Hoorn komende, aldaer gheen kleene commotien heeft vervveckt. Ende Bernerus Vezekius, die sich

uyt

uyt Dordrecht heeft begheven nae Rotterdam, en aldaer sich verstout, etc.

Aenvvijser.

Die met onwaerheyt ende bittere partijdicheyt een Historie begint / kander qualijck met een bedaert ghemoedt ende sonder leughen affscheyden: Soo gaet het den Borghemeester alhier. De rest nu voorbygaende/als/hoe syn de H. H. Staten Generael ende sijn Excellentie door dese lieve Synode Nationael, ende andere Politijcke remedien, de gevvenste ruste ende vvelstandt der Landen hebben bevordert: midtsgaders/hoe de Remonstranten (by V. E. 'tonrecht Autheuren der nieuvvicheden ghenaemt) een ander cours gaende dan te vooren, alle vlijt aenghevvendt hebben, om de beroepinge vande Nationale Synode te verhinderen, door vvederhoorighe stijfsinnicheyt ghearbeydt de selve Synode met confusie ofte onghedaene saecken te doen scheyden, ende d'Inghesetenen tot vvederhoorichevt teghen hare wettighe Overh[eyde]n soo seer op te hitsen, &c. als dubbelt over voor desen by de Remonstrantē in verscheyden andere Tractaten beantwoordt: Of yemandt H. Burghemeester V. E. eens vraechde waer die Missiven zijn / hoese luyden/aen wien ende van wien geschreven/door de welcke (so ghy hier onbeschreumt derft segghen) De Remonstranten nu te Dordrecht zij[n]de, om de verha[e]lde beroerten te bevorderen de Inghesetenen da[e]rtoe hebben vervveckt? Soude V. E. niet behooren eenighe blijck ofte bewijs daer van voort te brenghen? Dit en vermeught ghy in't minste niet: waer van klaer blijck is in dese u eyghen Appendix, Pag. 111. daer V. E. gheen fenijn wetende meer te schieten/het vande fenijnighe Missiven, die vvel so niet gedivulgeert en vvordē (dits aldaer u eenich excuse) tē sy datse bekomen vvorden op soodanighe vvijse als de Missive Episcopij aen P. Stochium, ende de Missiven van Samuel de Prins aen de Schout ende Schoolmeester van Baerdtvvijck bekomen zijn, op der Remonstranten lasterlijcke Schriften (quansuys) diese hier te Lande distribueren, laet af loopen. Gheen vande Missiven, die V. E. hier noemen ende te voorschijn brengen kan/zijn by de Remonstranten te Dordrecht zijnde gheschreven: uyt de selve en kan oock int minste niet bewesen worden / dat yemandt vande Inghesetenen tot eenige beroerten vverdt vervveckt. Daer zijn oock wel meer

O Missi-

Missiven, op soodanighe wijse als de Missive van Episcopius &c. dat is met ghewelt ende afperssinge/ bekomen, die ontwijffelijck mede wel met een vinnige Voor-reden/ van d'een of d'ander Licht gelade voor den dagh soud' komen/ indien men maer kans sach de Luyden daer in te wijsen / ende te doen sien het ghene de Borghemeester al hier voor gheeft. Jae de schriften der Remonstranten voor de hare bekent / vande welcke oock eenighe int Register vande Borghemeester /pag. 111. werden ghetelt/ bewijsen uytdruckelijck 't contrarie/ allesins de Ghemeynten tot Christelijcke lijdtsaemheyt ende verdraechsaemheyt vermanende: is dat tot beroerte verwecken? V. E. voeghter by met ghelijcke onwaerheyt: Dat de selve Remonstranten wel eenige vande hare sonder behoorlijck Consent van Dordrecht hebben doen vertrecken, als by Exempel Dominicus Sapma &c. Men sal u wel met weynich woorden segghen H. Borghemeester / (heeft V.E. anders soo grooten lust om de waerheyt als de loghen gheloof te gheven) wie specialijck Dominicum Sapma van Dordrecht heeft doen vertrecken: niet de Remonstranten te Dordrecht zijnde, gheensins/ dats erdicht: maer de wrevelmoedighe onbeschoftheyt vande Borghemeesteren van Hoorn/die de Huysvrou van Sapma gantsch sieckelijck eñ op't uyterste swanger gaende / in 'tmidden ende koudtste van de winter / gheboden binnen ses daghen haer huysinghe te ruymen / met dreyginghe/ soo sy't weygherde ende niet na en quam/dat de Heerē haer armoedtge op straet soudē doē smacken: om daer in te laten metter woon komen/een ander Predikant/ beroepen in haer Mans plaets / niet teghenstaende de selve haer Man Dominicus Sapma noch in actuelen Dienst was/niet ghesuspendeert / noch ghedeporteert / maer alleen voor 't Synodus Nationael neffens andere te Dordrecht ontboden / om aldaer ghelijckelijck haere saecke te verdedigen/ niet willende de arme Vrouwe so veel uytstels vergunnē dat-se eens aen haer Man schrijven/ ende daer over sijn advijs hooren mochte. Dit heeft Dominicus Sapma van Dordrecht op Hoorn subijtelijck doen vertrecken/ om sijne bedroefde Huysvrouwe/diemen door sulcke wrede ende ongehoorde proceduren niet weynich en ontroerde/ende licht in swaerder noodt

hadde

hadde ghebracht / met raedt en daedt (ghelijck hy schuldich was) te assisteren. Wt sijn Arrest : 'tis waer / doch een Arrest/diemen op haer Geciteerde Remonstranten niet en hadde moghen noch behooren te doen/ indien men de selve woordt ende beloste van vryheyt voor een Vrye Synode hadde ghehouden. Hy heeft eer hy van Dordrecht vertrock den Heere Campe, doemael President vande H. H. Politijcke Ghedelegeerden op het Synodus Nationael dese oorsaecke van sijn vertreck te kennen ghegheven / ende in het brede met sijne E. daer van ghehandelt / die oock aennam eer Sapma van hem scheyde 'tselve sijn subijt vertreck by de andere Heeren nae sijn beste vermoghen te excuseren : of hy desen niet teghen staende noch ghesepdt mach worden sonder behoorlijck consent vertrocken te zijn/ wilmen geern alle verstandighe ende onpartijdighe laten oordelen.

Wie tot Hoorn die commotie, ende dat Bloedt-badt op den 20. Martij / Anno 1619, (daer vande Borghemeester al hier spreeckt heeft aengerecht/ mostmen de H. H. Commissarisen van 't Hof vraghen/ die doen ter tijdt derwaers ghecommitteert zijn gheweest/ende op alles naerder informatie hebben ghenomen : den welcken by klaer vertoogh ende formele Remonstrantie/ uptten naeme ende van wegen d'oude ende nieuwe Kercken-raedt ondertepckent/is ghebleken / dat niet Dominicus Sapma, maer de twee nieuwe Borgemeesters Outgher Iacobsz. ende Olphert Barentsz. die commotie door haer sot ende wrevelich beleydt hadden verweckt / ende daer van d'eenighe oorsaeck waren. Ontwijffelijck H. Borghemeester/ die dit in hare Remonstrantie aende H. H. Commissarisen plat upt sepden/ondertekent hadden / ende mondelingh presenteerden naerder te bewijsen : oock Sapma , diemen geern al de schuldt daer van hadde opghelepdt / hem nochtans tot sijn verdedingh soo voor de H. H. Ghedelegheerden op het Synodus Nationael / als oock voor de Hog. Mog. Heeren Staten Generael selfs/ op den 5. Iuly vrymoedich uptboodt/ en waren by de teghenwoordighe Overheyden sulcke lieve kinderen niet / of men soudese wel ghebonden ende dapper deur-genomen hebben/ indien men eenichsins ghemerckt hadde dat die in haer segghen ende bewijs/ dese in sijn verdediging niet

 wel

wel ghefundeert waren gheweest. Men hadde Dominicum Sapma simpelijck om sijn ghevoelen ende 'twepgheren vande Acte van Stil-standt te onderteyckenē niet behoeven upt het Landt te bannen: maer men soude hem ontwijffelijck op dusdanighen misdaedt al een ander Proces hebben ghemaeckt. Dit en is niet gheschiedt: soo blijckt dan Heer Burghemeester/ dat dit u segghen onwaerachtich ende Calumnieus is. Immer en kan met geen schijn van reden Bernero Vezekio (die Godt in sijn droeve ghevanckenisse/ onder de Boeven in't Rasp huys sittende/ ghenadelijck wil vertroosten) te laste geleydt worden/ dat hy sonder behoorlijck consent van Dordrecht vertrocken/ ofte eenige commotie aengherecht hebbe. Is die goede man H. Borgemeester/ noch niet ghenoech beswaert? Moet V. E. den selven noch met een onwaerachtige tonghe/ als met een pieck door de tralien van sijn ghevanckenisse comen steecken? Als hy van Dordrecht vertrock waren de Geciteerde Remonstranten noch vry ende buyten Arrest/ oock was't Vacantie ende en wierden doemael geen Conventus Synodales ghehouden/soo en behoefde dan Vezekius daer toe gheen consent, niet meer dan d'andere Synodalisten/ die daghelijcks upt ende in vloghen waer't haer luste.

Van Dordrecht en hadden hem de Remonstranten daer zijnde/ niet doen vertrecken, veel weynigher doen vertrecken, om beroerten te Rotterdam of ieuwers te bevorderen: 'tis (met verlof) een erdichte Calumnie. Vezekius is om sijne particuliere affairen te verrichten van selfs eens vertrocken / over Rotterdam wederom nae Dordrecht keerende/ is hy aldaer van een groot ghetal hongherighe Schapen Christi aengheranst/ die hem instantelijck baden / dewijle haer de Groote Kerck aldaer was afhandigh ghemaeckt / ende de plaetse daermen haer verstooten hadde op duysenden nae de toehoorders niet en konde baten/dat hy haer op de Beurse/daerse tot dien eynde upt noodt t'samen waren gekomen/ Gods Woordt wilde predicken. Dit heeft hy gedaen. Heeft hy daer mede V. E. geschenen occasie tot commotie te vvillen gheven? Wat hebben dan onse eerste Reformateurs geschenen: als sy liever haer leven hebben willen verliesen/ dan soodanighe haere vergaderinghen naelaten? Wat hebben oock / om soo verre niet te

gaen

gaen / uwe Scheur-siecke yveraers gheschenen, als sy om hare aparte vergaderinghen te houden buyten noodt/ teghen wil en danck der Magistraten / selfs de Publijcke plaetsen op-braecken ende invadeerden? Wat moet hy een parthydigh oogh hebben / die sulcx als Christelijck ende wel gedaen weet te excuseren / daer hy't ander voor aenrechtinghe van oproer ende commotie scheldt?

De Vry. Pag.101.

VVaer op is gevolght, dat de ghene die vvelcke stijf-sinnigh, hardtneckigh, ende ongehoorsaem blijven, verclaerden dat sy de billicke beveelen van hare vvettige Overheden niet conden noch vvilden ghehoorsamen, zijn als vveder-hoorighe perturbateurs vande gemeene ruste buyten de Geunieerde Provincien ende het Souverain Resort van dien ghevoert, etc.

Aenvvijser.

Wie en soude schier niet meenen / of hy las een Paepsche Historie/daer men ghewoon is de ketters (soo ghenoemt) aldus de wereldtlijcke macht over te gheven. De gheciteerde Remonstranten wierden als een deel verwese Schapen van Dordrecht/daerse voor't Geestelijcke Hof omtrent 7. maenden waren in Arrest ghehouden / ende van het H. Synodus veroordeelt/ ontwijt (alsmen seydt) ende van haere Diensten ghedegradeert/nae den Haegh ghesleept voor de Staten Generael / daerse voort de menichmael gedreyghde politijcke straffe ontfinghen ende ghecondemneert wierden / om datse dit lieve H. Synodus niet en hadden gehoorsaemt/ ende nu oock volghens des selven Oordeel als particuliere personen by onder-teyckeningen niet en wilden verloven aen hare Ghemeynten directelijck ofte indirectelijc haer leefdagē eenighen Dienst te doen/met haer 14. te gelijck datelijck uyt alle de Geunieerde Provincien ende het Souverain Resort van dien door seeckere Boden uytghevoert te worden. Op hoedanighen wijse men voort oock handelde met de andere Remonstranten/diemen met troupen inden Haege ontbiedende/ als sy die heylloose Acte weygerden te teyckenen/ al mede den

selven ganck dede gaen. Dit is de Stijf-sinnicheyt, hertneckicheyt, ende onghehoorsaemheyt ghewecst daer de Borghemeester hier soo dapper op stoft/ ende de Remonstranten noch daghelijcks soo veel om te lijden hebben. Hadde' sijne Majesteyt van Vranckrijck sulcks de Ghereformeerden aldaer / die nu soo steenen/ klaeghen / ende de gantsche wereldt om hulp roepen/voorghehouden/hoe soudement hebben weten uyt te meten? Hadden sy haren wettelijcken Coninck ende Souverain niet anders ghewepghert/ ende dan noch op die weygheringhe/ als stijf-sinnighe, hardt-neckighe, ende onghehoorsame, ja als weder-hoorighe Perturbateurs vande ghemeene ruste (soo weet men de Remonstranten hier op af te maelen) uyt sijn Rijck moeten ghestooten worden / ende soo sy daer wederom in komen wilden/ vijf hondert guldens op haer lijf geset ware, hoe soude haer dit volck aenstellen? Wat Clachten ende verklaringhen soudense uyt-gheven van de onrechtveerdighe vervolginghe, die haer aenghedaen werde door de vyanden van den Staet ende harer Religie. Ende van hare noodtwendige (Nota) ende wettelijcke teghen-weer? Soo gaet het al ordinaris met dese luyden/ daer sy Baes ende Vooght zijn/ moeten hare Ordinantien / Placcaten ende bevelen / al zijnse dan ongoddelijck/ wreedt/ onbillijck/ ende teghens de Conscientien der onderdanen strijdende/ Christelijcke beveelen heeten / ende de weygeringhe van ghehoorsaemheyt daer teghen / en is niet anders dan voor obstinaetheydt, stijf-sinnigheydt, hardt-neckigheydt, ende perturbatie vande ghemeene ruste te houden / daer mach de Overheyt haer met de Religie wel bemoeyen / ende de Ketters met Politijcke straffen/ als vanghen / bannen/ in eeuwighe Ghevanckenissen ende Rasp-huysen werpen/ etc. wel vervolgen: Maer daer sy't onder-spit moeten delven ende haer onder andere kuyghen / ist een gheheel ander saecke: werdt haer yet bevolen vande Overheden al en raect het de Conscientie niet/ alst haer slechts niets te billijck en dunckt te wesen/sy mogen 't weygheren/ werdense daer op ghedronghen/ soo roepense terstondt luydt en lelijck datse om de gerechtigheyt vervolgh lijden / dat het teghen hare Conscientie strijdt / ende dat de Magistraet niemandt in sijn Conscientie en behoort te dwinghen: dan wetense dapper te versoeyen het ghebodt verandert

van

van Religie, of verlaet u Officij, (siet de verclaringhe der Geref. in Vranckr. pag. 9.) 'twelck sy nochtans in Hollandt soo opentlijck hebben gheplceght ende noch pleghen. Doch staet te verhopen/ dat alle redelijcke luyden desen haren strijdighen handel eens recht in siende/ daer een af keer van sullen crijghen/ ende dat schermen pro en contra met eenerley gheweer eens moede worden. Maer wat de Borghemeester oock al niet en derf segghen! verclaerden de Remonstranten dat sy de billijcke bevelen van hare wettighe Overheden niet conden noch willden ghehoorsamen? Sy en hebben't noyt ghedacht. Haddense in haer ghemoedt connen verstaen/ dat die bevelen eenichsins Christelijck waren gheweest/ende sy die hadden moghen ghehoorsamen sonder den Heere swaerlijck te vertoornen / al en warense dan juyst soo gheheel billijck niet gheweest/sy en souden d'Overheden noyt ghehoorsaemheyt daer in hebben ghewcygert: want sy uyt de H. Schriftuere wel gheleert hadden/ dat men met aller vreese den Heeren moet onderdanigh zijn, niet alleenlijck den goeden ende redelijcken, maer oock den harden : alst maer teghen Godt ende sijn ghehoorsaemheyt niet en strijdt. Maer also sy haer in conscientie overtuyght ende verseeckert hielden/ dat die bevelen/niet alleen onbillijck/maer oock ongoddelijck waren/ strijdende gheneeghsaem directelijck met de bevelen haers Gods ende Salighmakers Jesu Christi/so hebbense oock sulcks vrymoedelijck verclaert, jae met hare handen (dewijl men't doch soo hebben wilde) geteyckent/ende aengheboden claerlijck te bewijsen. Is dit verclaren de billicke bevelen der wettighe Overheyden niet connen noch willen gehoorsamen? ende weet de Calumnie dit uyt de verclaringhe der Remonstranten te smeden! sy souden ons voort al ons Duytsch wel doen verleeren/ ende de luyden immer soo licht doen ghelooven/ als men Jae seyt/dat het Neen te seggen is.

De Vry. Pag. 102.

Desen allen niet teghenstaende, hebben sy evenvvel niet vvillen nae-laten haer verkeerde natuer te thoonen, vvant sy haer niet begheven en hebben in andere Landen onder 'tgebiedt van Princen daer de Gereformeerde Religie opentlijck geoeffent, of ten minsten etc. Maer onder het gebiedt

vande

vande Erf-vyanden van haer eyghen Vaderlandt, daer gheen vryheydt der Conscientie etc. ghebruyckt vvordt. Onder 'tghebiedt der Erf-vyanden van haer Vaderlandt &c. gevvillich doende, 'tghene sy haer vvettighe Overheden in haer Vaderlandt obstinatelijck hebben ghevveyghert.

Aenvvijser.

Wat mach de Borghemeester doch spreecken ende klaghen van dat de Remonstranten niet hebben vvillen naelaten haer verkeerde natuer te thoonen, die niet en gheloost / dat de Remonstranten sulcx hebben kunnen nae-laten te verthoonen, soo en quam't dan immer op haer vvillen niet aen. Eñ wat verkeerde natuer? Waer in thoondense die? VVant sy haer (seydt de Borghemeester) begeven hebben onder het gebiedt van de Erf-vyanden etc. Wonder ist hoe de Borghemeester sich niet en schaemt hier van te reppen. De Erf-vrienden/of immer die haer soodanighe behoorden te wesen/ stieten de Remonstranten/ met heele schuyten en waghens vol uyt het Landt / bannende de selve uyt alle de Provincien ende het Souverain Resort van dien. Waer soudense haer keeren? Ginghense in eenige van de naebuerighe Steden ofte Landen daer de Ghereformeerde Religie wordt geoeffent/als in't Graefschap van Benthem/ te Embden / ofte elders / daer was al Palm voor haer in't vyer gheleydt / ende bescheyt ghereedt ghelaten / om haer al voort ende wech te wijsen / eer sy eens te deghen souden zijn ghesetten / ghelijck sulcks tot twee of drie maelen toe eenighe uytghebannen Remonstrantsche Predicanten is weder-varen: Soo hadmense gheern aen't dwalen ghehadt / ende liever nae Oost-ofte West-Indien ghejaeght/dan jeuwers ontrent het Vader-landt plaetse vergunt: want de Remonstranten soo nae by honck blijvende / en sachmen gheen middel haere Kercken voort soo lichtelijck te verscheuren/ ende goede Gemeynten allerley leughenen vande selve op de mouw te spelen. Soo hebben haer dan de Remonstranten in Brabandt neder gheset/ onder 'tghebiedt vande Eertz-Hertoghen/zijnde doen ter tijdt niet in vyandtschap maer in goede vriendtschap ende Aliantie van Treves met dese Landen/ des sy

haer

haer niet en hebben te schamen: maer den goeden Godt ende
naest den selven haere Doorluchtighe Hoogh te dancken/ dat
sy soo nae by haer Vaderlandt tot dienst ende sonderlingh
gherijf haerer verdruckte ende verstoorde Kercken hebben
moghen plaetse vinden. Dit heeft (nae men wel ghemerckt
heeft / ende V. E. hier mede gheuoechsaem verthoont) haere
parthyen dapper ghespeten ende verdroten/ die schier Hemel
en Aerde (somen seydt) hebben beweecht/ om de Remonstran-
ten van daer te doen vertrecken: Dan liepmen de Heere van
Waelwyck aen / dan andere / die aldaer eenich segghen ofte
ghebiedt hadden: Dan lietmen verluyden / de Remonstran-
ten aldaer haer verblijf-houdende/ gaven genoechsaem daer
mede te kennen/ watse voor luyden waren / namelijck die na
't Pausdom helden / ende het met de vyanden haers Vader-
landts ghenoechsaem eens waren: Dan stroydemen / hoe
de Remonstranten aldaer opentlijck te Misse ginghen / ende
andere duysent leughens meer: al en heeft het niet moghen
helpen/ noch eenighe bescheyden luyden kunnen doen gheloo-
ven/ 'tghene V. E. ende andere uws ghelijcke haer gheern
hadden wys ghemaeckt: Eer sal men ghelooven / dat de sel-
ve niet en willen nae-laten te thoonen haer verkeerde natuer, als
die opentlijcke professie doen / datse van natueren gheneyght zijn
Godt ende haren naesten te haten: Datse gheen van alle de gheboden
Gods houdende, steedts tot alle boosheydt gheneghen zijn: Jae/
datse onnut zijn tot eenighen goede ende gheneyght tot alle quade.
Ay lieve die daghelijcks moy zijn met sulcke leelijcke ende
schandelijcke dinghen van haer selven te betuyghen/ wat wil-
len die toch andere verwijten datse niet na en laten (quansuys)
haer verkeerde natuer te thoonen? Het ghene de Borghemeester
hier by-voeght / van dat de Remonstranten onder 'tghebiedt
der Ert-vyanden van haer Vaderlandt ghewilligh hebben ghedaen,
'tghene sy haer wettighe Overheden in haer Vaderlandt obstinatelijck
hebben ghewevghert: is hier ende voor desen noch meer wel
stoutelijck ghesevdt/ maer oock niet meer dan ghesevdt/ son-
der eenigh het minste bewijs. Wat hebben de Remonstran-
ten haere Overheden (hoe wettich ofte onwettich de selve
waeren en wil men hier niet disputeren) ghewevghert in haer
Vaderlandt? Het nae-laten van 't Predicken? Neen/ daer en

 quam't

quam't noch niet op aen: maer het verloven ende affweeren van dien. Dit en is haer in Brabandt noyt gheverght /hoe hebbense't daer van ghewillich gedaen? Datser een/ die men immer met handen tasten kan. Daer en boven hoe hebbense obstinatelijck gheweygheert sulcks als nu verhaelt te verloven/ daerse niet eenmael/ maer wel thienmael den Overheden eerbiedelijck presenteerden/ goede suffisante redenen te gheven/ waerom sy met goeder Conscientie soodanighen Acte van stilstandt niet en konden teyckenen / noch haren Dienst verloven/ 'twelck men haer afsloegh ende niet en wilde van haer ontfanghen? Maer / sal misschien de Burghemeester segghen / immer hebben de Remonstranten in Brabandt haer Predikien moeten nae laten / 'twelck sy in haer Vaderlandt weygherden nae te laten: Ergo. Ick antwoorde ghewilligh nae-laten of moeten na-laten verschillen al vry veel. 2. Wat de Remonstranten in Brabandt tot noch toe ghedaen of niet ghedaen hebben/ en acht ick niet datse noodich ofte gheraden vinden sullen de Contra-Remonstrantsche binnighe krijters in Hollandt veel toe te roepen/ om redenen die men licht kan afnemen. 3. Sy hebben oock tot noch toe in haer Vaderlant (hoewel met groot perijckel) soo veel te doen ghehadt / dat het haer in Brabandt veel te gaen predicken niet wel en heeft moghen wachten: Het welcke indien't V. E. niet gheweten en hadde/ ghy en soudt het u t'Amsterdam Schout zijnde/ soo veel niet hebben laten kosten/ om een Arminaensche vergaderingh (soo men die aldaer noemt) te betrapen. Daer dan volgens haer beroep ende schuldighe plicht meest altijdt besich zijnde/ hoe dedense vryvvilligh in Brabandt / 'tghene sy in haer Vaderlandt obstinatelijck weygerden? Fabulen. Sy weygherden 'teen in haer Vaderlandt te doen / te weten haer Dienst te verloven / om datse haer tot het ander / namelijck 'tcontrarie / in haer Vaderlant verplicht/ende in conscientie verbonden hielden. Ick worde verdrietich / Heer Borghemeester/ ende sorgh oock dat de Leser verdrietigh worden sal dusdanighe notoire ende openbare Calumnien langer te verhandelen: 'tzijn dinghen die haer selfs schamen / ende misslaghen / soo grof / datmense met handen grijpen en tasten kan. Ick sal t voor dees tijdt dan hier by laten/niet twijffelende

lende/of de Leser sal nu van selfs sonder voorder Aenvvysinghe lichtelijck kunnen sien wat de rest in heeft. Waer mede tredende tot het

BESLVYT.

SOo keere ick my tot u. O ghy Contra Remonstranten, vvenschende ende verlangende, jae biddende, of u Godt gave dat ghy u dvvalinghen, daer mede ghy de Ghemeynte Gods hebt verstoort, ende d'oproericheyden die ghy hebt aengerecht, bekennen, ende met oprecht berouu mochtet bekeeren, vvant hoe kondt ghy lochenen, dat uvve Leere niet alleen dvvaelachtigh, maer oock afschouvvelijck is, vvanneer ghy den Goeden, Rechtveerdigen, Barmhertigen Godt toeschrijft, dat hy nae sijn onveranderlijck besluyt genomen van eevvicheyt over den mensch die hy scheppen vvilde, den selven, nae dat hy hem nae sijn Even-beeldt ende ghelijckenisse, hadde geschapen, of door ontreckinge vande ghenade die hy hun inde scheppinge hadde gegeven heeft laten vallen, of door een heymelijck beleyt heeft doen vallen, met alle sijne nacomelingen inde sonde der onghehoorsaemheydt, op dat hy daer na sommige, die hy vvilde, als sijne Vytvercorene, daer uyt soude trecken, ende eeuvvich salich maecken, tot bevvijs van barmherticheyt: ende d'andere, jae verre het meeste deel, ende onder de selve oock veele kleyne onbejaerde kinderkens, als Vervvorpene in die eerste sonde ende andere daer uyt spruytende boosheden soude laten smooren, verderven, ende d'eeuvvighe pijne der Hellen met den vervloeckten Duyvelen doen smaken, tot bevvijs van sijne gherechticheyt. Ist Goedtheydt, den mensche goedt scheppen ende evenvvel vvillen dat hy quaedt vvorde? Ist Barmherticheyt, ghenade bevvijsen den genen die men door een heymelijck beleydt doet sondigen,

op datmen hem de sonde daer nae vergheve. Ist Gherechticheyt, den ghenen die goedt vvas eenen onmydelijcken strick det sonde te setten, op dat hy daer in valle ende boos vverde, ende men hem, alsoo boos ghevvorden synde, daer nae met de uyterste strengicheyt straffe? Hoe can men den nimmermeer ghenoech pryselijcke Goedtheyt, Barmherticheyt ende Gerechticheyt Gods, jae den gebenedyden Godt selve, grouvvelijcker lasteren, als met soodanige Leere inde ooren ende herten der menschen in te drucken? Daer op men dan noch soo verre komt, dat (alsomen niet ontkennen en kan, of Godt en roept vele vande vervvorpene tot bekeeringhe ende salicheyt, soo vvel als de uytverkorene, betuyghende dat hy niet vvil dat yemant verloren gae maer alle tot bekeeringhe ontfanghen, soo *Petrus* seyt) men dat noden ende roepen so gloseert ende verdrayt als of Godt dat aenden vervvorpenen alleen dede uyterlijck ende int ghelaet door eenen geopenbaerden vville, maer niet innerlijck ende ernstelijck, na sijn verborghen vvil, ghelijck hy doet aen d'uytverkorene, aende vvelcke hy het uyterlijc roepen ende noden verseltschapt met een sodanighe kracht der bekeeringhe, dat sy hun bekeeren moeten, maer dat hy aen d'andere sodanighe kracht niet vvil bethonen, op dat sy haer niet bekeeren of saligh vvorden en souden: Daer mede men dan den vvarachtighen, oprechten Godt vveder op nieus lastert, den selven toeschrijvende openbaer bedrogh ende gheveynstheyt. Ghy gaet voorder ende lastert oock Christum den Soone Godts, verkleynende sijne eere ende de verdiensten zijns doodts, vvanneer ghy drijft, dat hy niet en is ghestorven voor alle menschen, maer alleen voor de uytverkorene: Iae, vvanneer sommige van u, ende namentlijck uvve Meester *Gomarus*, plat uyt ontkennen, dat Christus Iesus zy het Fondament onser verkiesinge, maer vvillen dat hy alleen

ghesonden

gesonden zy als een knecht of dienaer om t'besluyt der salicheydt over de uytverkoren, buyten hem als middelaer ghemaeckt, uyt te voeren, ende alleen voor die te sterven, voor andere niet: Daer by ghy dan uvven uytverkorenen (die ghy niet en kent, ende die haer selven niet en kennen ten meesten deel by louter præsuntie ende ydele vervvaentheydt) inbeelt eene seeckerheyt met de vvelcke sy haer selven vvijs maken dat sy, al vallen sy oock inde grouvvelijckste sonden, evenvvel de ghenade des gheloofs ende der Kintschap, hun eens ghegheven nimmermeer vveder verliesen en konnen noch en sullen, maer hoe sy het oock maken buyten alle tvvijfel sullen saligh zijn. Hoe ghy u dinghen in uvve Synodale decreten bevvimpelt ende bedeckt, dit is uvve Leere, soo u klaerlijck uyt uvve vvoorden, ende bekentenissen, uyt uvve Predicatien, Boecken, Liedekens ende dierghelijcke meer menichmael bevvesen is.

Ick gae hier noch voor by uvve leere *vande voorsienicheyt Godts ontrent het quaet*, daer mede ghy Godt maeckt een oorsaeck van alle t'quaet dat oyt inde vvereldt gheschiedt is of noch gheschieden sal. Item, uvve Leere vande *Rechtveerdichmakinghe des gheloofs*, daer ghy tgheloof stelt in een vast vertrouvven, dat eene die noch boos eñ onherboren is heeft dat hē sijne sonden vergeven zijn, leerende dat die sulck vertrouvven heeft, al is hy noch steedts tot alle boosheydt gheneghen, rechtveerdigh is: Neffen verscheyden andere poincten, streckende al tot Godts oneer ende vernietinghe van alle Godtsalicheydt. Noch is uvve, t'sy blintheydt of verkeertheyt, so groot, dat ghy deselve door den mondt van uvven *Vryen* Borghemeester op-pronckt, als *eene Leere die de hongherighe ende dorstighe Sielen, den armen vangheest het hemelsche Manna inder volheyt toeschuddet; deselve suyver drenckt uyt de Riviere des Throons, met den bloede de Lams*

 vander

vanden Paradise tot ons neder-vlietende, die recht verquickt ende vertroost de ellendighe,: scheldense daer-en-boven die ghene die soodanige Gods-lasterlijcke ende alle Godvruchticheyt uytblussende Leere tegen spreecken, voor *Godloosen, ende haerder eygen rechtveerdicheyt, suchtige ende opgeswollene menschen:* de selve overlieghende, als of sy lochenen *dat de Heere ghevonden wordt van die ghene die hem niet eerst en soecken, ende sijne Vaderlijcke liefde overvloedelijck ende onverwacht bewijst oock aen sulcke die hem niet aen en roepen.* Och neen, de Remonstranten en lochenen dit niet: noch oock *dat wy* voor onse bekeeringhe *waren uytter natueren kinderen des toorns, die inde sonde doodt zijnde, alleen met de besprenginghe des bloedts Christi door sijn woordt ende Gheest onse herten suyverende gheheelt ende ghen sen worden*, maer bekennen dit alles met vollen monde, als oock *dat het gheloove niet en is aller menschen*, (vvant so spreect de H. Schrift, niet, ghelijck *De Vry* seydt, dat het alleenlijck der VVtvercorenen sy.) Van ghelijcken bekennen de Remonstranten gaerne ende rondt uyt, *dat alleen Christi Schapen sijn stemme kennen ende hooren, ende dat het gantschelijck uyt sijn ghenade comt, dat wy aenvanghen Gode te leven ende tot de Wet des Heeren* niet alleen *een aemmoedighe lust ende begheerte draghen*, (dit is al te vveynich gheseydt) maer oock trachten nae de volcomenheyt, om hem in alles te ghehoorsamen: Oock *dat wy met Christi gherechticheyt becleedt zijnde, in bevalligheydt voor den Vader bestaen moghen*, die in ons vverckt het vvillen ende 'tvolbrenghen na sijn vvelbehagen. Dit alles, seg' ick, bekennen de Remonstranten met vollen monde, ende en lasteren gheensins die ghene die segghen dat dese vveldaden allen menschen niet en gheschieden, aenghesien sy seer vvel vveten, datter veel ongheregheld ende boose menschen zijn, die gheroepen sijnde niet en vvillen comen,

comende 't Bruylofs-kleedt niet aen en trecken, de ghenade Gods te verghe.fs ontfanghen, jae verstoten ende verachten. Maer uvve Leere hier voor verhaelt, mishaeght hun, die houden sy te sijn Gods-lasterlijc ende tot een Godvruchtich leven schadelijck.

Oock vervvonderen sy hun grootelijcks over die grove onbeschaemtheyt daer mede uvve *Vrye*-Gheest haer derf nae schrijven, *dat sy, of door nydt of door angst de Keersse onder de Coorn-mate verberghen, ende haer licht niet en laten schijnen.* Hebben sy haer niet in uvve soo hooch gheroemde Synode gantsch ontloocken, verclaert, ende haer ghevoelen oock Schriftelijck voorghestelt, met openbare aenbiedinghe van die teghen de gheheele Synode te vervveeren, vvanneer het de selve soude ghelieven daer over met haer in conferentie te comen? Is dat een saecke door *Loop-gravinghen* ende *Embuscaden* vorderen? Is dat niet syne parthye voor de vuyst bestrijden ende 't beleydt opentlijck aenvallen? O schande ende nimmermeer verantvvoordelijcke daedt, voor die schandelijcke Synode, die d'Overheyt, de menichte, de stemmen, 't ghevveldt, ende alles tot haren voordeel hebbende, alleen de vvaerheyt uytghenomen, evenvvel niet en heeft derven te velde comen tegen hare parthye, die van alles entbloodt vvas, alleen de naeckte vvaerheydt uytghenomen. Hier zijn *Loop gravinghen*, hier zijn *Embuscaden* gepleeght, ende, als die niet helpen conden, openbaer onrecht, ghevveldt ende verdruckinghe. De Remonstranten, ter contrarie, vvenschten, begeerden, baden, obtesteerden niet dan te moghen comen tot eenen lustigen Veldt-slagh van openbare Conferentie ende Dispute: Oock soo, dat haere vrymoedicheyt de Vaders dede op de tanden knerssen, ende van spijte bersten, tot dat sy, ghedreven sijnde door ghelijcken Gheest, als die *Stephanum eendrachtelijck overvielen* (van

ghecne

gheene andere eendrachticheyt als dese, die int over-vallen der Vrome ghetuyghen der vvaerheyt bestondt, en connen sy haer roemen) haer uyt de Synode vvierpen, niet anders resterende dan 't steenighen, 'tvvelck oock, met het bannen uyt het Landt, daer nae ghevolght is.

Ist oock met de Synodus selve gevveest die, hoevvel alle *nijdt ende angst* te boven ghecomen sijnde, (vvant sy vvaren *rerum Domini,* Meesters ende Basen van 't Spel) niet en heeft vvillen haer ghevoelen vande Vervverpinghe eens aenghe-roert hebben, bedeckende 'tselve in hare Canones met be-beroyde vijghe-bladeren van equivocatien ende dobbelsin-nicheyden? VVat vvas dat anders, als *de Keersse onder de Koorn-mate verberghen, ende 'tlicht niet derven laten schijnen?* Maer, t'en vvas geen *Keersse,* 'tvvas een stinckende damp, ten vvas gheen *licht,* maer duysternis, daerom en dorsten sy het niet voor den dagh brenghen, op dat hare schaemte niet al te af-schuvvelijck outbloot en soude vvorden.

V *Vrye* Borgemeester soude dit vuyl gaerne vvat verschoo-nen met sijne raes-kallinge van *dat na natuere 'tbouvven voor het destrueren moet gaen.* Maer Sijne E. is al veel te laet op. Hy en verstaet hem dit stuck niet. Dat hy sijnen *Bogaert-man* eens vrage of men in eenen vervvilderden Thuyn niet eerst het onkruyt uyt vvijen en moet eer men 'tgoede zaet zaeyt. Doch devvijl hy sich tot het *Register vande Synodale Acten* refereert: ick mede, midts dat hy der Remonstran-ten Acten ende Schriften legghe by d'andere, ende dan een onparthijdighen verstandigen 'toordeel late. Is de *vvaerheyt* als *een Teerlinck, die hoese gherolt vvordt altijdts op't viercant blijft.* Soo ist vvonder dat die *gherechte, des[i]ghe, vvettighe Synode* (soo die vvordt opgheproncki) niet heeft moghen lijden dat 'tstuck vande Vervverpinge boven gherolt vvierdt om van daer te beginnen. Is *de vvaerheyt altijdt de selve, soo*

wel int verweeren als voorstellen , vvaerom maeckte de Synodus svvaricheyt haer gevoelen in dit stuck opentlijck voor te staen ende te bevveeren : Hadd' de Synodus den *mondt die Christus den Apostelen beloofde , die niemandt konde teghen staen*, ist niet vvonder dat sy de disputen vveygherde, niet de Remonstranten ? Aldus is uvven Borghemeester doorgaens in sijn eyghen licht : aldus beschaemt hy sijn eyghen seggen, ende niet vvetende hoe hy dese schandelijcke vluchte van sijne Synodale Vaders vergoelijcken sal, noemt hy 't misnoeghen dat de Remonstranten hadden , om datmen hun niet vvilde toelaten haer svvaricheyden te moghen in dat poinct daer haer de Schoen meest druckte ontdeckten , *een gantsch dwaes , ydel ende onnut gheschrey*. VVaerom doch ? *Ghy zijt beschuldicht* seydt hy , *ghy zijt ghedaeght om rekenschap te gheven voor uwen Rechter*. Ick vraghe vvederom , sijn de Remonstranten beschuldight ghevveest , soo vvas daer immers een of meer beschuldighers. VVie vvaren die ? Een groot deel van die int Synodus selve saten als Rechters Machmen dan niet segghen dat de beschuldighers ende Rechters eenerley luydē vvaren ? VVaer op haddent de Remonstranten geladen ? Op de Leere van *Gomarus* , *Triglandus* , *Festus* , die van *Geneven* , ende vele andere , by sonder sulcke die in haere bysondere heymelijcke conventiculen ghehouden teghen vvil ende danck der VVettigher Overheydt , de Leere der Remonstranten ghecondemneert, 'tvolck de af sonderinghe aenghepreeckt , ende de scheuring gheformeert hadden , dese nochtans saten daer als Rechters, hadden de Remonstranten gheen reden daer op te letten ; *De Vry* vraecht , *of het den ghedaechden niet toe en komt dat hy den Rechter op de aenklacht eerst beantwoorde* ? Ick vraege vvederom , vviens *aenklachte* ? des Rechters selve ? Onghehouden te antvvoordē voor sulckē Rechter : vvant hy is parthye.

Q Hy

Hy seydt, *datmen sich voor den soodanighen verdedight hebbende, de calumnie daer mede op syne parthye schuyft, ende sich alsoo over de selve beter kan vvreecken.* Maer, vvie sal seggen datmen sich vvel verdedight heeft teghen de Calumnie? Sal de Calumniateur selve, sittende als Rechter, dat seggen tot syne eyghen belastinghe? VVie hoorde oyt *ydeler, dwaser, ende onnutter* ghesnater, als dit selve? *Waerom*, vraeght hy spottelijck, *zijt ghy bevreest ghevveest? De Rechtveerdige als een jonghe Leeuvv en vreest niet.* 'T is vvaer: De Remonstranten thoonden oock vvel dat sy niet en vreesden: Maer sal de *Rechtveerdighe* daer om Gods sake te voren geven om die te laten mishandelen nae den moetvvil der onrechtveerdighe Rechteren: VVas niet Christus de Rechtveerdigheyt selve, de *Leeuvv* uyten gheslachte Iuda? Gaf hy daer om antvvoorde op aller syner partydigher booser Rechteren vragen? *Paulus* en vvas niet vreesachtigh, nochtans volchde hy niet al tijdt 't voorschrift der Rechteren, die sijne parthyen vvaren. VVaerom vveygerden *Maximus* Bisschop tot *Ierusalem*, te comen op't Synodus van *Antiochien: Athanasius*, op dat van *Tyr*, de VVestersche Bisschoppen op dat van *Smyrrnen*, *Paulinus* op dat van *Milanen*: ander op andere: vvas het uyt vreese, of uyt Conscientie van een quade saeck? Geenssins, maer om dat sy haere parthyen of vyanden niet vvilden kennen voor Rechteren. Of de Remonstranten daer ghseten hadden in ghelijcker voeghen als ghy Contra-Remonstranten, soudt ghy u sodanige onbillijcke VVetten hebben vvillen ondervverpen? *Paræus* selve, spreeckende teghen sijn eyghen doen, leydt hier den Remonstranten de handt op't hooft, daer hy seydt, *dat hy niemandt wil raden op een Synode te comen, daer de selve Luyden parthyen ende Rechters zijn.* Nochtans zijn de Remonstranten ghecomen, om d'Overheydt te gehoorsamen ende al te doen dat doenlijck

vvas

vvas tot verdedigingе harer ſake, alleen dit uytgenomen, dat ſy haer ſaeck niet en hebben vvillen latē richten by hare vyanden of de ſelve verdedighen nae haer voorſchrift. Maer vvaer toe neem ick deſe nieuvve moeyte? *'t Antidotum* heeft doch alle dit ydel ghekaeckel volcomelijck vvederleydt, ende ghethoont, hoe de pijlen van deſe naevolgers *Iuliani*, vallen op haer eyghen kop, ende 't veerſken.

Ons vedren ſacht, die ons voordecken
Tot pijlen ſtraf nu teghens trecken.

Op niemandt beter doen paſſen als op hun ſelven.

Maer, lieve mannen, vvat ſvvaricheydt vvas het in allen ghevalle voor u, de beſchuldighde ende ghedaeghde in hare begheerte te ghemoedt te gaen? vvas het u niet veel eerlijcker gevveeſt haer dat voordeck te benemen, dan hun deſen roem te laten. Ghy vvaert doch mijn Heeren, ghy vvaert het Heylige *Veneranda Synodus*, ghy ſaet bovē inde geſtoeltē, Prelaten, uvven *Boogherman* had den Toom ende de Svveep inde handt, om de Remonſtranten te breydelen ende te bengelen nae ſijne belieſte, de Politijcke Ghecommitteerde had ghy tot uvve devotie, met den *Exite* alleen, konde men het Schip altijdt vveder vvenden op een ander boegh: De Remonſtranten ſaten int voet-ſandt, op de vloer, op de lege bancxkens, als miſdadige: vijfthien arme geſellen tegen een heel legher, *Mahanaim*, dat ghy hieldt te vveſen *'t Heyrlegher Gods*, Ghy luyden dan alle deſe voordelen hebbende, vvaer het u niet eerlijcker ghevveeſt uvve parthyen hier in vvat bots ende ruymte te geven om uvve Triumphen over hun, indien ſy ſoo vvel door vvaerheydt als gevveldt vvaren over vvonnen ghevveeſt, ſoo veel heerlijcker te maken? ofte, ſoo ſy hals-ſterck vvaren ghebleven, haer onghelijck te meer te doen vallen op haren kop, vvanneer ghy hun de handtſchoe in dit ſtuck vande *Verwerpinghe*, daer in ſy ſeyden de meeſte

ſvvaricheydt te hebben, ruyterlijck haddet ghepreſenteert? vvas het u Ampt niet hun die ſvvaricheden te ontnemen door beter onderrichtinghe? ende alſoo, in haren perſoon, ſoo vele zielen, die op hun ſaghen, te recht te brenghen tot meerder ruſt vande Kercke ende van't Landt? Dat ghy dit niet en dedet, is gheſchiedt, ofte om dat ghy vreeſdet dat de pot van die ſchandelijcke ende ſchadelijcke Leere eenmael ontdeckt ende geraeckt zijnde, een yeder de neuſe daer voor als voor eenen vergiftighen reuck ſoude gheſtopt, ende de vvalghe daer van ghekreghen hebben: of, om dat ghy niet een hayr breedt van uvve aenghenomene formaliteyten als Rechters en hebt vvillen vvijckē, ende u int minſte buygen. Kieſt uyt deſe tvvee redenen (daer zijn doch gheen andere) vvelcke ghy vvilt, ghy valt int vuyl. D'eerſte ontdect u quade ſaeck ende quade Conſcientie: D'ander u gheeſtelijcke hovaerdije ende liefde looſheydt tot uvve dolende Broeders, ſo ghy meynt, om de vvelcke op den rechten vvegh te helpen, ghy niet eenen eenigen ſtap en hebt vvillen treden buyten u ſpoor. VVat dunckt u, vvas dat een *ghcrechtighe deftighe Synodus?*

VVaer *d'aenleydinghe des Geeſtes, de liefde uyt Godt, 'tvertrouvven eens goeden ende rechtveerdigen ſaecx geweeſt zy, ende noch zy*, en ſtaet niet tot het oordeel van *De Vry* of eenigh menſche: maer van God, die de herten kent: Doch indien de voorledene ende tegenvvoordige *droevighe proceduren* in deſen yet connen leeren, ſoo iſt ſeecker dat gheen van allen en is by de gene die den gantſchen tijdt ende ſtrijdt (die noch duert) over, met ſoo notoire Onvvaerheyden, bedriegerijen, liſticheden, ghevvelt, ende onderdruckinghen teghen alle rechten ende reden, ende met der vromen vanghen, ſpannen, boeten, banniſſementen, verjaeginghen, confiſcatien, plonderinghen, beroovinghen, jae oock moorden ende

dooden

doodén hebben omme ghegaen, ende haer gheheele ſtuck alleen op't uyterlijcke Swveerdt ende ghevveldt van VVapenen ghebouvvt hebben, ende daeromme oock noch tegenvvoordelijck in haere Predicatien, hoogh ende ſvvaer teghen de Overheyden proteſteren, dat ſy in't verjaeghen ende verbannen van de *Arminianen* (ſoo ſyſe noemen) haer Ampt niet ghenoegh en doen, ende daghelijcks beſigh zijn, om de Placcaten met ſvvaerder ſtraffen, oock van banniſſementen over de ghene die teghen de ſelve Gods VVoordt gaen hooren, te beſvvaeren, ſo men uyt de nieuvve Reſcriptie vande Hog. Mog. Heeren Staten Generael aen de Staten van VVtrecht, ende van deſe aen die vanden Gherechte aldaer, ende anderſſins, claerlijck verneemt. Sijnder in dit deel oyt, ſelve inde tijden van Duc d'Alba, vinnigher Ketter-meeſters ghevveeſt als ghy luyden, die, daer ghy *Hannibal*, bycans voor uvve Poorten, dat is, een ſvvaere Oorloghe (ſoo het de Heere niet en voorſiet) voor de deure hebt, evenvvel niet op en houdt uvve mede-broeders ende mede-burghers ſoo ſvvaerlijck te vervolghen, ende den Heer Prince van Oraengien ende andere Overheyden daghelijcks ten ooren te loopen ende moede te maken, om u te ghevalle met deſe harde ende onverdraeghelijcke perſecutien het Landt in een bloedt-badt ende de Steden in vyer ende vlamme te ſetten, of den vyandt inde mondt te jaeghen. *Ick appellere ende beroepe my in allen deſen op u eyghen Conſcientie, of ghy ſulcx oyt ſult konnen af-waſſchen ende verdedighen.*

Zyn dit teeckenen vande *aenleydinghe des gheeſtes*, *Liefde uyt Godt*, *ende van 't vertrouwen dat ghy hebt op de goedtheydt uwer ſaecke*, ſoo deſe *Vrye* Gheeſt de eenvoudighe ſoeckt wijs te maecken? Moet men niet eer oordeelen, dat de ſelve aende zijde der Remonſtranten zijn,

 die,

die, noch by den Prins, noch by de Staten, Generael of Particulier, noch by Borgem. of Vroetschap, noch by de Collegien van Iustitie, noch by Crijchs-luyden of Soldaten eenigh verhoor, secours, trooſt of byſtandt vindende, ja nauvvelijcx een Advocaet die hun te gevalle een Requeſt ſoude derrẽ makẽ, vveynigher haer ſaeck in eenighe Vyerſchaer bepleyten: vvelckers trouvve Leeraers door u luyder toe doen uyt haer Vaderlandt verdreven zijnde, naulijcx yevvers eenighe ſeeckere plaetſche vinden connen, op d'eene hun inde vveghe zijnde de Papiſtiſche ſtrengicheyden vermenght met vreeſe dat ſy inde Remonſtranten uvven ende uvver Vaderen aerdt, van Paep uyt te ſpelen, ende de vvettighe Magiſtraten den voet te lichten, ontmoeten mochten: op d'andere de Calviniſche Monopolien, op de derde 'tontſich vanden Heere Prince ende Staten, vvanneer hun miſhaghen mochte 't Herberghen der ghener die men, u luyden te gevalle liever ſaghe ghelogieert in V Veygats als in u ghebuerte: evenvvel ende niet teghenſtaende alle die groote ghevaerlijckheyden ende dat ſy in handen comende niet dan het Tuchthuys ende de raſp of argher te vervvachten hebben, niet en laten Gods vvoordt te predicken. Oock is u luyder vvreedtheydt ſoo groot, dat vvanneer ſchoon eenighe Heeren tot meerder ſachtigheydt mochten gheneghen zijn, ſo ſal eenen *Triglandius* (een friſſchen roemer op de handt hebbende om op de blijde tijdinghe van *Welſingij* gevanckeniſſe om gedroncken te vvorden) ſich vvel derven vermeten dat hy raedt vveet om de ſulcke te doen raſpen, gelijck hy verclaerde ſittende over Tafel inden Haghe, als hem de boodtſchap van des Vromen mans apprehenſie ghebracht vvierdt. Moetmen dan niet eer oordeelen, vraghe ick, vande Remonſtranten dat haer vverck is *uyt aenleydinghe des Geeſtes, uyt liefde tot Godt, ende vvertrouvven tot hare goede rechtveerdighe ſaecke.*

Hier

Hier op vraegh ick nu vvijder, met u eyghen vvoorden, *VVat vruchten hebben u doch*, niet alleen uvve *sophisterijen ende onrustighe debatten* teghen de vvaerheyt, maer oock alle dese onchristelijcke vvreede proceduren *voortghebracht?* VVant, *alsnoch blijven de Schapen Christi by het vaste Fondament des waren gheloofs, sy en luysteren nae gheen ander stem*, nae geen *ander Euangelium. Wat ghevvin hebt ghy daer van ghebracht, of welcken Oogst hoopt ende vermeent ghy noch te sullen versamelen?* Gantsch gheen, seydt uvven ghemaecten *Irenæus:* roepende over luydt: *Dat de Augst voor by is, ende dat u geen hulpe en is gekomen.* VVat de Remonstranten belanght die vertr uvven vastelijck dat de Heere, *die de Wateren int Zuyden ghedrooght heeft, haere ghevanckenisse sal vvenden, dat die met tranen zaeyen met vreuchde sullen maeyen: Dat die heenen gaende haer edel Zaedt dragen met weenen, comen sullen ende brenghen hare gerven met vreuchden.* Daerom en laten sy oock niet *de swacken ende suyghelinghen*, die sy niet *afghetrocken* maer Christo toeghebracht hebben, al ist schoon op den hals, gade te slaen, op dat sy inden selven Christo *haere volle kracht setten ende begroeyen moghen.* Sy en latense niet jammerlijck versmachten ende verderven, ghelijck u *Vrye* Borgemeester, met onvvaerheyt omgaende, haer na-schrijft, Ghy ende hy selve vveet beter. 'Tis notoir voor al de vverelt dat sy hun 'tvoetsel harer zielen gheven, vvant daerom lijden sy dese svvare vervolginghen. Dat sy *belooft hebben op't Synodus te sullen doen blijcken*, hebben sy door des Heeren genade volbracht, de vvaerheyt heeft getriumpheert inde Synodale condemnatie, ende de vrome zijn inde selve meer eñ meer versterckt. De vveynige die haer tot de *Weder-doperen, Flaccianen, Papisten* of andere, voegen, of *op onghesonde Weyden grasen* (gelijck ghesëydt vvordt) die vvorden dervvaerts gedreven door u gevveldt, ende door al te groote svvackheyt van

van te connen vvederstaen uvve dreygementen, O ghy verstoorders der cudde, die met u strengh ende harde heerschen maeckt *dat de Schapen zijn als die gheen Herder en hebben, ende alle Wilden ghedierten ten spijse worden:* Ick moet u vraghen, *of ghy over het verstroyen ende verbijsteren deser amachtigher Kudden. eenichsins zijn kondt, sonder u voor Gods toorn te ontsetten ende te vreesen?* Ghy vviltse voeren jae met ghevveldt drijven tot de *onvruchtbare Wateren Mara*, die sy der bitterheydt halven niet drincken connen, ghy vviltse doen eten uyt den pot daer de doodt in is, ende als sy dit merckende daer van vlieden nae de stille vvateren *Siloa*, nae de groene Landouvve, ten verschen vvater, op de rechte strate daer haer ziel verquickt vvordt, dat vvilt ghy niet lijden, maer hebt stracx hier uvve Officieren, uvve Soldaten, ende Stoepjens by der handt, om die te verstooren, te verbijten ende te verscheuren. Hoe langh sal dit dueren, *dat ghy het Coninckrijck der Hemelen sult sluyten, ende selve niet Willende ingaen, anderen het ingaen sult beletten?* Och bekeert u, bekeert u doch eens, met een oprechte ende ghedvveegh bekentenisse uvver vvrede ongoddelijcke handelinghen ende mis-leydinghen, ende laet ten minsten met vreden de vrome herten die ghy vervolght: ende devvijl ghy selve haer 'tgesondt ende vvelsmaecken't voetsel der zielen niet en vvilt of en condt gheven, belet niet dat het hun van haere voorighe vvettighe Herders, vvelckers stemme sy, den VVolf ende Huerlingh schouvvende, kennen als de stemme Christi, vverde voorgestelt, op dat sy op houden teghen u te suchten ende te claghen.

Ghy vervvijt hun ick en vveet niet vvat *excursien uyt de Landen der Erf-vyanden.* Sy en kennen gheen *Erf-vyanden* als de Duyvel ende de Sonde, dese doen sy den Krijch aen met allen ernst, ende en ontsien hun niet daer toe te doen so

veel

veel excursien als sy connen. VVilt ghy onder dese *Erf-vyanden* blyvende sitten in vrede, de Trompetten steecken tot Oorloghe teghen de sulcke die ghy u *Erf-vyanden* noemt, om dat sy met u ende ghy met haer niet en condt of en vvilt leven in uyterlijcke vrede, de Remonstranten sullen u dat niet beletten, die en bemoeyen hun soo verre met de Politie niet: vvenschende midlertijdt, dat ghy luyden, die vvilt aenghesien zijn voor Leeraers van't *Euangelium des vredes*, ende sulcke *die den vrede vercondighen op de berghen*, uvve toehoorderen niet soo seer tot de verderffelijcke so Inheemsche als VVtheemsche Oorloge op en roeydet, als ghy doet, ghedenckende, *dat die metten swaerde slaet met den swaerde vergaet*.

VVat de kudden belanght, die sy int heymelijck of int openbaer nae gheleghentheydt comen leeren, die oordelen alle te samen eenstemmelijck, dat u *Vry*-Geest hare Leeraers onghelijck doet, vvanneer hy hun door u luyder ingheven nae-schrijft *dat sy hare Leere voor de publijcke Rechtbanck der wettiger Rechteren niet hebben willen bekent staen*: Sy vveten dat dat eene openbare loghen is, haer Schriften den Synodo (hoevvel die Rechtbanck niet vvettich en vvas) overghelevert, ende de presentatien daer nevens ghedaen, vvijsen vvat anders uyt. Oock en hebben sy gheen misnoegen over haer *vertrecken inde Landen der Eertshertogen*, vvel vvetende dat sy niet en handelen *tot ondienst van't Vaderlandt*, ghelijck moghelijck doen sommige die int Landt zijn, ende daer op ghy uvve bloedige Kerck (met recht machse dien naē dragen) bouvvet. *De Vry* verschoont *David, dat hy sich onder 'sRijcks Vyandē verstack, om dat hy anders niet en conde, dewijl alles wat buyten Israel was, vvas teghen Israel ghesinnet.* Verschoont dan oock de Remonstranten in haer doen, aenghesien de naeste plaetschen buyten 't Vaderlandt u luyden, oft soo ont-

sien,of soo ten dienste staen,datmen eenighe uyt VVest-phalen ende 't Landt van Cleef (daermen nochtans andere als buyten het Souverain Resort deser Provincien, door Staten Boden hadd' doen conduyseeren) heeft derven haelen: ende op ander plaetschen haer verblijf heeft gesocht te beletten, daer van men eens een ander Boeck sal open doen, ghelieft het Godt, op dat uvve onversoenelijcke haet ende bitterheyt te meer blijcke ende stincke voor Godt ende de vvereldt. Hy seydt, *dat hun gheen druck noch vervolginghe en is nae gheset die te vresen was*. Niet? Men vraghe dat den *Heere van Moersbergen* ende *Iohannem Grevium* (somen hem eens 't Amsterdam int Rasphuys spreecken mach) neffens andere,over de vvelcke de steeckelighe *Roosen* vvenschen te moghen sitten als Rechters,om haer de galghe tot haer Kerckhof te geven. *David*,seyt hy,*heeft sich noyt aen sijn Vaderlant vergrepen*. Soo en doen oock de Remonstranten,maer vvel ghy-luyden Contra-Remonstranten hoe schoon ghy u daer van meynt te vvasschen. Evenvvel en zijn sy niet ghegaen in vyanden, maer vrienden landt, met devvelcke 't Vaderlandt stondt in een tvvaelf-jarich Accoordt, d'Invvoonders ter vvederzijden met malkanderen traffiquerende, oock over ende vveder malcanderen daghelijcx besoeckende als Vrienden, met devvelcke de voornaemste Regenten van 't Landt oock noch teghenvvoordelijck soo (int seecker ghehouden vvordt) tracteren. VVat deden de Remonstranten nu lest ten tijde vande exspiratie van 't bestant ende als d'oorloge scheen te vvillen aengaen? Bleven sy? Neen. So vvordt dan *De Vry* vvederom betrapt op notoire loghen. 'Tfeelt hem op de *giftige Missiven,daer mede* (seydt hy) *men de Kercke Christi heeft gesocht 'tontrusten ende te bedroeven*: Dit ist: Ten feelt hem niet dat de Remonstranten in Brabandt zijn, maer datse u,die hy *de Kercke Christi* noemt, soo nae zijn.

Maer,

Maer, zijt ghy't all'? Even als die haer in Ephesen seyden *Apostelen te zijn, maer loghenachtich bevonden wierden, of die haer seyden Ioden te zijn, maer waren de vergaderinge des Duyvels.* VVat de *giftighe Missiven* aengaet, datmense producere, om te sien ofse soodanighe zijn. De Remonstranten vveten niet daer van, ende hebben *de Kerck Christi* noyt ghesocht *te bedroeven.*

VVat restert? Dat ghy u bekeeret, dit heeftmen lang over u ghevvenscht, voor u ghebeden, van u vervvacht. Vallen, dvvalen, bedroghen te vvorden is menschelijck: Niet te vvillen tot berou comen is Duyvels. Dit seyde *De Vry* aen de Remonstranten. Dese segghen't aen u. *De Kinderen Gods luysteren gaerne* (seydt hy) *als sy over haere mis-slaghen vermaent, ende welcker zy overtuycht worden, om, korts omwendende, sulcx te verbeteren ende hem selven te overwinnen?* Zijt ghy luyden ende sy nu kinderen Gods, bethoont het hier mede, vvant ick meyne dat u luyden ende hem alhier *mis-slaghen* ghenoech aenghevvesen zijn. Zijt ghy daer mede noch niet overtuyght, soo schijnt ghy schier verstockt, ende mocht u selven door uvve onbekeerlijckheydt vvel eenen schat des thoorns op-hopen tot den dage des thoorns. De Heere bevvare hem ende u luyden daer voor, ende gheve u by tijdt te ontvvaecken tot sijnen vville, Amen.

Druck-fauten aldus te beteren.

Pag. 9. lin: 6. meenigh. leest meeningh. Pag. 12. l. 9. fementum. l. fermentum. P. 13. l. 36. een, l. eñ P. 24. l. 2. kloeckhertchept. l. kloeckhertichept. P. 27. l. 23. Przejudictie/ l. Przejudicie. P. 35. l. 2. imcompatibel. l. incompatibel. P. 37. l. leste. ghenoegh. l. ghevvagh. P. 44 l. 35. favorabilioses. l. favorabiliores. P. 53. l. 21. Deft. l. Delft. P. 107. l. 17. 20, l. 10.

9 pam.

